

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KRISTIANSBORGS BRAND

I OKTOBERNATTEN 1884

AF ARTHUR G. HASSØ

G. E. C. GADS FORLAG

KØBENHAVN

MCMXXXIV

KRISTIANSBORGS BRAND

I OKTOBERNATTEN 1884

KRISTIANSBORGS BRAND

I OKTOBERNATTEN 1884

AF ARTHUR G. HASSØ

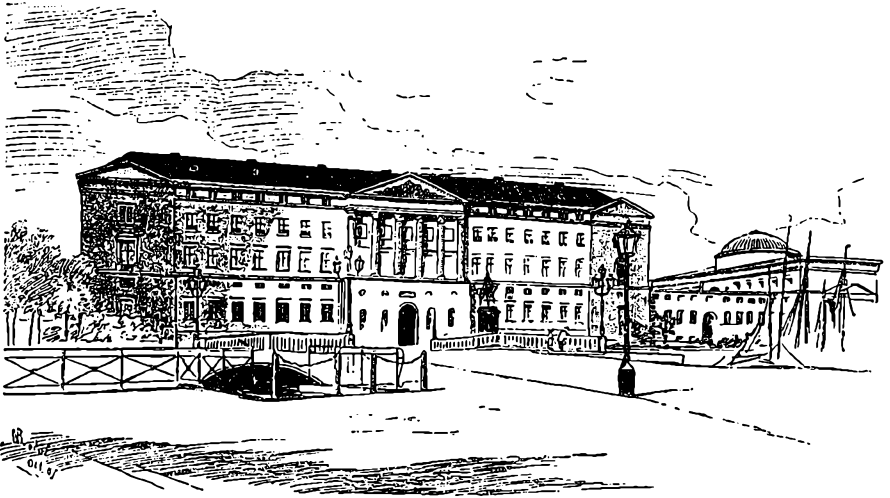
G. E. C. GADS FORLAG

KØBENHAVN - MCMXXXIV

TRYKT I 1000 EKSEMLARER

C. A. JØRGENSENS BOGTRYKKERI

GRAABRØDREHUS

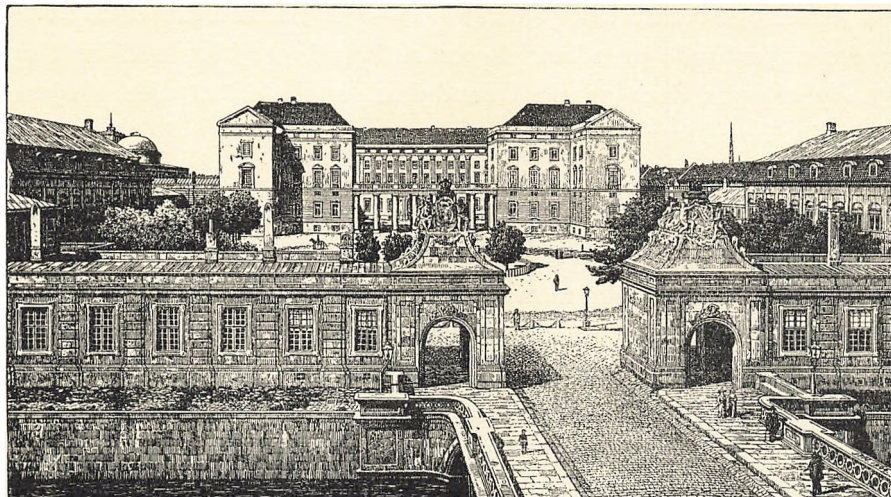
I dette Efteraar er der forløbet et halvt Aarhundrede siden den Nat, KRISTIANSBORG SLOT brændte, den 3. Oktober 1884. Paa Samtiden gjorde det et meget stærkt Indtryk, at Landets Kongeborg og Rigsdagshus blev fortæret af Flammerne, og at Menneskeliv gik tabt derved. C. F. Hansens enkle Empireslot stod for Bevidstheden som Indbegrebet af alt, hvad der var solidt og grundfæstet. Mange lever endnu, som var Vidne til denne Brand, der i vide Kredse følte som en Nationalulykke, og de erindrer, hvorledes den greb ind i den skarpe politiske Kamp mellem Højre og Venstre og kom til at betyde et journalistisk Gennembrud for et kun faa Dage gammelt Dagblad. For det københavnske Brandvæsen gav Ulykken Stødet til en gennemgribende Modernisering. Endnu flere har i deres Erindring Billedet af den trøstesløse Slotsruin med de gabende Vindueshuller, saaledes som de har set den, inden den gav Plads for det nye, det tredie Kristiansborg. Mindedagen er Anledning til, at hin Oktobernat paa de følgende Sider genkaldes i Erindringen.

København, den 3. Oktober 1934.

ARTHUR G. HASSØ.

INDHOLD:

Københavns Borg og Slot, det 1. og det 2. Kristiansborg	Side 7
Brandens Opstaaen og de første Slukningsforsøg	„ 14
Brandvæsenet alarmeres, Slukningsforsøg i Riddersalen	„ 18
Dampsprøjterne rykker ud, Hulrummene opdages	„ 20
Søndre Fløj opgives, Skildringer af dens Brand	„ 26
Hovedfløjen antændes	„ 32
Københavnernes Valfart til Brandstedet	„ 37
Nordre Fløj antændes hele Slottet i Luer	„ 44
Kampen for Slotskirken og Thorvaldsens Museum	„ 50
Ilden begrænses til selve Slottet, og Branden har kul- mineret	„ 56
Branden ebber ud Lørdag Morgen tidlig	„ 64
Redningsarbejdet i Rigsdagen, to Soldater omkommer	„ 67
Den kongelige Malerisamling frelses	„ 73
Redningsarbejdet i den øvrige Del af Slottet	„ 79
I Gehejmearkivet og det kongelige Bibliotek under Branden	„ 86
Smaatræk fra Brandnatten	„ 93
Paa Brandtomten om Lørdagen	„ 98
Natten mellem Lørdag og Søndag	„ 103
Brandstedets Udseende om Søndagen	„ 107
Tabet gøres op, Rydningsarbejdet	„ 111
Kongens Takkeskrivelser	„ 114
Bladene om Branden, Berg og Højre	„ 116
Digte og Gadeviser om Slotsbranden	„ 123
Følgerne for Brandvæsenet	„ 127
Slottets Genrejsning	„ 129
Henvisninger	„ 130
Billedfortegnelse	„ 131
Personregister	„ 132

KØBENHAVNS FØRSTE BORG — castrum de Hafn — blev 1167 opført af Absalon i Kalvebod Strand mellem Sjælland og Amager paa Strandholmen, den ene af de tre smaa Holme, der ved senere Opfyldninger er blevet til een, den nuværende Slotsholm. Hvorledes dette Værn mod Venderne har set ud, har man kun ringe Anelse om. Den blev i Aarhundredernes Løb Genstand for adskillige Ødelæggelser og Angreb, fra Lübeckere og Vender, ja ogsaa af Stadens Borgere, naar de gjorde Opstand mod Borgens Herre, Roskildebispen. Et Par Gange blev den nedbrudt til Grunden. I 1416 bemægtigede Erik af Pommern sig Borgen; den blev fra nu af under Kronen og kaldtes fremtidig Københavns Slot. Under denne Konge fik Slottet antagelig den Grundplan, som det havde indtil Kristian VI's Tid. I de følgende Aarhundreder blev det stadig udvidet og ombygget; det firkantede Blaataarn kendes i alt Fald fra Kong Hans' Tid; en Vestfløj byggedes af Kristian I; Kongefløjen, Drabantfløjen og Kirkefløjen lod Kristian III opføre.

Frederik IV paatænkte o. 1707 at nedbryde det efterhaanden stærkt brøstfældige og gammeldags Slot; men man nøjedes med

en gennemgribende Ombygning 1721—1727; kun Blaataarn beva-
redes nogenlunde uændret; de andre Bygninger blev nedbrudt og
genopført paa den gamle Grundplan, saaledes at alle Fløjene
blev lige høje, fem Etager.

For Kristian VI og hans Dronning Sofie Magdalene var dette
nye Københavns Slot ikke foreneligt med deres Ideer om kon-
gelig Værdighed og deres Krav om ydre Pragt. Allerede i Sep-
tember 1731 begyndte man at nedbryde det; i April 1733 blev
Grundstenen nedlagt til det nye Rokokoslot, der under Tilsyn af
E. D. Häusser, Laurids de Thurah og Nicolai Eigtved rejste sig
i Aarene indtil 1745; det fik fra 1. Januar 1741 Navnet Kristians-
borg. Slottet var udvendig og indvendig rigt smykket med Ro-
kokoprydelser. Selve Slottet bestod af fire sammenbyggede seks-
etages Fløje; Hovedfløjen kronedes af et Taarn med forgyldt
Spir, der hævede sig 266 Fod over Jorden, og vendte ud mod det
Ridebaneanlæg, der staar uændret til vore Dage med Staldbyg-
ningen, Ridehuset, Buegangene og Pavillonerne ved Marmorbroen.

Dette første Kristiansborg var overordentlig brandfarligt paa
Grund af de mange Ildkanaler, Kakkelovnsrør og andre Hulhe-
der, om hvis Beliggenhed man for største Delens Vedkommende
ikke vidste ordentlig Besked. 1794 skete Katastrofen. Den 26. Fe-
bruar mellem Kl. 3 og 4 Eftermiddag udbrød der Ild i den søndre
Fløj, og i Løbet af fjorten Timer nedbrændte alle fire Fløje til
Grunden.

Nu henlaa Slottet i Ruiner i adskillige Aar. I 1800 fremsattes
Plan om dets Genopførelse, og Arkitekt C. F. Hansen udarbejdede
Tegningerne til det nye, det andet Kristiansborg. Da de var færdige
i 1803, begyndte man paa en delvis Nedbrydning af Ruinerne
og Opførelsen af det nye Slot; men de urolige Tider, hvorpaa
Krigsforhold og finansiel Ruin satte Præget, forhalede Arbejdet.
Først den 1. November 1828 blev det andet Kristiansborg indviet,
og da var man endda ikke færdig med den indvendige Udstyrelse
og Udsmykning; hermed fortsatte man i Aarene til 1848, da Ar-
bejdet standsede. Rigtig færdigt blev Slottet egentlig aldrig.

Det andet Kristiansborg, C. F. Hansens Empireslot, laa paa

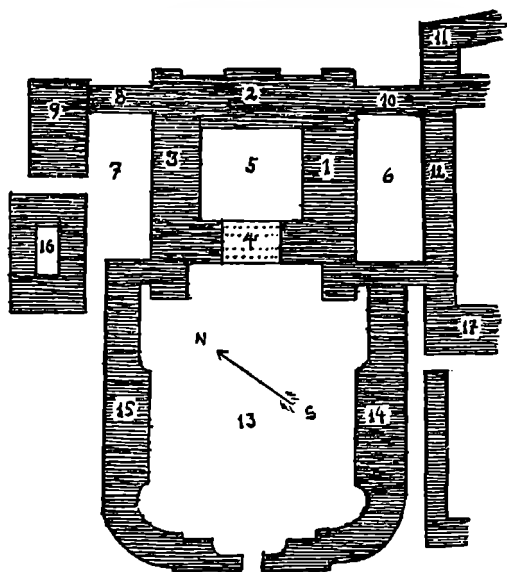

Kristiansborg før Branden 1884, set fra Nord.

det første Kristiansborgs Plads, og man benyttede delvis dettes Fundamenter og Mure. Det bestod af fire seksetages Fløje, med Hovedfaçade mod Slotspladsen. Vestfløjen (mod Ridebanen) var i Virkeligheden to Fløje, forbundet med en Kolonnade med 32 dori-ske Søjler i fire Rækker. Det var et heldigt Greb; thi — som det hed i Projektet — „denne Forandring vilde ej alene kunne give en meget smuk Façade og perspektivisk Indsigt i den nuværende Slotsgaard uden at have nødvendig at forandre eller antage nye kostbare Fundamenter, men tillige tilvejebringe de væsentlige Fordele at undgaa det svære kostbare Tag, ligesom og den nuværende skumle Slotsgaard blev munter og lys ved at bekomme en fri Udsigt til Ridebanen“.

Om C. F. Hansens Slot med de flade Kobbertage og de pud-sede Murflader udtaler Chr. Axel Jensen: „Det lykkedes ham at føje sit strenge, nyklassiske Slot med de enkle, romersk-antikke Detailler ind i Helheden, saa at det kunde hævde sig og dog smelte sammen med Omgivelserne. Dets stramme Beherskethed og dets mandige, stærke Rejsning virkede i et ejendommeligt Sammen-spil med Ridebanebygningernes svungne, fantasifulde Linjer. Af stor Betydning for hele Slottets Virkning var det høje Sokkel-parti, som omfattede Kælderens, Stueetagen og Mezzaninen, og hvis Kordongesims som et stærkt Baand bandt Façaden sammen med de lavere Udbygninger og fortsatte sig helt hen omkring Slotskirken“. „De endnu skaanede Rester af C. F. Hansens Bygning, Hovedportens Indre og hele Slotskirken, giver os et talende Billed af hans Arkitekturs Fortrin og Begrænsning. Hans næsten fanatiske Tro paa den romerske Antik som det eneste saliggørende Forbilled kan her, som i alle hans andre Arbejder, faa hans Kunst til at virke fremmed og kold“. I Tiden omkring Slotsbranden havde kun de allerfærreste Øje for Slottets arkitektoniske Skønhed; det var først oppe omkring Verdenskrigen „C. F. Hansen fik sin store Renæssance og fra en ringeagtet Størrelse blev det lysende Forbillede for de yngre Arkitekter. Selv de Skeptikere, der ikke sværger helt og udelt til C. F. Hansens Fane, har nu lært at se de store Værdier i hans Arkitektur“.

Slottets seks Etager var: Kælderen, Stueetagen (Dameetagen), nederste Mezzanin, Kongens Etage, Kronprinsens Etage og øverste Mezzanin. Fra Hovedporten med Kuppelhvælvinger og doriske Søjler førte tilvenstre (mod Syd) Kongens Trappe op til Kongens Gemakker og de store Festrums. I den nordlige Fløj laa Dronningens Gemakker, hvortil der var Adgang ad Dronningens

Skitse af Slottets og dets Omgivelser Beliggenhed.

1. Kavallerfløj (Sydfløj).
2. Kongefløj (Østfløj).
3. Dronningefløj (Nordfløj).
4. Kolonnaden i Vestfløjen.
5. Den indre Slotsgaard.
6. Kavallergaarden.
7. Prins Jørgens Gaard.
8. Portbygningen mellem Slottet og Slotskirken.
9. Slotskirken.
10. Forbindelsesbygningen mellem Slottet og Ministerialbygningen.
11. Ministerialbygningen.
12. Det kongelige Bibliotek.
13. Ridebanen.
14. De kongelige Stalde.
15. Ridehuset.
16. Thorvaldsens Museum.
17. Tøjhuset.

Trappe fra den indre Slotsgaard. I 26 Værelser i Kronprinsens Etage havde den kongelige Malerisamling til Huse. Folketingets Sal laa i søndre Fløjs Dameetage, Landstingssalen i samme Etage i Kongefløjen (Hovedfløjen). Højesterets Lokale havde sin Plads i nordre Fløjs Stueetage, Ordenskapitlet i Hovedfløjens nederste Mezzanin, Kabinetssekretariatet i Nordfløjens Stueetage, Chatolkassen i Forbindelsesbygningen ved Slotskirken og Finanshovedkassen i Forbindelsesbygningen ved Ministerialbygningen.

Under Frederik VI og Kristian VIII var Slottet kun meget lidt brugt til Beboelse for Kongefamilien; først under Frederik VII blev det rigtig taget i Brug. Her fandt en Del af de Begivenheder i 1848 Sted, som havde saa stor Betydning for Danmarks Forfatningsudvikling. Den grundlovgivende Rigsdag samledes her, og

efter Junigrundloven 1849 arbejdede Rigsdagen her lige til Slottets Brand. Under Kristian IX var Slottet derimod ikke Residensslot; det blev dog benyttet til de store Hoffester. Pragtgemakkerne blev sidste Gang anvendt den 15. August 1884, da Kristian IX havde indbudt den internationale Lægekongres' Medlemmer til en straalende Fest, hvor blandt andre ogsaa Pasteur var til Stede.

Paa langs og tværs gennem Slottets tre hele Fløje gik stærke Brandmure, forsynet med ca. 10 Jerndøre i hver Etage, Loftet iberegnet. Fra Byens Vandværk var Slottet siden 1858 blevet forsynet med Vand, saaledes at der fandtes Brandhaner saavel i Gaarden og paa Pladserne som i Etagerne. 900 Fod Sejldugsslanger, 300 Fod nittede Læderslanger, tillige med 10 større og mindre Kobberstraalerør, 8 Haandsprøjter og 3 Baljesprøjter var anbragt paa forskellige Steder i Slottet, og baade i Rigsdagen og i Malerisamlingen fandtes Ildslukningsapparater (Ekstinktører). Paa Brandmurene i Loft- og Kælderetagen hang der 76 Læderspande, 82 Lygter, 10 Økser, 17 Brandstiger og mange lignende Brandredskaber. Paa Loftet stod 14 Vandbeholdere, hver paa 20 Tdr., som stadig holdtes fyldt af Regnvand fra Tagene. To Brandvagter skulde skiftevis opholde sig paa Slottet et Døgn ad Gangen, kontrolleret ved Kontrolure. Paa deres Runde skulde de lukke (ikke aflaae) alle Branddøre i de øvre Etager. Samtlige Skorstene og Kakkelovne blev fra 1880 tilset og rensat af en af Stadens autoriserede Skorstensfejere og hans Folk; hvor et Kakkelovnsrør gik gennem et Skillerum, var det omgivet med en Jernbøsning.

Skæbnsvangre Brandfaremomenter ved Slottet var det, at Brandmurene kun gik til Tagenes Underside, og at Branddørene ikke var dobbelte. Under Loftet i Malerisamlingen var der i Stedet for Forskalning kun udspændt malet Lærred, og Folketingssalen havde hvælvet Træloft, hvorover der var et tomt Rum paa $\frac{3}{4}$ —3 Alens Højde; derigennem var der lagt Gasledninger. Over Loftet i den nederste Mezzanin, under Gulvet i Riddersalen og i andre Lokaler i Kongens Etage og tildels ogsaa i Loftet over dem var der anvendt Bjælker med Sprængværk, hvorved der saavel paa langs som paa tværs i Slottet fremkom en Mængde lange

Hulrum mellem de overliggende Etagers Gulv og de nedre Etagers Loft; Indskud med Lerlag fandtes næppe nogetsteds. Desuden var Nedløbsrørene fra Taget lagt indvendig i Bygningen. Disse Mangler var Bygningstilsynet bekendt; men Overvejelserne om en Sikring mod denne Fare var strandede, da man var vejet tilbage for den fuldstændige og overordentlig kostbare Ombygning, der syntes nødvendig. Et andet betydeligt Faremoment, som Tilsynet mærkværdigvis ikke kendte, bestod i, at flere forskallede og pudsede Skillerum enten var helt af Træ eller opført, saaledes at der var indtil en halv Alen mellem den pudsede Bræddevæg og Murene. Ligeledes bestod de 16 Søjler i Riddersalen af en Midtstolpe af Træ, hvorom der var anbragt en Forskalning af Puds, saaledes at der var et hult Rum mellem denne og Stolpen. Alle de hule Rum var naturlige Kanaler for en opstaaet Ildebrand og vilde gøre det umuligt at slukke Ilden, saa meget mere, som Brandvæsenet heller ikke kendte disse Kanaler.

I Sommeren havde det københavnske Brandvæsens Chef, Brandinspektør D. F. Sextus Meyer sammen med Vicebrandinspektør C. H. A. Carlsen, Brandassistent H. C. M. Hyller og flere Brandmænd været oppe paa Slottets Loft og afholdt forskellige Prøver; de havde ved denne Lejlighed gjort sig bekendt med de forskellige Hovedtrapper op til Loftet. Samtlige Kakkellovne og Skorstene i Rigsdagslokalerne var blevet efterset og rensat efter den sidste Rigsdagssamlings Slutning.

I Begyndelsen af Oktober 1884 stod man overfor Indkaldelsen af den Rigsdag, hvis Folketing var blevet valgt i Juni Maaned samme Aar. Valget havde især været bemærkelsesværdigt derved, at der for første Gang var blevet valgt Repræsentanter for Socialdemokratiet ind i Folketinget; det var lykkedes Partiet at erobre to Mandater i København. Desuden trak det aabenbart op til en Skærpelse af Kampen mellem Højre og Venstre, mellem Estrups Ministerium og Christen Bergs Meningsfæller.

* * *

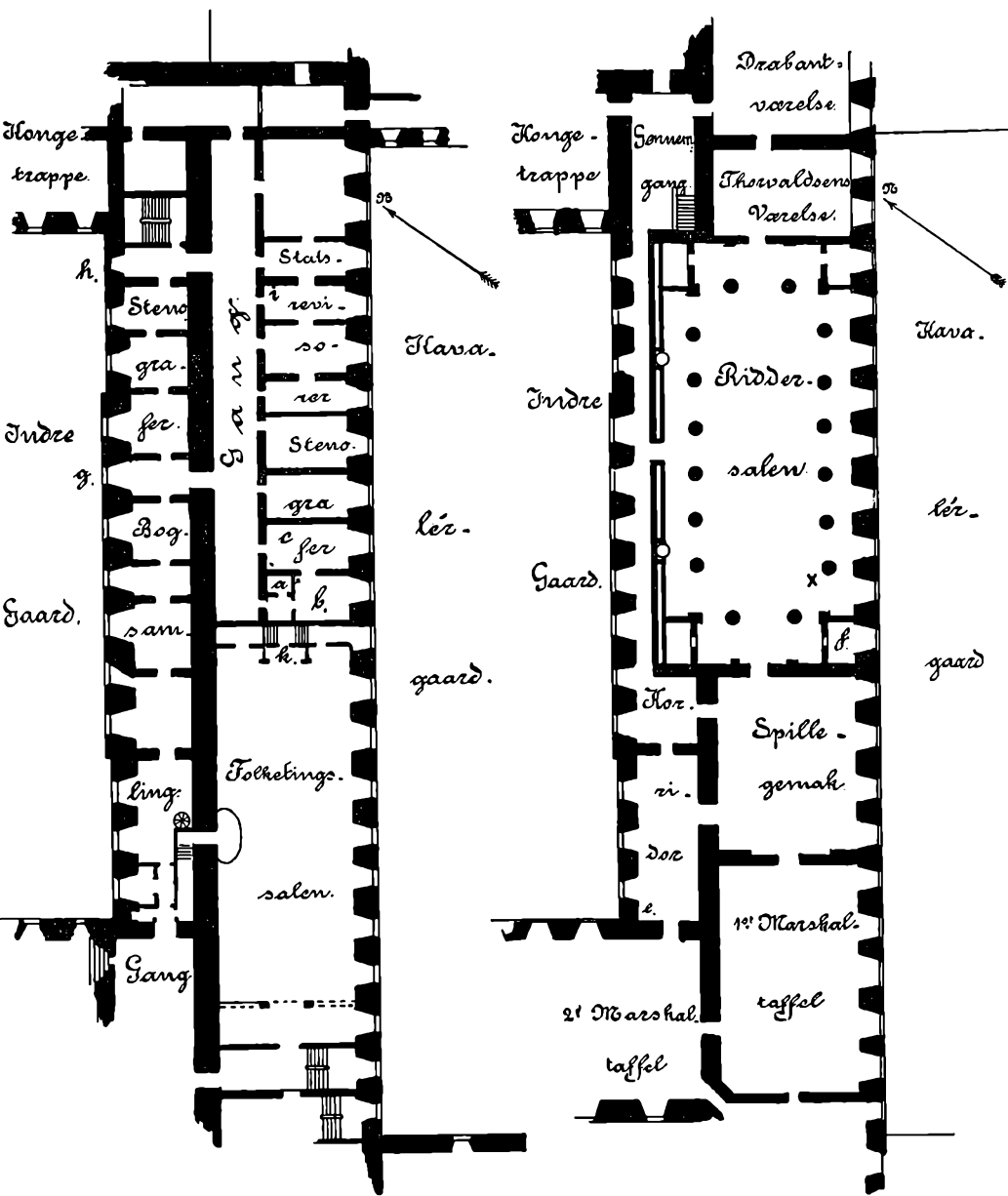
Nogle Dage før Rigsdagens ordinære Sammentræden, der plejede at finde Sted den første Mandag i Oktober, blev der altid lagt i Kakkelovnene i Rigsdagens Lokaler, for at man kunde faa drevet den kolde Luft ud af Skorstenene og Værelserne og derved forebygge Røgplage i Samlingens første Dage.

I 1884 gav Rigsdagens Bureauchef David Dessau derfor Ordre til Overfyrbøder Rosen, som i 14 Aar havde været i Rigsdagens Tjeneste, at han Fredag den 3. Oktober skulde sørge for, at der paa sædvanlig Maade blev lagt i Rigsdagens henved 50 Kakkelovne paa nogle faa Undtagelser nær; derimod skulde Folketingssalens Varmeapparat, der var anbragt i Kælderen, ikke tages i Brug.

Rosen udførte det paalagte Hverv om Formiddagen fra Kl. 8—10, saaledes at Ovnene, der var Magasinovne, blev fyldt med Nøddekul til Underkanten af Indfyringsdørene og antændt med Gasflammer fra Ledningerne paa Væggene. Kl. 11 gik Rosen en Runde gennem alle Værelserne for at overbevise sig om, at alt var i Orden; det samme gjorde hans Medhjælper Kl. 1. Der blev ikke fyret mere end denne ene Gang; men da det var meget mildt i Vejret — de udvendige Termometre viste 8 Gr. — steg Temperaturen i Værelserne til ca. 20 Gr.

I samtlige Rigsdagens Lokaler færdedes hele Dagen Folk, der var beskæftiget med at gøre alt i Orden. Flere Haandværkere arbejdede med Folketingssalens Nymøblering. Ud over den stærke Varme mærkede man intet Spor af noget foruroligende; ganske vist mente Slotsforvalter J. T. Zeltner ved Firetiden om Eftermiddagen at spore en svag Lugt af Gas i Folketingssalen; Bureauchefen tilskrev de nye Møbler og Tæpper denne Lugt. Kl. 4 gik flere hjem til Middag, saaledes Folketingets Formand, Christen Berg, Bureauchef Dessau og Slotsforvalter Zeltner; derimod var Statsrevisor Sofus M. Høgsbro og Rigsdagens Bibliotekar R. Emil Elberling endnu beskæftigede i deres Arbejdsværelser i Mezzaninen.

En Rengøringskone, Madam Francis, vilde ogsaa gaa hjem og vilde derfor hente sit Tøj i den østre Ende af Gangen i Mez-

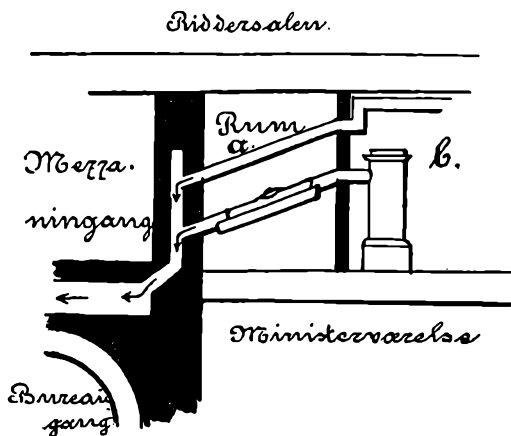
Plan af Mezzaninen og Kongens Etage i søndre Fløj.

zaninen; men da hun var naaet op ad Trappen (ved h paa vedføjede Plan over Mezzaninen) omtrent Kl. 4 $\frac{1}{4}$, hørte hun en Knitren fra den vestre Ende af Gangen. Hun ilede saa langt ned ad Gangen, at hun kunde se, at Indgangen til det sidste Værelse (b) var oplyst fra det lille Rum (a), og at enkelte Gnister derfra sprang ud i Gangen. Hun raabte „Brand!“ ind gennem den aabentstaaende Dør til Bogsamlingen og løb derpaa ned til Bureaugangen nedenunder. Her traf hun Rigsdagens Portner Andreas Olsen, en Sadelmager Reinstrup og en af dennes Arbejdere. Portneren og Arbejderen løb hen for at hente en Ekstinktør i Budstuen. Sadelmageren fulgte med Konen op i Mezzaninen, hvor Bibliotekar Elberling kom til. Sadelmageren havde mellem Kl. 3 og 3 $\frac{1}{2}$ sat en Stol ind i Værelset (b) uden at mærke noget usædvanligt og ytrede derfor straks Tvivl om, at der skulde være Ildløs.

Da Bibliotekaren, Sadelmageren og Konen kom hen til Indgangen til Værelset (b), saa de, at det glødede stærkt i Dørfyldingen ind til Rummet (a); nogen egentlig Flamme var ikke at se. I de tilstødende Stenografværelser var der intet at mærke; men i Værelset (c) flyttede man dog nogle Møbler bort fra Væggen ind til (a). Nu kom der flere Folk til. Med Ekstinktøren slukkede Portneren Ilden paa Dørens udvendige Side, og da han aabnede den, saa han, at det Kakkelovnsrør, der gik gennem Rummet (a), var rødglødende, i alt Fald i den lavest liggende Del tilvenstre. Foroven i Rummet lyste det som af Ild, og det brændte stærkt i Gulvet under Røret. Han tømte nu Ekstinktøren ind i Rummet uden at faa Ilden slukket. Med tililende Rigsdagsfunktionærer sendte han Bud til Brandstationen i Nikolaj Taarn, til Bureauchefen, Slotsforvalteren og Folketingets Formand. Der var ganske vist Brandtelegraf i Portnerboligen; men da den ikke gik umiddelbart til Brandstationen, antog Portneren, at et Bud kunde løbe lige saa hurtigt derhen; desuden kunde han derved selv fortsætte Slukningsforsøget.

Der blev nu af forskellige hentet Vand i Spande fra de Hanner, der til Rengøringsbrug fandtes i Gangen nedenunder, og det blev dels kastet, dels sprøjtet med en Haandsprøjte ind i Rum-

met. Det saa ud til, at Ilden i Gulvet var slukket, medens en Lysning foroven tydede paa, at det stadig brændte i Loftet. Paa Grund af den kvælende Røg og Damp maatte Døre og Vinduer smækkes op i de tilstødende Værelser; derved fik Statsrevisor Høgsbro, der i sit Værelse (i) havde bemærket en usædvanlig Løben paa Gangen udenfor, Underretning om Branden. Han kom til, og da han kiggede ind i Rummet (a), saa han kun en klar Flamme i det firkantede Ventilhul ind til Værelset (b). Selve Ventil-

Snit gennem Værelset, hvor Ilden opstod.

røret af sammenloddede Zinkplader havde hverken han eller de andre Øjenvidner — paa en enkelt Undtagelse nær — lagt Mærke til; Overfyrbøder Rosen mente senere, at det maatte være faldet ned, fordi Lodningen var smeltet ved den stærke Varme. Hverken i Værelserne (b) eller (c) saas endnu Ild; men da en Snedkersvend Christensen havde hugget Hul i Bindingsværkswæggen mellem (a) og (c), saa man, at det brændte livligt oppe under Loftet.

Der synes ikke at være nogen Tvivl om, at Ilden var opstaaet i Rummet (a), at den havde brændt dér i nogen Tid, før den blev opdaget, og at dens Arnested var Kakkellovnsrøret fra Ovnene i Værelset (b). Om Aarsagen til Brandens Opstaaen blev der opstillet forskellige Hypoteser; men nogen afgørende Forklaring er

aldrig blevet fundet, da faste Holdepunkter helt savnes. Ilden udbrød paa det uheldigst mulige Sted, under den vestlige Ende af Riddersalen, hvis skjulte Hulheder i Gulv, Vægge og Søjler med stor og dog umærkelig Hastighed forplantede Ilden, baade til Siderne og opad. Brandvæsenet, der ikke kendte disse Hulheder, troede i længere Tid kun at have en almindelig Husild for sig, som det kunde bekæmpe med de sædvanlige Midler.

* * *

Meldingen om Branden kom til Hovedbrandstationen i Nikolaj Kirketaarn Kl. 4½ Efttermiddag. Samtidig med, at de andre fire indenbys Stationer — i Store Kannikestræde, i Gothersgade, i Nyboder og i Hotel „Phoenix“ i Bredgade — blev alarmeret, drog fra Nikolaj Taarn et Slukningstog af Sted til Slottet, ledet af den vagthavende Assistent H. C. M. Hyller; det bestod af 2 Straalemestre og 10 Brandmænd med Stationsprøjten, en Haandsprøjte, en Redningsstige m. m. Man naaede til Brandstedet allerede fem Minuter efter Alarmeringen. Sprøjten blev anbragt i den indre Slotsgaard; der blev skruet en Slange paa en Brandhane, og sammen med et Par Brandmænd, der medførte Haandsprøjten, ilede Hyller op i Mezzaninen. Fra Værelset (c) saa han gennem det huggede Hul Ilden flamme op mod Loftet i Rummet (a), som i et Skorstenør. Han gav straks Ordre til, at Fløjens Hovedhane for Gasledningerne skulde lukkes; han overbeviste sig om, at Ordren blev efterkommet, ved at forsøge at tænde et Par Gasblus. Han lod en Brandslange hejse op gennem Vinduet (g) og kort efter en anden — fra Store Kannikestræde-Sprøjten, der var ankommet umiddelbart efter den første Sprøjte — gennem Vinduet (h). Da han stadig haabede at kunne faa Bugt med Ilden ved alene at bruge Haandsprøjten, vilde han dog i Begyndelsen ikke gøre Brug af Brandslangerne for ikke at ødelægge for meget. Da der blev hugget Hul i Gibsdækket over Værelserne (b) og (c), viste det sig, at Ilden havde angrebet saavel Forskaliningsbrædderne, som Vekslerne i Bjælkelaget.

Medens Rigsdagsfunktionærene og en Del af Brandmandska-

bet fortsatte med Slukningsforsøgene i Mezzaninen, gik Hyller, for bedre at naa til Ilden, op i Etagen ovenover, Kongens Etage, med et Par Brandmænd. De kom op ad Trappen til Gennemgangen mellem Kongetrappen og Thorvaldsens Værelse og naaede efter at have sprængt en Dør ind i Gangen, der gik langs Riddersalen ud mod den indre Slotsgaard. Her traf de Slotsforvalter Zeltner, der kom til, netop som de tog i Døren ind til Riddersalen. Det synes, som om der har været et lille Sammenstød mellem Hyller og Zeltner om Adgangen til Riddersalen, idet Slotsforvalteren mere tænkte paa Salens nybonede Gulv end paa Brandfaren. Zeltner lukkede dog Brandfolkene ind, Hyller hævdede senere: gennem Døren fra Gangen, medens Slotsforvalteren fastholdt, at det var gennem Spillegemakket.

Den vestligste Ende af Riddersalen strakte sig ind over Kongelogen (k) ved Folketingssalens østre Væg; men iøvrigt laa over Folketingssalen to store Værelser: Spillegemakket og første Marskaltaffel. Ved et opmærksomt Eftersyn opdagede Assistent Hyller i Riddersalen en svag Røg tæt ved den sydøstre Søjle (×), der stod lige over Værelset (b) i Mezzaninen. Med Brækjern og Økser søgte Brandfolkene trods Slotsforvalterens Protester at bryde Parketgulvet op; men Værktøjet var ikke stærkt nok. Gulvet var dobbelt: øverst Parket af Eg og Mahogni, derunder Fyrreplanker og endelig det svære Bjælkelag. Efter med Besvær at have løsnet et Kvadrat opgav Brandmændene, lagde det paa Plads igen og søgte i Stedet at fjerne en et Trin høj Forhøjning langs Salens Væg ud til Kavallergaarden, da man mente, at Parketgulvet ikke strakte sig ind under den. Da en Del af Forhøjningen henvend Femtiden var fjernet eller løsnet, saa man Ild. Efter et forgæves Slukningsforsøg med en Ekstinktør, som Malerisamlingens Inspektør Emil Bloch havde ladet bringe herop, lykkedes det tilsyneladende med en kraftig Straale fra en Sprøjteslange at kvæle Ilden i Gulvet, hvis Ophugning man endnu i nogen Tid fortsatte.

Imidlertid var der i den indre Slotsgaard mødt samtlige Sprøjter fra de indenbys Stationer, ialt fem, inden Kl. 4 $\frac{3}{4}$, saaledes at man maatte mene at have Slukningsmateriel nok til at dæmpe

den Ild, der var konstateret. Yderligere havde Slottets og Rigsdagens Personale gjort en Slange klar fra Brandhanen (e) i Korridoren, gennem Spillegemakket til Riddersalen; paa Grund af utilstrækkelig Længde og maaske ogsaa manglende Vandtryk fik denne Slange ingen Betydning. Saasart der under Riddersalens Gulvs Ophugning — der fortsattes saa kraftigt, som det var muligt med de 6—8 Mand og med Haandøkser og Brækjern — viste sig Ild, blev der sprøjtet meget stærkt paa den; mange Tønder Vand blev sendt ned under Gulvet, idet man dog stadig undgik at ødelægge mere, end man mente paakrævet. Tilsyneladende saa det stadig ud til, at man skulde faa Bugt med Ilden.

Omtrent Kl. 5 indfandt Brandvæsenets Chef, Brandinspektør D. F. Sextus Meyer, sig personlig i Riddersalen og blev af Assistent Hyller sat ind i Situationen. Meyer paalagde derefter sin Assistent at vedblive som begyndt i Riddersalen og gik selv ned i Mezzaninen, hvor man fortsatte med Nedhugning af Forskalningen i Loftet over Værelserne (b) og (c). Ogsaa her saa det ud til, at man fik Bugt med Ilden, efterhaanden som den kom til Syne, saaledes at Brandinspektør Meyer, som han udtalte til Folketingets Formand og Bureauchefen, mente, at Brandvæsenet var Herre over Ilden og havde den under Kontrol. I denne Opfattelse blev han bestyrket, da han vendte tilbage til Riddersalen og saa, at Røgen fra Hullerne i Gulvet var stærkt blandet med Vanddamp. Da kom Slotsforvalteren og førte Brandinspektøren og Assistent Hyller op i øverste Mezzanin, over Riddersalen. De traadte ind i et lille Værelse, sporede Røg, og da de aabnede Døren til det næste Værelse, væltede Røgen dem i Møde, saa de skyndsomst lukkede Døren igen og vendte tilbage. Ild havde de ikke set.

* * *

Nu fandt Brandinspektør Meyer Situationen betænkelig og bad Kl. 5 $\frac{3}{4}$ Assistent Hyller alarmere Dampsprøjterne. En Mand blev sendt til Nikolaj Taarn med Meyers Ordre, der derfra telegraferedes videre til Gothersgadestationen. Hvorledes Forholdene var paa Slottet paa dette Tidspunkt, derom fortæller „Dagbladet“ levende i sin Beretning om Branden:

„Langsomt trænger Røgen sig mere og mere frem, bredende Forfærdelse ud over hele Slottet, hvor man nu først synes at vaagne. Overalt i Slottets Gange hersker der paa dette Tidspunkt

Brandens Begyndelse, set fra Kavallergaarden.

fuldstændig Forvirring; hele den Verden, der til daglig Brug har Hjem i Slottet, strømmer til fra alle Kanter, navnlig møder det kvindelige Personale, som har Tilsyn med Slottet, med Lygter og Lys, jamrende og klagende over den indtrufne Ulykke. Brandfolk og Skorstensfejere stormer frem og tilbage, idet de søger at orientere sig i Slottets mangfoldige Gange, ladende Døre aabne efter sig

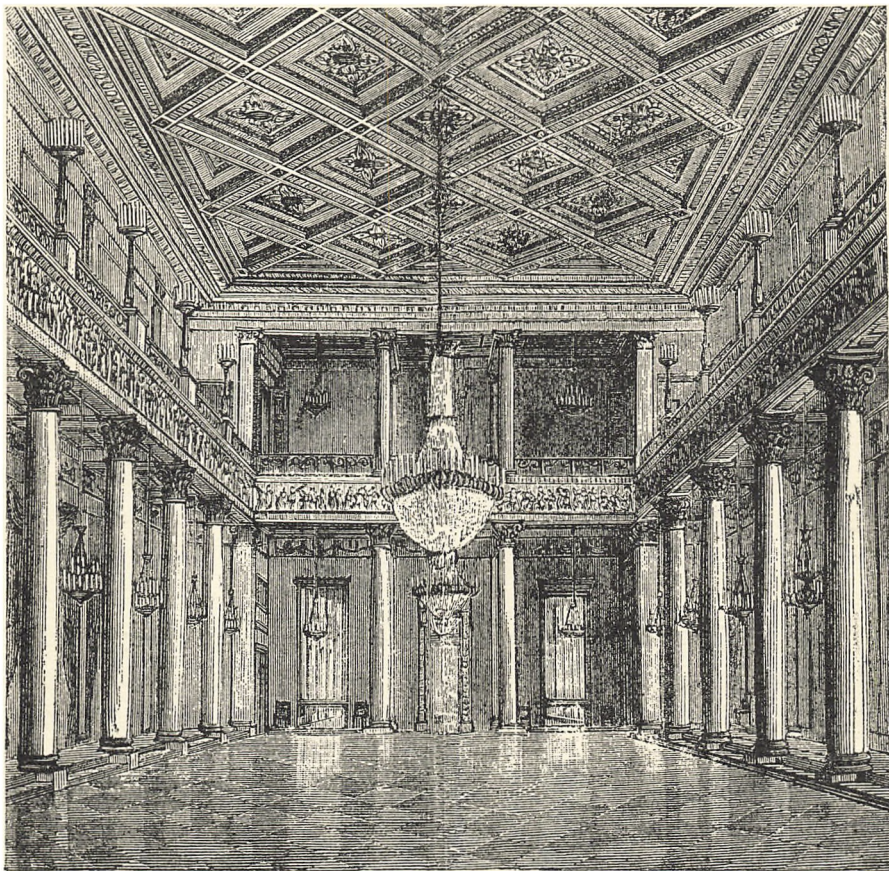
og givende hinanden Signaler o. s. v. Imedens fortsætter Ilden sit Værk, endnu ligesom tavs og stilfærdig skjult i Røgens Kaabe, men kun for snart derefter at bryde ud i hele sin Magt.“

„Paa Rigsdagens Gange flyttes Folketingssalens ny Møbler ud; man tror endnu, at det kun kommer an paa at frelse disse. Inde i Salen, sparsomt oplyst af nogle faa Lys, plantede paa maa og faa i en Stage eller et Bræt, siver Vandet ned fra Etagen ovenover, som en jævn, tæt Regn, der gyder sig ud over de ny Tæpper. Folketingets Formand er kommet til Stede og giver sine Ordre. Efterhaanden som man kommer op ad Trapperne, tiltager Røgen; i „Stenografgangen“ i Mezzaninetagen begynder Brandslangerne; de strækker sig helt over paa Kongens Trappe. Dørene aabnes til „Thorvaldsens Gemak“, der fører ind i Riddersalen, men hvis Endevindue vender ud mod Slotspladsen. Derude ser endnu alt fredeligt og roligt ud i den begyndende Eftermiddagsskumring; men i Gemakkets modsatte Ende er Dørene aabnede til Riddersalen, og hvor forskelligt er ikke Billedet her! En tyk, tæt, graa Taage fylder hele Salen; kun med Møje kan man se de nærmeste, hvidlakerede Piller. Gennem Taagen skimtes enkelte Lys; det er Lygter, der hist og her er opstillede paa Salens Gulv. Man hører Kommandoraab, Vandets Plasken, idet det af Sprøjterne slynges ind i Salen, men intet menneskeligt Øje formaar at gennemtrænge det Røgtæppe, der skjuler Stedet, hvor Brandfolkene kæmper henne ved Vinduesrækken mellem Galleriet og Salen mod Ildens Magt.“

„Kampen er forgæves. Omtrent Kl. 6 slaar Luerne ud af Vinduerne i Riddersalen, forkyndende Ildens Magt. De kaster deres Skæren over Zahlkammerporten og i stedse videre Omfang over Gaarden, ligesom følgende den Folkehob, der efterhaanden har samlet sig her, og som nu af Politiet føres ud gennem Zahlkammerporten. Vel bryder Flammerne endnu kun ud af et Par Vinduer i Riddersalen; men Lysningen er allerede saa stærk, at den fylder hele Gaarden, og ikke mindre voldsomt træder den frem til den modsatte Side i den indre Slotsgaard.“

Da Hyller vendte tilbage efter at have ladet Dampsprøjterne

alarmere, meddelte en Brandmand ham, at Væggen mellem Riddersalen og Værelset (f) var varm. Hyller lukkede Døren op og lod slaa Hul i Væggen til venstre for den aabnede Dør. Det viste sig nu, at Væggen var hul og bestod af en tynd Mur og i ca. en halv

Riddersalen i Kristiansborg Slot.

Alens Afstand fra denne en Bræddevæg; det derved fremkomne Mellemrum var stærkt fyldt med Ild. Omtrent samtidig havde Brandinspektøren, der fra øverste Mezzanin var vendt tilbage til Riddersalen, bemærket, at der var en ganske fin Ildstribe helt rundt om det store Spejl, der var anbragt mellem Døren til Spillegemakket og Værelset (f). Han lod en Brandmand stikke sin Hakke ind bag Spejlrammen, og straks faldt det kostbare Spejl klirrende

til Gulvet i Stumper og Stykker. Bagved viste der sig, som ved Værelset (f), et luefyldt Mellemrum. Noget mere af Træskillerummet blev brudt ned og de tilstedeværende 3—4 Sprøjteslangers Straaler blev rettet mod Bræddevæggen og Mellemrummet. Først nu var Brandvæsenet og Slottets Bygningstilsyn blevet bekendt med, at det, man hidtil havde anset for at være solide tykke, grundmurede Skillerum, kun bestod af tyndere Mur med udvendigt pudset Trævæg i ret stor Afstand fra Muren. Atter troede man imidlertid at skulle faa Bugt med Ilden.

Da saa Brandfolkene Ildtunger omkring Kapitælen paa den sydøstre Søjle (×), og omtrent samtidig hørte de flere efter hverandre følgende Knald, hvorved store Flager af Loftets Puds faldt ned, dels i Salen, dels i Korridoren udenfor. En Brandmand blev saa haardt saaret, at han maatte bringes ned; Brandinspektøren lod derfor Resten af Brandmandskabet søge Beskyttelse inde under Balkonen. Man vedblev at kæmpe mod Ilden, men maatte opgive at fortsætte Ophugnings- og Nedbrydningsarbejdet. Eksplosionerne skyldtes sikkert Antændelse af Gasarter, der havde udviklet sig i Hulrummene ved Træværkets stærke Opvarmning og Forbrænding.

Foranlediget af Knaldene kiggede Brandinspektør Meyer ud af Vinduerne mod Kavallergaarden, og han opdagede da, at en voldsom og tæt Røg trængte ud af de 5—6 Fag Vinduer i øverste Mézzanin mod Kavallergaarden, og noget senere ogsaa ud af Vinduerne paa modsat Side, ud mod den indre Slotsgaard; kort efter viste der sig paa begge Sider ogsaa Flammer.

Meyer havde jo sendt Bud efter Dampsprøjterne, der alle tre blev opbevaret paa Depothuset i Gothersgade. Til Betjening havde man kun Besætning til den ene (Stigemandskabet fra Nikolaj Vagt), Maskinmester Fr. Vilh. Riedel og en Maskinist; af disse sidste to skulde der stadig være een paa Stationen. Til Sprøjternes og Kulvognenes Transport havde man 3 Heste med Seletøj; men kun een Kusk! Efter Stationssprøjstens Udrykning var der tilbage paa Stationen kun en enkelt Brandmand (til Betjening af Brandtelegraf), den vagthavende Maskinist og saa Kusken, og der blev

derefter ikke gjort noget for at faa nogen af Dampsprøjterne klar til Udrykning, hvis der fra Brandstedet skulde blive kaldt paa dem. Skete det, maatte man anmode forbigaaende om at hjælpe Maskinisten og Kusken med at faa den udrykkende Dampsprøjte transporteret ud af Depothuset og over paa den anden Side af Gadens Sporvejsskiner. Dette Forhold var dog allerede, da Slotsbranden indtraf, under Omordning, idet Dampsprøjte Nr. 3 skulde installeres paa den da nye Brandstation paa Fælledvej, og Mandskab til dens Betjening var under Uddannelse; men Stationen skulde først noget senere samme Efteraar tages i Brug.

Maskinisttjenesten besørgedes i Almindelighed af en Maskinist Olsen, der var til Stede paa Vagten Nat og Dag, undtagen fra Kl. 5 Eftermiddag til Kl. 10 Aften og enkelte Helligdage, hvor saa Tjenesten overtoges af Maskinmester Riedel. Den 3. Oktober var Riedel blevet noget forsinket og passerede lidt over Kl. 5 Tøjhusgaarden (Kavallergaarden) paa Vej til Gothersgade. Han saa da selv, hvorledes det stod til paa Brandstedet; men hans Opfattelse af Situationen maa have været nogenlunde som de ledende Brandofficerers paa dette Stadium af Branden, for da han kom til Gothersgade, og der ingen Udrykningsordre var til Dampsprøjterne, lod han Maskinist Olsen forlade Vagten. Lidt før Kl. 6 fik Riedel Telegram fra Hovedstationen om at rykke ud med „Dampsprøjten“ (som det synes ved en Misforstaaelse ikke med „Dampsprøjterne“).

Riedel sørgede for, at Dampsprøjte Nr. 2 blev gjort klar til Udrykning; men Kulvognen kunde ikke medføres, da man nok havde en Hest, men savnede en Kusk. Først vilde man anbringe Sprøjten i Kavallergaarden; men den fik dog sin Plads anvist paa Slotspladsen foran Kongeporten, hvor der var en Brandhane. Kort Tid efter sendtes den ved en Misforstaaelse ind i Kavallergaarden i Stedet for ind i den indre Slotsgaard; men herfra maatte den snart efter — paa Grund af den Udstrækning, Ilden havde faaet — fortrække og vende tilbage til sin tidligere Plads foran Kongeporten. Da Kulvognen ikke var til Stede, kom man kort efter i Forlegenhed for Kul; denne Mangel blev dog snart afhjulpet ved, at Brandinspektøren sendte en Del Artillerister, forsy-

net med Spande, efter Kul hos den nærmeste Hørkræmmer! Dampsprøjte Nr. 2 kom saaledes først i Virksomhed ved Syvtiden.

Da Dampsprøjten var rykket ud fra Stationen, blev der intet gjort for at gøre den næste klar til Udrykning. Kusken sendtes med Hestene tilbage til Stationen for at afhente Dampsprøjte Nr. 3. Det lykkedes at faa Sprøjten til Slottet og anbragt, først paa Ridebanen, senere paa Slotspladsen i Nærheden af Nr. 2, der omtrent samtidig blev ubrugelig, hvorved Riedel kunde overtage Betjeningen af Nr. 3. Endelig blev ogsaa Dampsprøjte Nr. 1 afhentet af to Sprøjteførere og en Artillerist med to Artilleriheste. Omtrent Kl. 7½ blev den anbragt ved Slotskirken, men straks efter flyttet hen ud for Kongeporten, hvorigennem den, ligesom de andre to Dampsprøjter, fik sine Slinger udlagt. Maskinist Olsen, der var hentet i sit Hjem, overtog Betjeningen af denne Dampsprøjte.

Af Brandvæsenets overordnede Befalingsmænd var nu efterhaanden de fleste mødt, saaledes Vicebrandinspektør C. H. A. Carlsen og Brandassistenterne V. P. E. Liisberg og E. L. Bentzon. Forhenværende Brandassistent, Arkitekt Rogert Møller og forhenværende Brandmajor, Etatsraad, Tømrermester Julius A. Blom var ogsaa begge mødt og havde tilbudt deres Bistand.

Straks da Slotsforvalter Zeltner af Røgens Udbredelse til de øvre Etager i søndre Fløj anede Farens Størrelse, havde han beordret Slottets Brandvagt Thomsen til at lukke Jerndørene i Brandmurene paa Loftet og i øverste Mezzanin, og trods den stærke Røg gik han selv senere op ad Kongetrappen for at overbevise sig om, at Lukningen var sket. Ligeledes forvissede han sig om, at Jerndørene i de tre nederste Etager ogsaa var lukket. En Aflaasning af Dørene turde han ikke foretage, da der maaske kunde befinde sig Folk i Værelserne; de vilde jo derved blive spærret inde og omkomme i Flammerne.

* * *

Da havde Brandinspektør Meyer imidlertid truffet sin første modige Beslutning i denne Rædselsnat; helt at opgive selve den

søndre Fløj og gøre et kraftigt Forsøg paa at forhindre Ilden i at komme over i Slottets Hovedfløj, Kongefløjen, eller gennem de to søndre Forbindelsesbygninger til Ministerialbygningen, Gehejmearkivet, det kongelige Bibliotek og Tøjhuset.

Det nye Dagblad „Politiken“, hvis første Nummer var udkommet kun ganske faa Dage i Forvejen, giver følgende Skildring af Kavallerfløjens Brand:

„Klokken lidt over 6 begyndte Luerne at slaa ud af Vinduerne i den Del af Slottet, der vender ud mod Biblioteket og Gehejmearkivet. Tre af Vinduesfagene i øverste Etage er allerede knækkede; lange, hvirvlende, halvt spiralformede Flammer snor sig ud og slikker op efter Taget. Med faa Minutters Mellemrum knækker en Rude, og en lang, tungeformet Flamme borer sig frem, ikke langsomt slikkende, men med et Knald. For hver Flammebølge, der slaar igennem, knalder det som af et stærkt Fyrværkeri. Folk uden for Porten hviner og støjer; Branden er endnu ikke bleven stor nok til at imponere de daarlige Elementer blandt Skaren.“

„Ruder og Vinduesposter falder sydende og bragende ned i Gaarden; Varmen er trykkende helt ovre ved Gehejmearkivets Væg. En Sprøjte trækker gennem Gaarden; nogle menige i deres lange, hvide Bajsfrakker løber med en underlig mystisk Karosse, der vistnok indeholder Redningsredskaber, over Gaardsrummet og forsvinder ud af Porten mod Holmens Kirke. Kl. 6¾ rykker en Afdeling Soldater ind og overtager Vagttjenesten; et Kvarter efter trækker Soldaterne atter bort Der sendes Bud efter Gehejmearkivaren, for at han i paakommende Tilfælde kan lede Redningsforsøgene i Arkivet Varmen er mere og mere trykkende, uagtet Vinden bærer fra og over mod Dronningefløjen.“

„Branden holder sig endnu i den ene Ende af Bygningen (ned mod Holmens Kanal); kun de øverste Værelser brænder; men med en rivende Fart løber Ilden langs Tagryggen som smaa hoppende, springende Luer. En Dampsprøjte møder endelig og stilles op midt i Gaarden. Folk staar i Spalier langs Gehejmearkivets Bygning; Samtalen føres sagte og dæmpet. „Gud forbarne sig, hvilken Ulykke!“ lyder det overalt, hvor man vender sig hen. 5 Mand mø-

der med 10 Trækheste. Hestene ryster og stamper af Angst og maa et Øjeblik efter trækkes ind i Gaarden bagved. „Det er fortabt alt-sammen; Ilden breder sig i den anden Gaard,“ melder en Officer, der kommer.“

„Ilden oplyser Riddersalen fuldstændig; hver enkelt Figur i Bis-sens store Frise i Riddersalen træder skarpt frem. Dampsprøjten arbejder, puster, stønner og udsender Gnister om Kap med den brændende Bygning, men først efter lange Anstrengelser lykkes det at faa Sprøjten til at give Vand. De 2 Mand, der er med den, gør deres yderste, men den nægter dog efter et Øjeblik's Forløb igen at arbejde. Flammerne slaar op om den; der er fyret for stærkt under Kedlen. Der er noget slappende og nedtrykkende i at se Vandstraalens Afmagt over for Ilden. Soldatervogne kører gen-nem Gaarden; Hestene maa tvinges gennem den Regn af Gni-ster, Dampsprøjten udsender; de skælver af Angst. Efter 10 Mi-nutters Forløb kører Dampsprøjten bort igen.“

„Kl. 7¼ lyder et øredøvende Brag; det er Lofterne i de øverste Etager, der styrter ned; samtidig knalder en Masse Ruder i Mez-zaninetagen; man venter at se Flammerne styrte ud, men et For-færdelsesudbrud bølger gennem Mængden, da der høres et mangedobbelt, bævende Raab om Hjælp. En Snes Mennesker brøler uaf-brudt i den dødeligste Angst om Hjælp. „Kom med alle de Lage-ner, De har!“ raabes der til en af Opsynsmændene, der bor paa Slottet. „De kan ikke holde; de er gamle,“ svarer han og forsvin-der. „Stiger, Stiger, Hjælp, Hjælp!“ lyder det uafbrudt dumpt gen-nem Luften. Enkelte af Soldaterne, der staar i Stueetagen, vover det 6 Alens Spring. Ikke en eneste Redningsstige findes i Gaarden, uagtet Brandvæsenet ved, at Redningsfolk fylder de lavere Etager i Bygningen. Endelig faar Deres Referent og et Par andre Herrer nogle Dynner hos en af Opsynsmændenes Koner og faar dem bredt ud; Soldaterne belaver sig paa at vove Springet; da kommer endelig Soldater slæbende fra Arsenalet med nogle tunge, klodsede Stiger, der ikke rækker helt op til de hjælpeløse. Med stor Fare naar de endelig ned paa Stigerne og er frelst. „En Offi-cer saaret og 3 menige dræbt, Hr. Kaptajn!“ melder en menig,

Kavallerfløjens Brand Kl. 7, set fra Ridebanen.

der tilrøget og forbrændt stiller med Haanden til Huen. „Er De sikker paa det, Mand?“ spørger Kaptajnen. „Een ved jeg i det mindste blev derinde; jeg trak i ham, men kunde ikke faa ham med mig.“ En Oversergent og en Marineofficer savnes.“

Ved Halvsyvtiden var der blevet rekvireret Militær til Assistance for Brandvæsenet og til at foretage Redningsarbejde i Slottet. Mandskaber og Officerer fra saavel Hæren som fra Søetaten mødte op og gjorde et stort og i mange Tilfælde heldigt Arbejde, og „Berlingske Tidende“ konstaterer, at „intetsteds kom nogensomhelst Anciennitets- eller Standspirrelighed til Orde; Samdrægtigheden herskede allevegne.“ Fra Hæren mødte: Livgarden, hvis Chef Oberst J. E. v. Beissenherz personlig var paa Brandstedet, Infanteriet fra Kastellet og Sølvgadens Kaserne, Artilleriet, Ingeniørkorpset, hvis øverste Chef General J. F. M. v. Ernst sendte Premierløjtnant E. Falkenberg af Sted til Kasernen for at hente hele det derværende Mandskab, der kom Kl. ca. 7½, medbringende allehaande Redskaber; endvidere Arbejdssoldater og Trænsoldater; derimod skulde i Følge „Politiken“ Chefen for Gardehusarregimentet have nægtet sine Officerer Tilladelse til at møde ved Branden, hvilket skulde have vakt megen Misfornøjelse i Korpset; heller ikke Forplejningskorpset var paa Brandstedet. Fra Søetaten mødte: Søofficersskolen, Søværnets Underofficersskole, Mandskabet fra Søetatens Kaserne og fra Orlogsværftet, f. Eks. Søminekorpset, samt Folkene i Nyboder. Paa Brandstedet saas Søofficersskolens Chef Kommandør W. A. Carstensen, Kasernekommandant og Chef for Underofficersskolen Kommandør M. A. C. C. Wulff, Kommandør H. G. F. Garde fra Orlogsværftet og Ekvipagemester Kommandør Braëm.

Ogsaa russiske Orlogsmatroses kom til Hjælp. Ude paa Rheden laa en russisk Orlogskorvet „Djegit“, der var ankommet til København Dagen før. Da man herude fik Øje paa Brandskæret, tilbød man gennem den russiske Konsul sin Assistance, og 50 russiske Matroses under Kommando af deres Officerer var paa Brandstedet allerede før Kl. 6½, skønt Skibet laa næsten ude ved Trekroner. De blev sammen med de danske Kadetter Brandens Helte, si-

ger „Politiken“. Medens Kadetterne udmærkede sig ved deres Behændighed til at entre op paa de farligste Punkter, vakte Russerne Opmærksomhed ved med lystig Dødsforagt at gaa ind i den værste Ild. „De russiske Matroser kappedes ved vore egne i at vise Dødsforagt og Tapperhed,“ siger „Dagstelegrafens“. „De gik blindt paa uden at ænse nogen Fare. Der var Folk, som saa dem i Audiensgemakkerne ligefrem bore sig ind i Flammevæggen for at redde. Naar de gik paa, dukkede de Hovederne og holdt Armene korslagte over Øjnene, mens de udstødte et kort Skrig.“ Kl. 12 Nat blev de 50 Matroser afløst af 50 andre.

Forfatteren Herman Bang, der var en ivrig Iagttager paa Brandstedet og allerede om Tirsdagen i et Foredrag i Christiania Studentersamfund gav sit Indtryk af Katastrofen, skrev i „Dagstelegrafens“ en levende Beretning fra denne første Fase af Branden:

„To af os trængte ind et andet Sted. Der var en spinkel Bagtrappe, fuld af Vand, en tom Vandslange dovnede midt i Sølen. Denne Trappe var forfærdelig. Vi mødte Brandmænd, som skreg paa Vand: „Vand! Vand! eller det er forbi!“ Stærke Karle vred deres Hænder og forbandede. Der var ingen Ledelse. „Sig, vi maa ha' Vand!“ — — „Vi kan ikke mere.“ Man styrtede ned efter Vand. Vi kom forbi en Jerndør, som var gloende. Under Branden saa jeg tre Gange saadanne Jerndøre, som ikke fugtedes.“

„Denne Dør blev bulet af Ildens Magt. Der var varmere end i en Bagerovn, en stikkende, utænelig Hede. Vi trængte højere op. En Brandmand holdt Vagt øverst. Det var lige ved Taget, og ganske nær hørte vi en stærk Susen af Flammerne. De seks, syv Ansigter, jeg saa, var hvide, trods det røde Skær.“

„Med ét lød et — Tilbage! — og en brændende Lem faldt ned forbi os. Derpaa blev det ganske mørkt. Jeg ved ikke, hvad der saa skete. Nogle Stemmer skreg: „Stands, stands! det brænder under os!“ Men Raabene lød ligesom utydeligt, og vi standsede ikke. Vi styrtede frem i Ravnørke og faldt over Slangerne, som laa glemt paa Trappen. Røgen fyldte Rummet med en kvalm og uigennemtrængelig Masse. Saadanne Sekunder, medens man hørte Skriget

af de flygtende Brandfolk, man ikke saa, og Flammernes Kogen langs den Afsats, man lige havde forladt — saadanne Sekunder er Evigheder.“

„Vi gled i Vand, kom atter op; jeg pressede Lommetørklædet i Munden og fremad. Saa kom vi ned. Da lød der rædselsfulde Brag. De sagde, det var Riddersalen, som styrtede sammen. Inde fra Bygningen lød et langt Hyl.“

„En Soldat møder mig. Hans Ansigt er ligesom afsvedet af Ilden. Han gik omkring mekanisk og slog meningsløst med Armene. „Var det Riddersalen?“ — „Ja. Jeg stod ved Siden af dem. De raabte, at vi skulde gaa — tre Mand blev der. Saa faldt Loftet. De var alle tre dér — saa langt fra mig“ — og han udstrækker virrende Armen — „saa langt. De tre blev straks begravet — væk, ind under. Af den tredie saa jeg Armen og tog fat i den ... Aa — hvor han skreg, som han skreg ... og saa væk ... vi gik ikke fat ...“ — Jeg gaar atter ind i den lukkede Gaard. Flammerne slaar ud af Beletagens Vinduer. Da steg denne skrækkelige Knitren til Lyden af en uhyre Storm. Det var et forfærdeligt Drøn af Ilden som Brusen af selve Havet. Og midt i denne Heksedans af Ild de dundrende Brag af Mure, som styrtede sammen.“

„I Folketingsfløjen stod de nøgne Mure med gabende Vinduesaabninger, lige saa mange Svælg ind til den gule og lystige Ild. Saa megen Ild. Vi gik tilbage til Ridebanen. Forvirringen var ubeskrivelig. Militær ankommer i Skarer; men ingen kommanderer. Man slæber Møbler, Puder, Sengeklæder og Nips ud fra Audienssalen. Jeg saa en Soldat rende med en Flaskekurv fyldt af tomme Flasker, en anden med en eneste broderet Pude. Man skriger og slaar Vinduer ud eller ind. Der er ingen Stige og ingen Vand.“

* * *

Da Brandinspektør Meyer havde truffet sin Beslutning om at opgive søndre Fløj, overlod han Kommandoen i Riddersalen til Assistent Hyller og begav sig over i Kongefløjen, hvor han traf Vicebrandinspektør Carlsen i Færd med at lede Indførelsen af Slangerne fra den først ankomne Dampsprøjte gennem Konge-

porten og op ad den mindre Trappe ved Siden af Kongetrappen. Forsøget med at bringe Slangerne op denne Vej blev en kort Tid opgivet paa Grund af for korte Slangere; men lidt senere lykkedes det Carlsen og Assistent Bentzon fra den indre Slotsgaard at faa 2 Dampsprøjteslanger hejst op til Gesimsen ved det indvendige Hjørne mellem søndre og østre Fløj. Ophejsningen skete med stort Besvær paa Grund af Højden, og i det hele taget forsinkede de lange Afstande og de store Højder i stærk Grad Brandvæsenets Foranstaltninger. Der blev nu hugget Huller i Taget ud til Gesimsen i Hjørnet mellem de to Fløje. Rundt langs Taget paa hele Slottet gik nemlig en Gesims paa ca. en Alens Bredde, og inden for Gesimsen var der en omtrent en Alen høj Stenmur. Først noget inden for denne Mur begyndte Taget at skraane opad. Tagets nederste Del var dækket med Tagsten, medens dets øvrige Del havde Kobbertag.

Brandinspektøren kom selv til Stede paa Gesimsen; men da den ene Slange var klar, og der var Kludder med Vandtilførslen, gik han selv ned for at undersøge Sagen. Grunden var en Flytning af Dampsprøjte Nr. 2. Meyer mente dog ikke, at der var spildt Tid af Betydning, da Ilden endnu ikke var naaet hen til Hjørnet. Assistent Hyller, der havde maattet forlade Riddersalen, gik nu op til Gesimsen med 5 Mand. Paa Vejen op saa han, at Jerndøren mellem Kongetrappen og den søndre Fløj i øverste Mezzanin stod aaben, saa man kunde se Ilden paa den modsatte Side. Hyller fik Døren lukket til; men den var saa varm, at den maatte oversprøjtes med Vand, før man kunde røre ved den.

Paa Gesimsen lod Hyller sprøjte stærkt med begge Slangerne. Skønt en frisk Vind fra SSØ førte Ilden mod Hovedfløjens Tag, syntes det virkelig, som om Ilden her kunde standses. Da hørte Vandet pludselig efter 15—30 Minutters Sprøjtning op. Hyller raabte ned fra Taget, hvad Grunden var, men kunde ikke høre Svaret, hvorfor han selv vilde gaa ned for at undersøge Forholdet. Han kom ikke længere end til øverste Mezzanin, hvor han saa den af ham lukkede Jerndør staa aaben igen. Ilden var slaet gennem den helt over til den lille Trappe Nord for Kongetrap-

pen, hvor den havde overbrændt den her liggende Slange. Han saa straks den Fare, hvori han og navnlig hans Folk paa Gesimsen svævede, vendte tilbage til Gesimsen og raabte til sine Folk, at de skulde lade alle Redskaberne i Stikken og hurtigst muligt søge at komme ned ad Trapperne. Tilbagoetoget var meget besværligt; Hyller og den sidste Mand maatte krybe langs Trappen for at dække sig mod Ilden. Luerne slog nu over den Mur, Hyller skulde have forsvaret, og antændte Taget paa Kongefløjen, saaledes at den nu her havde fat i de to øverste Etager. Grunden til Vandets Udeblivelse havde været, at Dampsprøjte Nr. 2 var blevet ubrugelig.

Samtidig med, at der kæmpedes mod Ilden ved Brandmuren mellem Kavallerfløjen og Kongefløjen, var der truffet Foranstaltninger til at optage Kampen mod den i de to Forbindelsesbygninger ved begge Ender af Kavallergaarden. Den sydvestre, hvorigennem der var en Gang til det kongelige Bibliotek, blev først truet; men det lykkedes Assistent Liisberg uden Vanskelighed at standse Ildens Fremtrængen her.

Noget vanskeligere var Forholdene ved Forbindelsesbygningen til Ministerialbygningen og Gehejmearkivet. Denne Bygning indeholdt i Mezzaninen Statsgældskontorer, i Stueetagen Landstingets Udvalgsværelser og i Kælderen Rigsdagens Arkiv samt Portnerbolig. Ilden søgte her frem dels ad det temmelig flade Tag, dels gennem Trædørene i Mezzaninen. Etatsraad Blom traf her ved Halvottetiden en meget farlig Ild, som det dog lykkedes at standse ved Hjælp af en Slange fra en Stationsprøjte. Efterhaanden sendtes fire Stationsprøjter herhen og senere ogsaa Vicebrandinspektør Carlsen med Dampsprøjte Nr. 3, og Faren blev afværget.

Allerede før Ilden forplantede sig fra Kavallerfløjen til Kongefløjen, havde Brandinspektøren forberedt en ny Forsvarslinie gennem Kongefløjen langs en Tværmur noget Nord for Kongetrappen. Herhen havde Arkitekt Rogert Møller og Etatsraad Blom efter Meyers Anmodning begivet sig. Ad en Trappe mellem Kongefløjen og Dronningefløjen blev der ført en Slange fra Dampsprøjte Nr. 3 op; udvendig blev der ogsaa her hejst en Slange op til Gesimsen;

Kongefløjens Brand, set fra Marmorbroen.

men den kom ikke til at give Vand. Godt et Kvarterstid lod Møller Sprøjten give Vand, uden at han havde sporet nogen Virkning, da han forlod de to Straalelestre paa Gesimsen for at hjælpe til ved Beskyttelsen af Thorvaldsens Museum. Da Rogert Møller sammen med Blom vendte tilbage fra Museet til Gesimsen, laa Slangen der endnu; men de to Straalelestre havde fundet Stillingen uholdbar og var forsvundet. Gennem et aabent Vindue i Tagetagen var der fløjet Gnister ned paa Trappen, som allerede brændte, da Møller og Blom gik ned igen.

Allerede mellem Halvotte og Otte havde Brandinspektøren gennem Krigsministeriets Departementschef, Oberstløjtnant F. F. v. Jacobi, rekvireret Ingeniørregimentet til Assistance med Sprængstoffer. Endelig havde han tilkaldt Brandkorpsets Reserve, den saakaldte „store Reserve“, der her blev taget i Brug for sidste Gang. Ogsaa Sprøjterne fra „Broerne“ og Sugeværkerne fra Depothuset i Gothersgade blev nu alarmeret. „Politiken“ fortæller, at da Nørrebrosprøjten kom kørende til Brandstedet, var den nær kørt lige ud i Kanalen; Kusken tog fejl af Retningen af Højbro; Hestene havde allerede Forbenene paa den lave Stenkaj, da en behjertet Mand kastede sig imod dem med et Raab om at standse. Mandskabet sprang af, og Sprøjten blev standset i yderste Øjeblik.

Brandvæsenet havde nu hele sin ordinære Styrke paa ca. 100 Mand i Ilden, desuden den „lille Reserve“ („den mobile Reserve“) og den store Reserve, der tilsammen var paa ca. 400 Mand. Den store Reserve var blevet alarmeret ved Politifløjternes Skingren gennem Gaderne. Ialt ca. 25 Sprøjter var i Virksomhed mod Luerne, deriblandt den udmærkede Dampsprøjte fra „Carlsberg“, som Brygger I. C. Jacobsen havde sendt til Assistance. Damperen „Thingvalla“ havde tilbudt Meyer sin Sprøjte med Mandskab til Hjælp, en Haandsrækning Brandinspektøren dog mente at kunne undvære; Skibets Styrmand deltog derfor i Stedet i Redningsarbejdet og skal bl. a. have reddet Tronstolen ud af Trongemakket.

Ved Ottetiden var Kongen kommet til Stede paa Brandstedet. Kristian IX havde samme Dag holdt Statsraad paa Amalienborg, og Kl. 6 blev der paa Bernstorff holdt Taffel, hvori samtlige Mini-

stre, Overhofmarskal C. L. Løvenskiold, Statsraadssekretæren og Kabinettssekretær F. V. F. Rosenstand m. fl. deltog. Kort efter Taflets Begyndelse, Kl. ca. 6¼, kom der Telegram til Overhofmarskallen, som meldte, at der var sporet stærk Røg i Riddersalen; men baade dette og et Telegram et Kvarterstid senere lød slet ikke foruroligende. Men Overhofmarskallen, der havde Bolig paa Slottet, og Kabinettssekretæren, der havde sit Kontor dér, mente det dog rigtigst at tage til Byen; de naaede til Brandstedet ved Halvotte-tiden og havde fra Vognen set det stadig stærkere Brandskær. Paa Bernstorff blev Taflet fortsat; men snart fortalte nye Telegrammer og Brandskæret, der kunde ses fra Bernstorff, hvor alvorlig Situationen var. Taflet blev hævet, og Kristian IX begav sig hurtigst muligt ind til Brandstedet, ledsaget af Prins Hans, Prins Valdemar og alle Ministrene; fra Charlottenlund kom ogsaa Kronprins Frederik til Stede. Paa Slotsholmen var de høje Herskaber ved Ottetiden, og de blev der til det Tidspunkt efter Midnat, da Thorvaldsens Museum og Slotskirken ansaas for sikrede. I Dronningefløjen deltog Kongen, Kronprinsen, Prins Valdemar og en større Del af Følget i Arbejdet paa at redde Jerichaus „Herkules og Hebe“. Prins Valdemar var hele Aftenen med i Redningsarbejdet og fik forøvrigt sin ene Haand saaret af Glasstumper fra en sprængt Rude. Kongen gik rundt og opmuntrede Sluknings- og Redningsmandskaberne og takkede dem for deres Indsats. Kl. 1 tog Kongen tilbage til Bernstorff.

* * *

Paa det Tidspunkt, hvor Ilden var i Færd med at forplante sig fra Kavallerfløjen til Kongefløjen, var hele København ved at komme paa Benene, dels for at hjælpe til ved Redningsarbejdet, dels for at være Øjenvidner til det ufattelige, at Luerne hærgede Slottet. I Ugebladet „Nutiden i Billeder og Text“, skildrer „En Tilskuere“ malende, hvorledes Københavnerne strømmede til Brandstedet:

„Mørket var faldet paa. Byen havde sin vante korte Tusmørke-Ro, fra den Stund, da det egentlige Dagværk er endt, og til Teater-

kørselen begynder Saa med ét hørte man nede fra Gaden den underligt sjuppende, travle Lyd af mange Fodtrin; Folk løb; der blev spurgt og svaret hurtigt og højt Man saa ud ad Vinduet: over Kristiansborg var der flammende rødt; tykke rosenrødlige Røgskyer drev dovent ud over en blaasort, uvejrstung Himmel. Nu og da steg ligesom flagrende, hvidglødende Sommerfugle ilsomt op mod Skyerne — det var brændende eller stærkt belyste Fugle. Stenbroen paa Kongens Nytorv laa som overgydt med et brunlig-gult Skær. Langt ude ragede et Kirketaarn lyst op, lignende Taarnet paa en af de Pampaché-Bygninger, der for nogle Aar siden var paa Mode som Attraper.“

„Alle Vegne fra strømmede Folk til: to og tre sammen eller i Smaaflokke, en Masse Koner og unge Piger, hist og her smaa Børn og Barnevogne. Drosker rullede af Sted med vigtige Nysgerrige ned ad Holmens Kanal til. Søkadetter kom marcherende i Geled-der; Afdelinger af Soldater rykkede frem tavse, i tungt Løb. Paa den store Plads fra Studenterforeningen op mod Holmens Bro var en Mængde Mennesker stimlet sammen. Nærmest op mod Broen i én tæt, sort Masse, hvor Drosker og Herskabsvogne havde boret sig ind ved Siden — det hele Billede domineret af Holmens Kirkespir, der alvorsfuldt roligt steg til Vejrs. Længere tilbage med Albuerum fra hverandre, et underligt Mylder af skarpt belyste og i Skæret rødligt, pluskæbede Ansigter. Niels Juels Statue ragede tung og mørk op her, med Kommandostaven strakt strengt ud, som til en ubøjelig Befaling om Ødelæggelse. Kun Fodstykket laa i Lys: Navnet „Niels Juel“ sprang blankt frem fra den lyse Grund.“

„Oppe paa Slottet brændte og flammede det ud ad Vinduerne i Façaden nærmest Zahlkammerporten; Taget var borte dér; Sparreværket glimrede som et Stjerne-figureret Væv. Hele den øvrige Del af Façaden laa mørk og stille. Men saa med ét begyndte der helt oppe paa Tagrygningen at sno sig hist og her ligesom korte Stumper uldent, gule Galloner, hvori der var kommet Liv: Stumper, der lignede i Façon de hjemmestrikkede „Pølser“, hvormed man tidligere tættede Vinduer for Træk, men hvidgule og iltre eller kaade. Saadan en Stump Ild-Gallon bugtede sig bort fra Tagryg-

ningen, kom frem til Frontespicen, nøjagtig lige over Kongeporten — og pludselig rejste den sig paa Halen og blev til en klar, lysende Flamme, der luede i Vejret, som fra en skjult Offerskaal

„Folk blev ved at komme, nogle faa til Vogns, en Mængde i rask Gang. Stadig mange Kvinder, mange forskræmte gamle Koner, mange betænkelige Piger af den tjenende og arbejdende Klasse, mange Damer med alvorlige Ansigter. Blandt Herrerne ikke faa offentlige Personligheder, alle forknytte. Men der kom ogsaa velklædte unge Fløse, med eller uden velklædte unge Tøse under Armen, som geskæftigt pressede sig frem med et nonchalant Smil om Munden og en halvhøj „flot“ Bemærkning til deres Ledsagere. Det kunde knibe nu og da at forhindre éns Stok fra at overtyde visse Dele af det velklædte unge København om, at ikke ethvert Skue er et Skuespil.“

„Forbi Bankbygningen ned ad Havnegade! Jernbanebroen er propfuld af Folk: forneden én sort Masse, foroven igen dette Mylder af rødlige, pluskæbede Ansigter. Smaaskibenes Master rejser sig ubevægeligt blanke, som var de ferniserede; over Vandet i Kanalen hist og her ligesom Flager af Shellak bredt ud. En enkelt Baad roer dernede — ellers alt stille. Paa dette Sted møder man ikke faa simpelt klædte Folk, Havnearbejdere og lignende. De fleste af dem ser med ligegyldig Studsen eller med et halvt Grin paa Branden; til Hjertet synes den ikke at gaa nogen.“

„Inde bag Vinduerne i det Stykke af Slotsfaçaden, man ser herfra, er der en ren Heksesabbath af Flammer, en djævelsk Flakken og Smælden. Et Par Steder højt oppe hvæser Flammen ud, aldeles som var det Flamme-Damp, der blev sluppet ud ad to Dampskibs-Skorstene. Atter og atter knalder det; en enkelt Gang høres en langtrukken, sydende Susen. Slottets Skorstene rager ensomme og lyse op; paa den ene hænger og sjasker noget sort noget, der ser ud som en glemt og lidt laset Trøje. Nærmest ved Zahlkammerporten breder sig højt deroppe et kuplet Murparti, hvis øverste Lag har en Hvepseredes graalige Farve. En Del af disse graa Flager vifter tungt op og ned: med ét slaar et Par af dem langt op i Luften og vælter fremover og vrænger deres kulsorte Underside

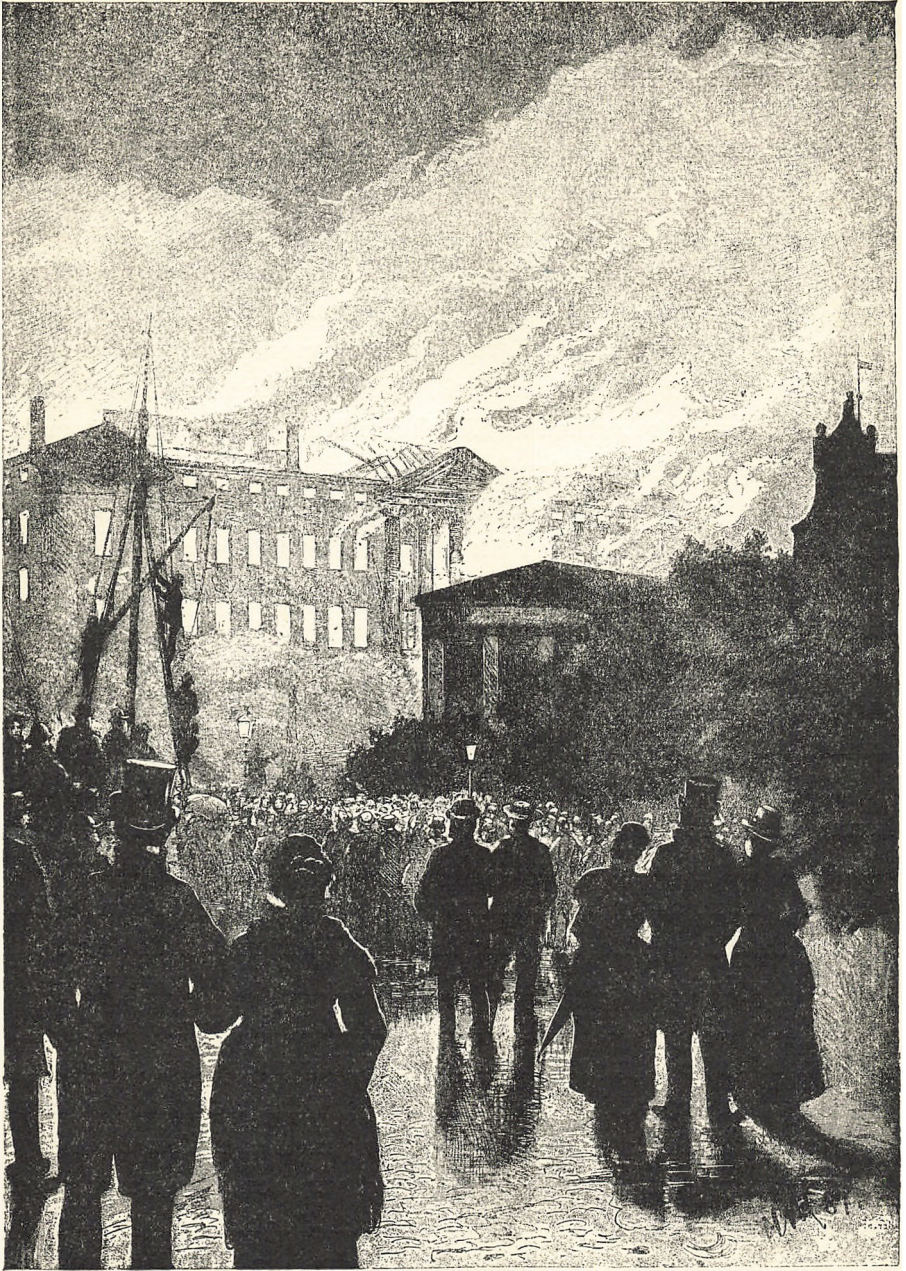
ud og bliver hængende saadan. Det saa besynderligt ud: som om en usynlig Haand bredte Sørgetæpper ud deroppe fra Taget af det redningsløst fortabte Slot!“

„Over Broen, om forbi Børsen, og bag Tøjhusbygningen hen til Langebro! Her er ganske stille; man møder en lille bereden Artilleripatrouille; man passerer en halv Snes Mennesker paa hele det lange Stykke Vej — men ikke Spor af Travlhed, af Uro, af Tegn paa, at der er noget paa Færde. Først da man fra Filosofgangen kommer ned ad Stormbroen til, løber man igen ind i Trængsel. Her er en Del „Ros“ sivet sammen: enkelte, der slaar sig op med at sige dumme og raa „Vittigheder“, mange, der lønner Raaheden med Bifaldsgrin eller i alt Fald taaler den. Den ene Lastvogn efter den anden kommer kørende ovre fra Slottet med Malerier og Billedhuggerarbejder: en Soldat kører Hestene; Soldater og Civile staar og sidder oppe paa og mellem Kunstværkerne. Andre kommer bærende paa reddede Sager. Det er navnlig Skulpturarbejderne, som interesserer de vittige Hoveder blandt Pøblen; hver Gang en Kvindefigur føres eller køres forbi, tilraabes der Flyttefolkene Opfordringer og Formaninger, som ender i det gemene.“

„Og lige foran sig — mellem de to Port Pavilloner — har man det rasende, ubetvingelige Ildhav!“

I samme Blad gengiver en anden Forfatter forskellige Optrin fra Slottet og dets Omgivelser paa den Tid, hvor Branden var paa sit højeste i Kongefløjen:

„Inde paa Slotspladsen, hvor jo ikke alle og enhver har Adgang, gjorde Heden Opholdet højst besværligt. Mandskabet ved Sprøjterne arbejdede i sørgelig ensformig Takt; Brandofficererne fløj af Sted, overdængede med Støv og Aske. Stemningen var ubeskrivelig. Man for omkring mellem de brændende, nedstyrtende Bjælker i den tætte, kvælende Røg, handlende efter første Indskydelse, stolende paa, at der vilde ske et Mirakel. Snart kom et Kompagni af Brandreserven med Brandvæsenets Messingskilte om Halsen marcherende; snart rullede en Rustvogn forbi, ladet med forskellige militære Passagerer: Soldater, Matroser, Brandsvende, Politibetjente mellem hverandre. I Øjeblikkets Hede havde flere

Kongefløjens Brand Kl. 9, set fra Havnegade.

af en Fejltagelse faaet deres Kostumer blandede, saa hver for sig nu var iført en yderst meningsløs Paaklædning Midt i Forvirringen kunde man saa blive Vidne til løjerlige smaa Episoder. En Maskinmester ved Holmen, som havde faaet en Sprøjte med tilhørende Mandskab under Kommando, blev paa Vejen til den Plads, der var ham anvist, opmærksom paa et Par mørke Klumper, som laa upaaagtede nede ved Kajen. Ledet af en Anelse, der pludselig bragte ham i vild Affekt, styrtede han til, og da han havde overbevist sig om, at det virkelig var Dynamit, man saa letsindigt havde ladet ligge ubevogtet, greb han med modig Energi den frygtelige Sprængsats og kastede den i Kanalen. Men Handlingen gik sporløst hen under Larmen af Eksplosionerne og de tordenlignende Drøn fra de sammenstyrtende Masser Et andet besynderligt Optrin tildrog sig højt oppe i Luften. Mellem de myldrende Gnister over Slottets sydøstlige Fløj fik man med ét Øje paa en Høg, der havde forvildet sig ind i disse farefulde Omgivelser. Den blev et talende Sindbillede paa Død og Undergang; thi med en Due i Klørne sejlede den ud over Kanalen, over mod Prinsens Palæ — hvor der netop holdt en Hospitalsvogn og ventede paa at bortføre lemlæstede Legemer.“

„Medens Beretningen om de Menneskeliv, der skulde være omkomne i Flammerne, endnu suste i éns Hoved, banede man sig Vej til den anden Side af Kanalen, hvor Mængden tumlede omkring i Vand og Aske, søgende at skærme sig mod den nedfaldende Ild. Krampetilfælde og Besvimelser fattedes ikke; men man fik ikke Tid til at opholde sig over slige Bagateller. En med Stole, Tæpper og Spejle fuldt læsset Vogn kørte langsomt forbi, banende sig Vej mellem de tætte Klynger. Pludselig slog Flammerne ud af Læsset! Man styrtede vanvittigt frem og tilbage, ikke vidende, om man skulde flygte eller søge at slukke Ilden; men saa blev der bragt Hjælp fra en Post tæt derved, og snart var den lille Begivenhed glemmt over nye Indtryk Trods Alvoren, der herskede, skal man dog ikke tro, at slet ingen komiske Optrin forefaldt. Jeg overværede saaledes en Scene, som vakte en hel Del Lystighed. I en Markise, der var udspændt over et af Vinduerne i en høj Stueetage,

opdagede et Par Herrer, at de nedfaldende Gløder havde tændt Ild. En paa 1ste Sal boende Dame havde imidlertid fra sit Vindue observeret det samme og havde skyndsomst trukket sig tilbage for at overtænke, hvorledes hun burde handle efter bedste Konduite. De to Herrer var mere resolute: uden at betænke sig klatrede den ene oven paa den anden — men just som han saa fra sit ophøjede Stade lænede sig ud over Markisens Tag, havde en ond Skæbne indgivet Damen paa 1ste Sal en Idé: Hun viste sig i det aabne Vindue med en Spand, og i næste Nu — væltedes dens Indhold ned over den ophidsede Redningsmand. Nysende tabte han Balancen, faldt af Hesten og sendte sin kvindelige Velgører et rasende Blik gennem Hullet i Markisen. Da han jo imidlertid havde bidraget til den almindelige Underholdning, tog hun ham det formodentlig ikke ilde op.“

„Saadanne Optrin kunde for en Stund sprede de alvorlige Tanker; men da man kom hjem, fremstillede den forfærdelige Begivenhed, man havde overværet, sig for én med fornyet Styrke“

For de mange Mennesker, der var samlet uden om Slotsholmen, manglede det ikke paa nervepirrende Oplevelser. Med tilbageholdt Aandedræt fulgte de Brandfolkenes dristige Færd oppe i de svimlende Højder. „Dagens Nyheder“ skriver:

„Omtrent Klokken 8 frembød Slottet et rædselsfuldt, storartet Skue. Høje Flammer slog vildt til Vejrs fra Taget, og rundt omkring begyndte de at bryde frem fra Vinduerne. Ilden var da paa Slottets Façade ikke naaet til Portalen, og Brandkorpset kæmpede tappert for at holde den tilbage. Pludselig brød den imidlertid igennem flere Steder i Tagværket, og snart naaede den hen til en Brandmur midt paa den Side af Slottets Façade, som er nærmest Højbroplads. Her lagde man Mærke til en lille Gruppe Brandfolk, som paa Taget i Ildens Nærhed modigt vedblev at sprøjte paa det mægtige Ildhav; men desværre var Dampsprøjten, der holdt paa Slotspladsen, ikke i Stand til at trykke Vandet med tilstrækkelig Kraft op i denne Højde; hvert Øjeblik saa man, at Straalen svigtede. De raske Brandfolk holdt sig længe i den farlige Situation, og den store Tilskuermasse, der havde samlet sig overalt langs

Stranden, fulgte med Angst deres Færd. Pludselig for et Raab gennem Mængden: nu slog Ilden ud af Vinduerne i den Del af Malerisamlingen, som er oven over Landstingets Lokaler, og snart efter forplantede den sig til den nedenunder liggende Sal, og de lange Ildtunger slog lige op til Taget. Nu maatte den lille Trop Brandfolk forsvinde, og et lettende Suk gik gennem Folkemængden, da den pludselig opdagede, at de var borte. Der var i det hele taget her en alvorlig Stemning i de samlede Skarer, og der var almindelig Frygt for, at de mange kostbare Kunstskatte, som Slottet rummede, ikke skulde blive reddede. „Det er drøjt at se paa dette, naar man ikke kan hjælpe!“ hørte man almindelig, om der end hist og her hørtes raa Udbrud fra deres Side, som glæder sig, naar noget stort og skønt synker i Grus.“

„Paa Slotspladsen var selvfølgelig en Mængde Sprøjter i fuld Virksomhed, af hvilke en Del blev betjent af Militær. Der var nemlig blevet sendt Hjælp af Gardens Mandskab, fra Artilleriet og fra Sætatens Mandskab. En Del af disse var iøvrigt beskæftigede med at flytte Statsgældskontorets Arkiver over i andre Dele af Ministeriebygningen, idet dette Kontor, som ligger til Højre for Zahlkammerporten i Ildens umiddelbare Nærhed, var truet. I Gaarden mellem Folketingssalen og det kongelige Bibliotek var Militæret under Kommando af deres Officerer i Virksomhed, dels ved Betjening af Sprøjterne og dels med Redningsarbejdet. Der kunde dog ikke her være Tale om at dæmpe Ilden, men kun at hindre den i at udbrede sig videre og angribe de tilstødende Bygninger. I den Fløj af Slottet, hvor Folketingssalen fandtes, stod allerede Kl. 9 kun Murene og de vigtigste Skillerum tilbage. Taget og Gulvene og Inventaret dannede en glødende Dynge, der naaede helt op over Vinduerne i Salen.“

* * *

Efter at Ilden havde fordrevet Rogert Møller og hans Folk fra Gesimsen paa Kongefløjens nordlige Ende, kunde der maaske have været Mulighed for at standse Ilden ved en Brandmur om Dronningens Trappe midt i Dronningefløjen (Nordfløjen). Men ganske uventet viste der sig ved Halvnetiden pludselig Ild i Nordfløjens

Kongeetage. Hvorledes Ilden saa overraskende kunde komme her i denne Fløj, derom var Meningerne senere stærkt delte. Brandinspektør Meyer holdt tillige med de øvrige Brandofficerer paa, at Ilden sandsynligvis maatte være opstaaet „ved en eller anden Uforsigtighed af de med Redning af Møbler og Værdisager efterhaanden i Virksomhed traadte talrige Mennesker“. Kriminalretsassessor J. A. Thiele, der senere ledede Brandforhørene, lod om dette Punkt tilføre Protokollen, at han som Deltager i Redningen i nordre Fløj var kommet ind i det Værelse, hvor Ilden opstod; Ruderne var paa dette Tidspunkt endnu hele; Vinduerne dannede den øverste Del af en tofløjet Dør, hvorfra der forneden stod en stærk Flamme ind i Værelset. Ilden, mente han og flere andre, maatte stamme fra sammenføgne Gløder paa Balkonen udenfor.

Paa Kolonnaden stod fire Straalemestre med Slangerne fra to Stationssprøjter for at sprøjte ind i Ilden i søndre Fløj. Da de nu opdagede Ilden i nordre Fløj, søgte de med Straalerne at naa derover, men forgæves. Derimod søgte de to nærmeste Straalemestre at komme fra Kolonnaden ind i nordre Fløj. Straks i det første Værelse mødte de en saa kvælende Røg, at de ikke kunde komme videre, men maatte retirere. Kort Tid efter væltede Røg og Ild ud gennem Døren. Da der ikke var mere for Straalemestrene at udrette oppe paa Kolonnaden, blev de beordret ned; men de maatte entre ned ad de Liner, som man havde hejst Sprøjteslangerne op med.

Nu var alle Slottets Fløje angrebet af Luerne. Da Branden var paa sit højeste, slog Flammerne 30 Alen i Vejret, fortæller Bladene. Brandinspektør Meyer tog da sin anden modige Beslutning: helt at opgive selve Slottet og udelukkende at optage Kampen med Ilden ved de fire Forbindelsesbygninger. Heller ikke Dronningefløjen stod mere til at redde. Om dens Ødelæggelse fortæller „Dagbladet“:

„Pludselig opdagedes der fra Ridebanen et Ildskær i den tredje af Slottets Fløje, i Kongens Audiensværelse, der ligger i den fremspringende Del af Fløjen ud mod Ridebanen. Mulig er Antændelsen sket ved Gnister, der er faldet derover, mulig hydrører den,

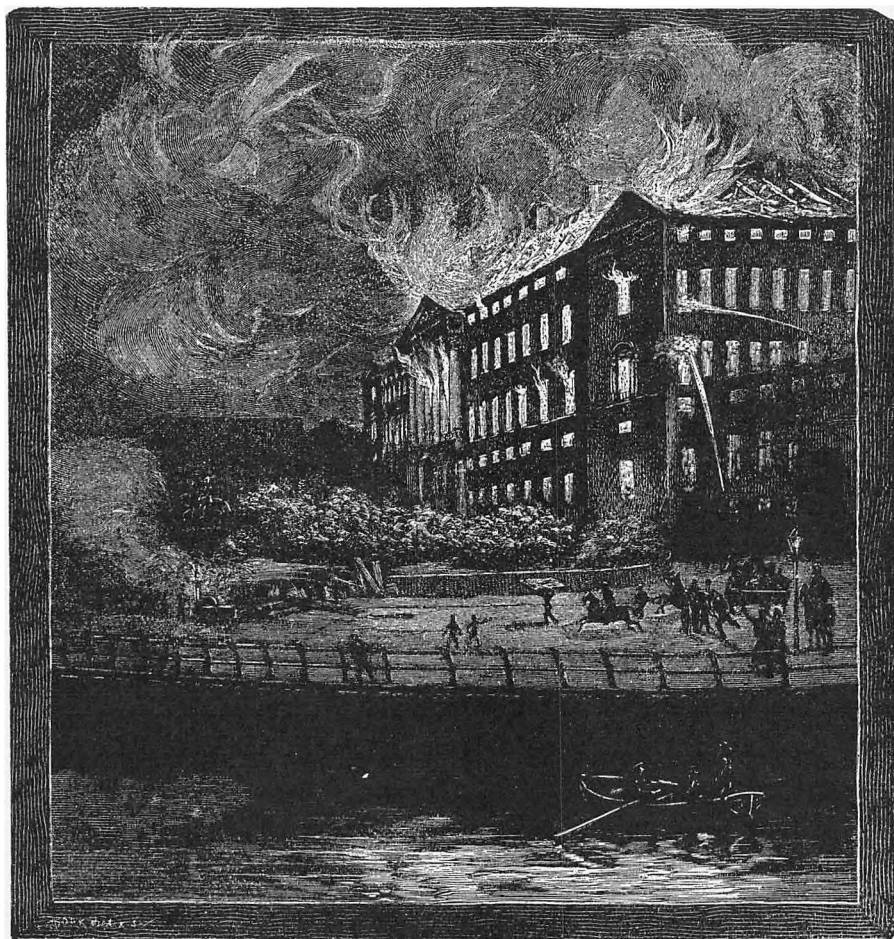
som andre mener, fra en Gasekspllosion. Hurtigt klatrede Brandmandskabet ad høje Stiger op til det brændende Gemak, men Ilden greb saa voldsomt om sig, at heller ikke denne Fløj var til at redde, og Kl. 8½ stod alle Fløje af Slottet i lys Lue, for de to sidstnævntes Vedkommende dog endnu kun fra anden Salsetage og opefter; men længe skulde det ikke vare, før Ilden omspændte alle Etager.“

„Snart var det hele eet Flammehav; Gnister og brændende Træstumper regnede ned over Gaarden og førtes af Vinden langt op i de mod Kanalen vendende Gader. Inde fra Slottet hørtes stadig Bragen af gennembrændte, nedfaldende Lofter, Gesimser og Murværk. Ved Sprøjterne arbejdede man uafbrudt og søgte, men forgæves, at standse Ilden og begrænse den. Der blev gjort Forberedelser til at rømme det kgl. Bibliotek; Gehejmearkivet ryddedes af Soldater, der med stort Besvær famlede sig frem ad de daarligt oplyste Trappegange.“

„Kl. 9½ var Ilden i Hovedfløjen naaet ned til 1ste Sal; brændende Lofter styrtede sammen, knuste Lofterne nedenunder og bredte stadig Ilden videre, indtil Kl. 10 hele Stueetagen brændte lige til Hovedporten. Luerne stod i tykke Tunger ud ad Vinduesaabningerne, slikkende op ad Murene og forenede sig til sidst med dem fra Taget til et uhyre Baal, hvis sorte Røgskyer væltede af Sted, baarne af Blæsten.“

„Pennen mægter ikke at beskrive det Syn, som de tre brændende Fløje nu frembød. Vinduerne, hvori hver Stump af Træværk og Panel var fortæret, stod som store gabende Muraabninger, gennem hvilke man fik Indblik i det Flammehav, der rasede i den brændende Bygnings Indre, og hvis lysende Luer som løsladte Dæmoner hvirvlede højt i Vejret, hvidglødende Bjælkerne og det endnu ikke fortærede Tømmer. Forlængst var ethvert Spor af Rummenes Udsmykning forsvundet; tidligere havde man kunnet se Riddersalens Ceresfrise straale med Marmorets Hvidhed i den glødende Luft; man kunde se de kassetterede Lofter, de slanke Piller og andre Dekorationer i mangfoldige af Rummene omkring i Slottet straale endnu engang i Ildens hvide Glans; men dette op-

hørte efterhaanden, og kun glødende Ruinhobe, flammende Bjælkebaal, hvide og graa Mure, hvis Forskalning for længe siden var falden af, var det Syn, som Slottet frembød, medens Luerne slog

Da Branden ompændte alle tre Fløje.

op mod Himlen af det aabne Gab, hvor Taget for længe siden var nedstyrtet.“

Da Branden rasede i Dronningefløjen, fandt der i Følge „Dags-telegrafen“ en karakteristisk Scene Sted ved Gammel Strand, „idet en ung kaad Fyr paa Mængdens Angstraab svarede: „Blot der maatte komme Blus paa Kirken!“ En ældre Herre, der stod foran

ham, vendte sig rolig om og gav ham en eftertrykkelig Kindhest. Fyren traskede af uden at sige et Ord, og der var ikke en eneste, der tog ham i Forsvar.“

Adskillige lagde Mærke til en Flok Duer paa et halvt Hundrede Stykker, som øjensynlig havde deres Reder paa Dronningefløjens Gesimser; de kredsede i længere Tid over Fløjen; paa én Gang styrede de alle deres Kurs lige ind i det brølende Baal.

Herman Bang skildrer i „Dagstelegrafen“ det Liv, der rørte sig paa Brandstedet paa det Tidspunkt, da ogsaa Dronningefløjen blev angrebet af Flammerne:

„Da saa vi, som stod i Gaarden, et svagt Lysskær lige ved et Vindue over Højesterets Arkiv. Som om man havde stillet en Lampe dækket af en Skærm lige ved dette Vindue. Dette Skær vedblev; det var ganske svagt, men ængstende. Vi raabte, at det brændte, at det havde fænget ved dette Vindue. Ingen hørte. Jeg saa en Mand med Raseri besværgede en Overordnet — en Militær — at undersøge, om det ikke brændte her. Man gjorde intet. Og i næsten ti Minutter saas dette svage Lampeskær — indtil med pludselig Knitren Vinduerne sprængtes, og Flammerne slog op om Kar-men.“

„Da begyndte alle at raabe. Der var Hundreder af Mennesker bag disse Værelser. Man brød oppe i den tilstødende Sal Vinduet op og raabte ned. Det var Soldater og Civile. Vi hørte ikke, hvad de skreg uden: „Der er Ild!“ ... Vi saa dem anstrenge sig for at raabe os op — umuligt ... De slog med Armene og kastede lange Tæpper ud. Forgæves. Der lød et Skrig om Stiger. Der var ingen. De, som kom, naaede ikke. En Mand klavrede langs Mezzaninen og slog med en Økse et Vindue ind. Og stadig raabte disse Folk deroppe, vi ikke forstod. Jeg havde ikke følt Angst før; nu følte jeg Dødsangst for disse Mennesker, som deroppe løb meningsløst frem og tilbage, skreg ud i Rummet, hvad ingen hørte, og løb ind igen.“

„En gammel Gardersergent sagde: „Og de løber vild deroppe ... De Gange, naar de taber Hovedet ... de ved hverken, hvor Udgang eller Indgang er.“ Saa kom de ud, sprang ned fra Mezzaninen, væltede ned ad mørke Trapper. Hagar og Ismael slæbes ud midt i

Vrimlen og væltes rundt i Sølen. Jeg stod under Søjlerne og hørte atter den Knitren, som sagde mig, at Ilden var over mig. Da stod Flammerne ud fra begge Kanter og mødtes. Slottet var tabt.“

„Hele den indre Gaard lignede ét Baal. Heden brændte vore Kinder. Jeg saa Kongen midt i en Klynge med sine to Sønner. Hans Ansigt var forfærdet og blegt, ganske ligt en stiv Maske. Han bevægede mekanisk Hænderne i hinanden. Jeg hørte, der blev givet Ordre til Sprængning af Kirkeporten. Man raabte overalt paa Zeltner. Han var intetsteds. Og rundt i Kældrene brændte Gassen endnu. Man kunde ikke slukke; ingen vidste, hvor Hovedledningen var. Saaledes brændte Gassen midt i det flammende Slot.“

„Alt var Forvirring. En Kommandør i Søetaten giver Ordre til at hugge ned, hugge bort, Fløjen mod Musæet, Portene, alt. Mængden bryder ind mod en Port, som aabner sig under Trykket med et Brag, og alle Struber udstøder et Skrig. Jeg har aldrig set et saadant Syn. Det var, som disse Mennesker vilde kradse disse Mure ned. Man fik Hamre, Økser, Bjælker til Vaaben; man vælter sig ind mod disse Mure; de holder, fortvivlet holder! Vi kommer ud i Kirkegaarden, hvor endnu alt er mørkt. Men der staar tykke Røg-søjler ud fra Vinduerne. Og altid denne gruelige Susen i ens Øren.“

„Vi gik atter ned i Kælderen. Beboerne redder deres Habengut ved Gasskin. Da vi kommer op, løsner Stormen brændende Murstensbrokker, som falder rundt om os. Man kører af Sted med store Artillerivogne, fyldt med alskens Ting; endnu er hele denne Side af Slottet mørk. Hele Kirketaget er dækket af Gnister som af et Fosforlag. Vi slap gennem Kirkeporten ud og gik langs Slottet. Det var et Fygevej med Ild. Det føg gennem Luften som med glødende Raketstokke; et var saa skinnende lyst, at Gasblussene lignede smaa Spædelys.“

„Hele Gammelholm glødede i Skæret. Frederik den Syvendes Statue stod silhouetmæssig foran Baalet. Jeg ved ikke andet Ord, end at Ilden hvinede om os. Man kastede Bøger ud af alle Vinduer. Folk deroppe skreg og væltede Vognmasser ud, som af os dernede kastedes ind paa Plænerne. Vandet flød overalt. Man sprang over

Gitret til Kong Frederiks Statue og kastede Bøgerne op paa Fodstykket. Midt mellem det altsammen stod paa Pladsen en simpel Træseng. Jeg fandt en Bog, der laa lige under den brændende Mur. Den bar Kongens Chiffre. Det var: Souvenirs intimes de Napoléon III. Det var, som om selve Luften tændtes i Lue. Alt lyste af Ild. Men Flammerne selv var mere gulhvide, mere „spillende“ end den glødende Luft.“

„Vi kom ind i Biblioteksgaarden. Alt Ild. Thorvaldsens Værelse stod urørt endnu. Der var Ild til begge Sider. Fra den brændende Fløjdør faldt Flammeskæret lige paa Frisen over den modsatte Dør. Man saa hver Skikkelse i Skæret. Saa hvirvledes Gardinerne sammen af Flammerne ligesom Smaaklude, og Rummet hylledes i Ild ...“

Et Korps Kadetter fo'r gennem Gaarden. Deres Klæder var svedne. De havde opført sig som Helte ...“

* * *

Det gjaldt nu om for enhver Pris at forhindre Ilden i at naa Slotskirken og Thorvaldsens Museum.

Medens Placeringen af Sprøjter og Fordelingen af Kommandoen ved Forbindelsesbygningerne ved Kavallergaarden forblev uforandret, skete der nu følgende Fordeling af de øvrige Kræfter, der mellem Kl. 8 og 9 (dog vist nærmest ved det sidste Klokkeslet) var forøget med Orlogsværftets og Havnevæsenets to Dampsprøjter, der af sig selv havde givet Møde: Ved Forbindelsesbygningen over Kirkeporten til Slotskirken Dampsprøjte Nr. 1, Havnevæsenets Dampsprøjte, Marinens Dampsprøjte, 4 Stationssprøjter og Amagers Sprøjte, alt under Kommando af Assistent Hyller. Ved Forbindelsesbygningen mellem nordre Fløj og Ridehusbygningen tre Stationssprøjter; ved Thorvaldsens Museum fire Stationssprøjter, alt under Assistent Bentzons Kommando. Til Brug mod Ild i Kældrene i søndre og i nordre Fløj var endvidere stationeret en Sprøjte i hver af de to Gaarde, Kavallergaarden og Prins Jørgens Gaard.

Da Hyller havde overtaget Kommandoen ved Kirken, fik han

Slangen fra Havnevæsenets Sprøjte, der laa i Kanalen mellem Højbro og Holmens Bro, hejst op paa Kirkeportens Tag og overbeviste sig om, at den dobbelte Jerndør til Kirken var aflaaet. I selve Kirken fandt han en Del Soldater, der med Bindøkser huggede ned paa Kirkens kostbare Træværk og slæbte Stumperne ud paa Slotspladsen, for at det ved sin Tilstedeværelse i Kirken ikke skulde komme til at nære Ilden. Han fik denne Vandalisme standset, Soldaterne fjernet og Adgangen bevogtet; men Kirken havde lidt en betydelig og ganske unødvendig Skade.

Paa sin Orienteringsrunde mødte Hyller ogsaa en Del uvedkommende Gæster i Kongens Kælder under Kirkefløjen, hvor Halsen allerede var knækket paa en stor Del Flasker. Vinkælderen blev ryddet, og en Politibetjent stillet paa Post ved Indgangen.

Vinden bar stadig hen mod Kirkefløjen, og Ilden fik flere Gange stærkt fat i Bygningen; men der var tilstrækkeligt med Vand til at overdænge den, navnlig ved Hjælp af Havnevæsenets Sprøjte. For at formindske Ildens Angrebspunkter blev en stor Del af Bygningens Tagdækning og Træværk Tid efter anden nedrevet.

Nu kom Premierløjtnant (senere General) Hjalmar Ulrich af Ingeniørkorpset til Stede med det længe ventede Sprængstof. Om sin Virksomhed ved Branden har General Ulrich for en halv Snes Aar siden givet en Del Oplysninger, der trods 40 Aars Forløb nøje falder sammen med den tjenstlige Rapport, han efter Branden indsendte til Ingeniørregimentet:

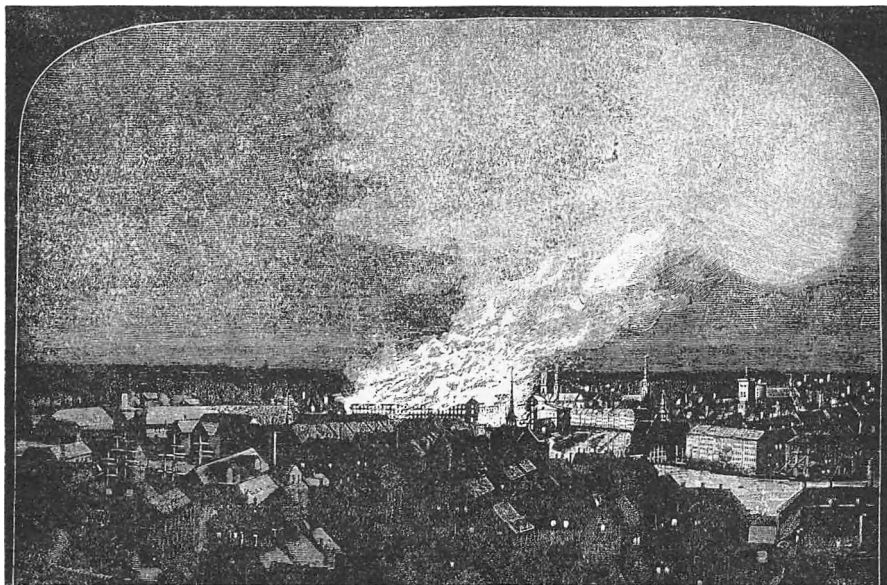
„Den paagældende Aften var de fleste af Ingeniørregimentets Officerer efter Indbydelse af Regimentets Chef, Oberst Hoskiær, samlet i Officersforeningen til en Middag. Under denne kom der Bud til Obersten med Melding om, at Slottet brændte. Obersten rejste sig straks, meddelte os Budskabet, samt at han var nødsaget til at gaa til Brandstedet, men bad os om at forblive samlet i Foreningen, for at han kunde vide, hvor han skulde sende Bud, saafremt han trængte til vor Hjælp. Senere paa Aftenen kom Tjeneren ind til os og meldte, at der var en Herre, som ønskede at tale med Premierløjtnant Ulrich. Da jeg kom ud til ham, sagde

han, at han havde Ordre fra Kongen, at Slottet skulde sprænges. Da jeg foreholdt ham, at han jo næppe kunde være vel forvaret, Slottet brændte jo, og en saadan almindelig Ordre, bragt af en ubekendt, kunde ikke efterkommes, præsenterede han sig — hvis jeg ikke husker fejl — som juridisk Kandidat Bloch (senere Borgmester E. H. V. S. Bloch i Odense) og oplyste, at han paa Slotspladsen havde staaet i umiddelbar Nærhed af Hs. Maj. Kongen og Oberst Hoskiær, samt at han havde hørt Kongen sige til Obersten, om han ikke mente, at det vilde være nødvendigt at sprænge Hvælvingen over Hovedporten for derved at forhindre, at Ilden bredte sig til den Del af Slottet, der laa nærmest Slotskirken. Obersten havde været enig heri og udtalt, at Premierløjtnant Ulrich, der var ansat ved Sprængningskompagniet, var i Officersforeningen; det var blot nødvendigt at finde et paalideligt Bud. Hr. Bloch havde da meldt sig, hvilket var Anledningen til, at han kom.“

„Da jeg derved kunde mærke, at Sagen var alvorlig, gik jeg ind til mine gode Ven Premierløjtnant (senere Oberst Th. E.) Hemmingsen, som var Adjutant ved Regimentet, og bad ham følge med. Han var straks villig hertil, og vi, der begge var kjoleklædte, tog da en Droske og kørte til Ingeniørkasernen i Kronprinsessergaden, hvor vi ombyttede vore Kjoler med et Par gamle Uniformsfrakker, og jeg fik i Mangel af bedre en Menig-Sabel spændt om Livet, og saaledes udrustede kørte vi, saa stærkt Hesten kunde trække, ud til Regimentets Øvelsesplads i det daværende Østre Glacis (mellem Garnisons Kirkegaard og Kastellet). Her forsynede vi os med alt det Skydebomuld, vi kunde faa stablet ind i Vognen, nogle Æsker Knaldkviksølvhætter, som jeg for en Sikkerheds Skyld stak ind paa Brystet, Tændstikker og Tændtraad — den dengang almindeligt anvendte langsomtbrændende Blytraad — Brændetid ca. 2 Fod i Minuttet. Blytraaden kneb det med at skaffe, da hele den Beholdning, jeg kunde faa fat i, var opskaaret til Øvelsesbrug i korte Længder paa 1 à 1½ Fod. Undervejs til Kristiansborg Slot aabnede vi de tilloddede Zinkhylstre, hvori den tørre Skydebomuld opbevaredes, med vore Lommeknive og gjorde

os i det hele i Stand til med saa kort Varsel som muligt at anbringe en Ladning, hvor det maatte forlanges.“

Kommandoet ankom til Slotspladsen Kl. 10½ Aften. Premierløjtnant Ulrich forsøgte forgæves at melde sig først til Oberst Hoskiær og dernæst til Kongen, der i den store Trængsel ikke var at finde. Premierløjtnant Hemmingsen meldte da deres Ankomst

Slotsbranden, set fra Vor Frelsers Kirketaarn.

til Brandinspektør Meyer, som ikke kendte noget til den udstedte Ordre.

„Derimod udtalte han, at han, da Branden nu havde bredt sig over største Delen af Slottet, maatte indskrænke sine Bestræbelser til at søge at redde Slotskirken og Thorvaldsens Museum, der begge laa i Vindretningen. Arbejdet var imidlertid vanskeliggjort ved, at Kobbertaget over Forbindelsesbygningen mellem Slottet og Kirken var afbrudt, saa at Brandmandskabet paa Grund af Heden og Ildregnen i Tagetagen over Forbindelsesbygningen ikke kunde holde Stillingen dér. Hvis jeg ved en Sprængning kunde skaffe Luft over Porten (Kirkeløngangsporten), saa at Ilden kunde bekæmpes nedefra, vilde der endnu være Haab om at redde Slots-

kirken. Han turde dog ikke give Ordre til en saadan Sprængning; men der vilde være meget vundet, hvis den lykkedes. Jeg erklærede da, at jeg efter den Besked, jeg havde faaet, følte, at det var min Pligt at forsøge Sprængningen og bad ham drage Omsorg for, at alt i Forbindelsesbygningen værende Mandskab blev kaldt ned. Medens dette stod paa, søgte jeg at skaffe yderligere Assistance og var saa heldig at træffe Sergent (senere Grosserer H. O.) Jørgensen, ansat ved samme Kompagni som jeg, og Sekondløjtnant af Ingeniørregimentet (senere Rentier og Bankraadsformand i Horsens J. V. E.) Seligmann.“

„Da Brandinspektøren derefter meddelte mig, at nu var Mandskabet i Sikkerhed, rykkede jeg frem med min lille Styrke medførende en Kasse med, saavidt jeg husker, 80 Stykker vaade Skydebomuldslegemer, nogle Zinkhylstre med tørre Legemer, en Æske med Knaldkviksvælvhætter paa Brystet og et Par Ender Blytraad samt Tændstikker. Vejen til Rummet over Porten, selve Tagrummet, gik gennem Døren tilhøjre i Porten, naar man kommer fra Slotspladsen, gennem en lang Gang til en Trappe tæt ved Slotskirken. Ved den øverste Ende af denne Trappe var der endnu mørkt, og vi gik, muligvis paa Grund af nogen Nervøsitet, til den gale Side — altsaa ind over Slotskirken. Heldigvis opdagede, saavidt jeg husker, Løjtnant Seligmann, hvor vi var; vi maatte altsaa hanke op i Kassen paany og gaa tilbage gennem det mørke Rum og kom derfra ned i selve Tagetagen. Her laa Borde og Stole, Tømmer og Kobberplader i den vildeste Uorden. Gnister regnede ned over hele Rummet; men endnu var der dog ikke Ild i Træværket. Vi kravlede saa frem til Rummet over Porten, som vi troede var overdækket med en Hvælving af solidt Murværk, anbragte Kassen med Skydebomuld midt over Porten, lagde tør Skydebomuld ovenpaa, anbragte en Knaldkviksvælvhætte med Blytraad — 1½ Fod — i et tørt Skydebomuldslegeme og prøvede paa at tænde Blytraaden med en Tændstik.“

„Under dette Arbejde kom Premierløjtnant (senere Oberstløjtnant Ejner) Falkenberg til Stede, og hele Tiden regnede Gnister ned over os; Stykker af glødende Trækul paa over en Tom-

mes Længde faldt ned paa Skydebomuldsladningen og paa vore Rygge; men Sergent Jørgensen sad med stor Ro og pillede den ene Gnist efter den anden bort med Fingrene. Tre Tændstikker forsagede for mig; først den fjerde fængede i Blytraaden.“

I Rapporten meddeles det, at Mandskabet var fordelt rundt paa Trappen, for at de kunde være sikker paa hurtigt at kunne finde ned ad den rette Vej, da der efter Tændtraadens Fængen højst var $\frac{3}{4}$ Minut til at bringe sig i Sikkerhed. I Antændelsesøjeblikket var der kun de to Premierløjtnanter, Falkenberg og Ulrich, til Stede ved selve Sprængladningen. Falkenberg holdt Blytraaden ned i Knaldkvikselvhætten, medens Ulrich antændte Traadens anden Ende, „og saa gjaldt det om at skynde sig; vi skulde jo samme Vej tilbage ned ad Trappen, gennem Gangen i Stueetagen og ud gennem Porten.“

„Da jeg, der var den sidste, naaede Lygten lige uden for Porten, hørte jeg et Smæld som af et Pistolskud og løb derfor hen til Sergent Jørgensen, der var umiddelbart foran mig, og som heller intet havde hørt ud over det omtalte Smæld, og sagde, at vi desværre maatte op igen, da Skydebomulden ikke var blevet antændt. Vi vendte derfor om, men da vi kom tilbage til Porten, saa vi, at hele Porthvælvingen laa paa Jorden, og der var fuldstændig aabent Rum ovenover. Først Dagen efter opdagede jeg, at Hvælvingen ikke — som formodet af Brandinspektøren — var Murværk, men kun Forskalning med Puds.“

„Det er mig umuligt at forklare, hvorfor hverken han, Sergent Jørgensen eller jeg havde kunnet høre Eksplosionen, der dog var saa kraftig, at Folk, der stod paa Taget af Thorvaldsens Museum, ja selv paa den anden Side af Kanalen, kastedes overende af Lufttrykket, ligesom selve Knaldet jo hørtes langt ud over Byens Grænser. Saavidt jeg ved, kom ingen til Skade ved Sprængningen; dog hørte jeg Dagen efter, at Premierløjtnant Schoustrup af Marinen skulde være bleven saaret i den ene Kind af et Stykke Glas, der fløj imod ham.“

„Lidt senere paa Aftenen traf jeg paa Pladsen foran Slottet afdøde Kommandør (og Forfatter O. A. K.) Wilde, der, da Vinden

syntes at have vendt sig omtrent samtidig med Sprængningen, bad mig foretage en lignende Sprængning af Zahlkammerporten, da ellers Ministerialbygningerne og det kgl. Bibliotek vilde være truet. Da jeg med mit lille Følge — Drosken iberegnet — var paa Vej hen mod Zahlkammerporten for at undersøge Forholdene dér, traf jeg daværende Kaptajn (senere Oberst Lauritz Chr.) Lunn af Artilleriet, der spurgte mig, hvor jeg nu skulde hen. Da jeg forklarede ham det, svarede han: „Pas nu paa, Ulrich! Den Slags Ting gaar godt engang. Gør det ikke en Gang til uden nærmere Ordre!“ Dette gav Anledning til, at jeg søgte Brandinspektøren, der ikke mente, at en ny Sprængning var paakrævet.“

„Senere hen paa Natten blev jeg — jeg husker ikke af hvem — anmodet om at undersøge Forholdene i Tagetagen af den Fløj, der gik over mod Thorvaldsens Museum. Da jeg kom derop, traf jeg en Arbejdsstyrke under Ledelse af nuværende Etatsraad Blom. Der var ingen Anledning til at foretage en Sprængning her.“

Ved Sprængningen af Kirkeporten knustes alle Spejlglasruderne i Butikkerne ved Stranden, saa Indehaverne maatte holde Vagt over deres Varer. Selv helt oppe paa Graabrødretorv sprang et Par Ruder ved Lufttrykket.

Ekspllosionen vakte vild Forfærdelse blandt Tilskuerne. Damer besvimeede, navnlig henne paa Højbroplads, og nede ved Kanalen trængtes den panikslagne Mængde, saa det truede med, at nogle vilde blive skubbet i Vandet. Der opstod vilde Rygter og Gisninger; nogle mente, det var Tøjhuset, der sprang i Luften, andre, at det var ladte Kanoner i Hoffets Kældre, der var sprængt af Heden. Helt ude ved Strandmøllen, som ligger 2 Mil i lige Linie fra Brandstedet, paastod man at have hørt Knaldet af Sprængningen som et stærkt Kanonskud.

* * *

Ved Ekspllosionen blev Forbindelsesbygningens Indre altsaa fuldstændig gennembrudt fra Taget ned til Jorden, saa man nu nedefra kunde beherske det brændende Træværk med Straalerne. Havnevæsenets Dampsprøjte blev anbragt mellem Kirken og

Thorvaldsens Museum; en Slange blev ført op ad en Trappe i selve Kirken til dens Tag, saa der stadig kunde sendes Vand ud over det. Mellem Kl. 1 og 2 Nat sagtnede Ilden i Slottet saa meget, at al Fare for Kirken forsvandt, og Slangerne fra Havnevæsenets Dampsprøjte kunde flyttes til Forbindelsesbygningen ved Ridehuset.

Den fjerde Sidebygning, mellem vestre Ende af nordre Fløj og Ridehusbygningen, krævede særlig Opmærksomhed. Der var kun godt 10 m fra Thorvaldsens Museum til Ridehuset. Dersom denne sidste Bygning blev antændt, vilde Faren være overhængende for Museet. Etatsraad Blom og Kommandør Wilde var de første til at sikre Ridehuset, efter at Ilden var brudt ud i Dronningefløjen. Etatsraad Bloms Søn, Arkitekt og Tømrermester F. V. Blom, begav sig lidt over Kl. 9 op i den Lejlighed i Mezzaninen, der var beboet af Chefen for den kongelige Civilliste, Etatsraad E. W. Struckmann. Her fandt han Jerndørene ind til Dronningefløjen rødglødende, men aflukkede. En Slange blev ført op i Etagen gennem et Vindue og bragt i Virksomhed. To andre Slinger blev ført op paa Taget af den Bygning, der dannede Forlængelsen af Ridehuset, og med dem fik man afkølet Taget paa Forbindelsesbygningen saa meget, at man kunde paa op paa det. Den unge Blom og flere Frivillige søgte her at komme Ilden nærmere, men kun med store Anstrengelser. Paa Grund af Straalevarmen og Gnistregnen kunde man ikke holde Straalerøret mere end i ganske faa Minutter, og saa maatte man endda enten vende Ansigtet bort fra Ilden eller tildække det med Hovedbedækningen.

Assistent Bentzon skulde egentlig have haft Kommandoen her; men da han kom fra Museet, som ogsaa var underlagt ham, og saa, hvad der blev gjort, mente han ikke, at Stillingen var særlig farlig her. Derimod frygtede han, at Ilden endnu kunde forplante sig umiddelbart fra Slottet til Kirken og Museet. Derfor vendte han tilbage til disse Bygningers Tage.

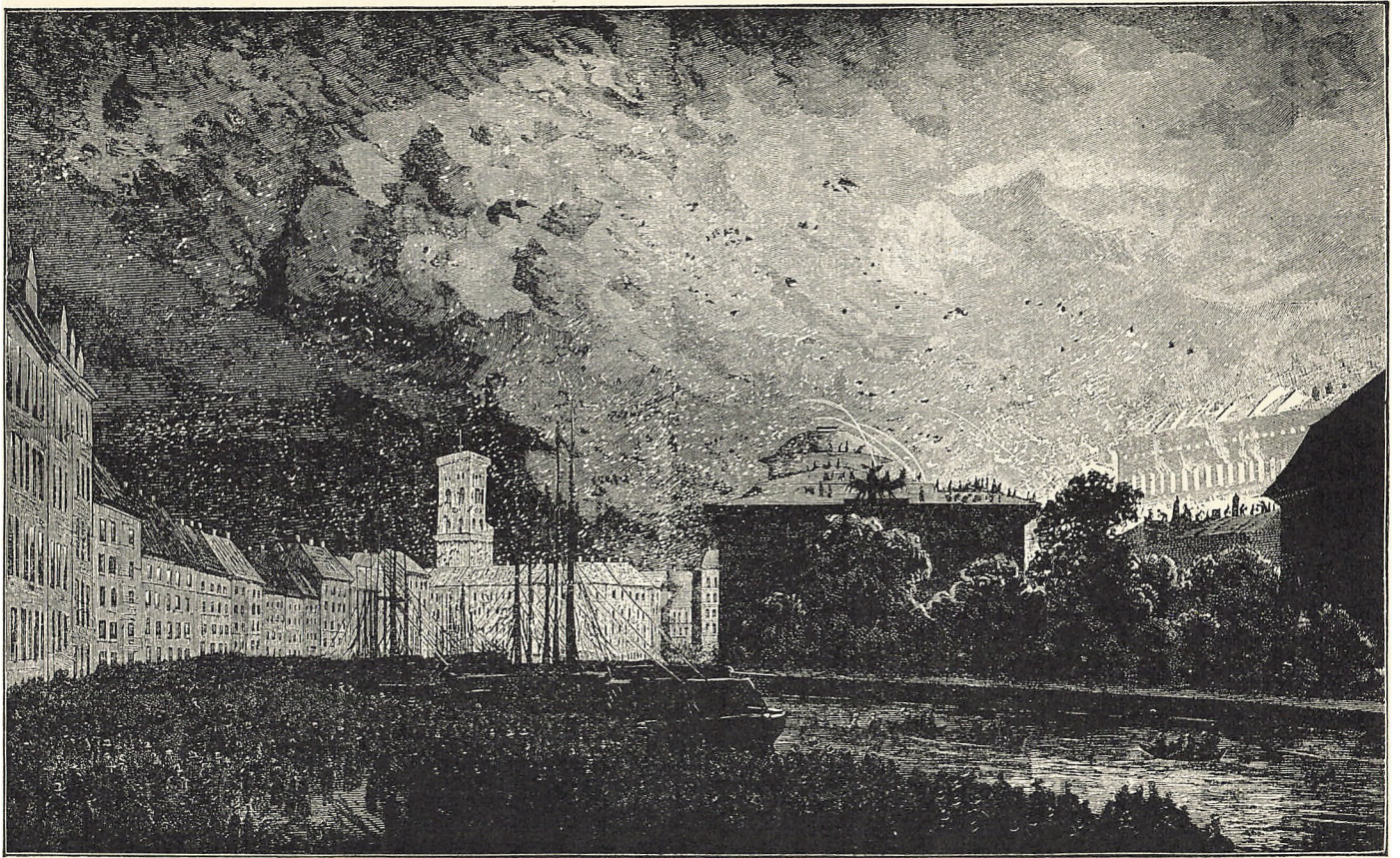
I Forbindelsesbygningens Kælder befandt sig 30—40 Favne Brænde, der allerede var blevet varme, men dog endnu ikke antændt. Ladegaardens Sprøjte blev derfor straks sat til at afkøle

dette Brænde, saa det kunde bæres ud paa Ridebanen. Med en enkelt Undtagelse var det udelukkende Frivillige, der holdt Stand med de to Slinger paa Forbindelsesbygningens Tag til lidt over Midnat. Kort før Kl. 12 var Situationen ret truende. Ilden havde, trods Slangen i Mezzaninen, faaet fat i denne Etages Loft, saa Taget begyndte at synke. Man fik en Del af Kobberbeklædningen fjernet og brudt Hul i Taget, saa man med begge Slinger kunde sprøjte ind langs Loftet. Nu kom der en tredje Sprøjte og russiske Matroser med flere til Hjælp, saa da Assistent Bentzon vendte tilbage fra Museet, var man tildels Herre over Ilden, og Heden var taget stærkt af.

Premierløjtnant Ulrich havde ogsaa her været parat til at foretage en Sprængning; men Bentzon havde anset det for overflødigt, da en Del Ingeniørsoldater havde været i Gang med at afbryde Taget.

Rogert Møller havde ved Thorvaldsens Museum faaet to Sprøjter (fra Vesterbro og Amager) anbragt mellem Museet og Kanalen, for at de kunde overdænge Museets Tage og Vinduer med Vand. Vinduerne blev beskyttet med uldne Tæpper, som bestandig blev holdt vaade. Da selve Slottet blev opgivet, vendte Rogert Møller tilbage til Museet og forblev her hele Natten. Der blev anbragt endnu to Sprøjter ved Museet med Straalemestrene oppe paa dets Tag.

Paa Thorvaldsens Museums Tag traf man som overalt under Branden en Mængde unge, ivrige Studenter som Redningsmandskab. „Studenterhuen betød ved Branden fri Passage gennem Politikordonen. De rangerede den Aften lige med virkelige Brandmænd,“ skriver „Politiken“. Studenterforeningens ledende Senior (senere Professor og Politiker) H. O. G. Ellinger „samlede hurtigt de i Studenterforeningen talrigt tilstedeværende Medlemmer,“ fortæller „Dagstelegraf“, „og i Løb og Marche naaede de igennem Folkemængden ind paa Brandstedet til Musæet, hvor kort i Forvejen Garden havde taget Vagt. Tildels i Forening med Gardister og snart tilkommende Kadetter tog de fat paa Arbejdet med stor Iver. Da det saaledes maatte anses for heldigt, at vaade Tæpper

Thorvaldsens Museum i Fare.

anbragtes hængende ud over Taget for Gesimsen, dirigerede Senioren en Del Studenter med Reb om Livet ned ad det glatte Tag med vaade Tæpper. Baade de Menige og nogle senere ankomne russiske Matroser fulgte villigt Studenternes Vink, og alle arbejdede med stor Samdrægtighed. Længere ud paa Aftenen kom en Del Officerer til, og de overtog da Ledelsen af det resterende Arbejde.“ Gardisterne var ved Musæet under Kommando af Kaptajn B. Boeck.

I Bladet „Den ny Tid“ skildres den store Kraftanstrengelse for at redde Slotskirken og Thorvaldsens Museum:

„Klokken er lidt over 10. Slottet er i Brand over det hele; alt Haab er opgivet om at redde selv den mindste Del af Hovedbygningen. Foran Façaden holder Dampsprøjterne endnu, og vældige Vandmasser slynges op mod den nordre Fløj, som endnu er mindst angreben, og hvorfra Faren er mest overhængende for Slotskirken og Thorvaldsens Museum. Al den resterende Energi rettes nu mod at frelse disse to Bygninger, og der tages fat med næsten uforstaaelig Kraft. Der er en underlig Bestemthed i Blikket hos de Mænd, unge og gamle, der sætter deres Liv paa Spil for at redde Museet; der er en fælles Følelse af, at dette maa ikke ske, at alt maa voves; alt maa ofres for at frelse vor Hovedstads og vort Lands skønneste Pryd.“

„Officerer i Hæren og Flaaden kommanderer Hjælpemandskabet, og Studenterne gør sig særlig bemærkede ved deres frejdige Ufortrødenhed. Det Arbejde, der kræves, er ikke let og ikke hyggeligt; men alle er villige til at hjælpe med. Hver Gang en Officer kommer styrtende med Raabet: „Frivillige, tag fat!“ er der straks tilstrækkeligt Mandskab til at slæbe de tunge Sejl og Presenninger ned til Kanalen; Baade ligger parat neden for Kajen; Sejlene dypes og gennemblødes af de ombordværende, og saa slæber de frivillige dem tilbage til Passagen mellem Kirken og Museet. Her er Scenen fantastisk vild. Oppe fra de to Bygningers Tage læner mørke Skikkelser, deriblandt atter Studenter, sig ud og firer Tove ned. Sejl og Sprøjteslanger fastgøres til Tovene og hejses op. Saa løber Mandskabet deroppe omkring, tilsyneladende uden Tanke

om Svimmelhed eller Frygt, og spreder de vaade Sejl ud over Tagene, saa de fygende Gnister slukkes, idet de falder. Og Sprøjteslangerne sender deres Vandmasser ud over de sejldækkede Flader og forhindrer dem i at tørres af Varmen.“

„Ved Slotskirken nøjes man ikke med at hejse de vaade Sejl op; man slæber dem gennem Døren i Passagen mod Museet op ad den lange Vindeltrappe. Mange af de Hænder, der hjælper med, er ikke vant til saa groft Arbejde.“

„De tunge Sejl, som Vandet, der gennemtrænger dem, gør endnu tungere, skraber Huden af Fingrene og brækker Neglene paa de slæbende, naar en tilfældig Standsning giver et vældigt Ryk. Men alt gaar med anspændt Liv. Tøjet tilsmudses; ingen tænker paa det; Hænderne bløder; ingen føler det; Hjærtet banker, som om det skulde sprænges, ved det vilde hovedkulds Løb op ad de stejle Trapper, hvis knugende Mørke kun en enlig Lampe eller Lygte oplyser; ingen giver tabt. Atter ned, mødende andre Tog, der slæber og slider, ud til Kanalen, op paany, indtil de kække Sø gutter, der staaende ude paa det skraa Tag holder Sejlene ud gennem Loftsvinduerne, har dækket hele Overfladen og gjort Kirken sikker mod Gnisternes Storm.“

„Kirkens Loft, hvorfra Sejlene langes ud paa Taget, er mørkt og uhyggeligt. Man trænges og puffes deroppe; Sprøjteslangerne hager sig fast ved Trappens Snoninger, og det er vanskeligt at faa dem op til Toppen. I Kirkens Gallerier er der tændt Lys; men dette er overflødig; thi gennem det store Buevindue i Kirkens søndre Side vælter det mægtige Lysskær fra Branden lige overfor ind og oplyser hele den øvrige Halvdel af Kirken klart. Alt Træværk heroppe er taget eller hugget bort; kun Gelænderet foran Vinduet er glemt; det er saa ophedet, at man ikke kan holde paa det mere end et Øjeblik. Kirkegulvet ligner en Ruin; Rub og Stub er flyttet udenfor; Døbefonten, Kirkestolene og Alterets Prydelser er bragt i Sikkerhed.“

„Ved Overgangen til Slottet holder Politiet Vagt. „Kan Kirken frelses?“ Alle ryster paa Hovedet. Ingen tør haabe. Derinde fra Overbygningen lyder drønende Økseslag og forvirrede Kommando-

raab; man gør Forsøg paa at hugge alt Træværk bort for om muligt at standse Ilden her ved dette snævre Pas, hvor man kan holde Stand Tomme for Tomme, sikker paa at have Tilbagevejen fri. Arbejderne kommer løbende henne fra dette Parti af Bygningen, der er Slottet nærmest. Det kan ikke nytte; man kan ikke faa alt ryddet i Tide. „Tilbage!“ lyder det saa pludselig. „Tilbage! alle bort! der skal sprænges!“ Og i vildt Løb farer Soldater, Politi og frivillige Hjælpere ned ad Trapperne, ud af Kirken og hen mod Holmens Bro, fulgt af de nærmeststaaende ved Kirken. En kort Stund venter man i ængstelig Spænding. Saa lyder der et forfærdelig Dobbeltknald, og alle viger uvilkaarlig tilbage; Lufttrykket puffer for Brystet; man kan ikke staa imod. Det er ikke Frygt, der griber Folk; kun meget faa løber bort; det er snarere en øjeblikkelig Lamhed, der knuger i Lemmerne, og Blikkene stirrer stift hen imod Eksplosionsstedet.“

„Da den tykke Røgsky, der de første Sekunder indhyller alt, er drevet bort af Blæsten, ser man kun liden Forandring ved Overbygningen. Nogle Lægter og Bjælker stikker i Vejret; men ellers ser alt ud som før. Skønt Sprængningen har været stærk nok til at knuse Ruderne i en vid Omkreds, har den dog ikke løst sin Opgave. Der maa mindst foretages en til, sandsynligvis to, siger de sagkyndige. Og atter venter man ængstelig. Men Vinden har lagt sig noget; Flammerne, der omspænder alle den nordre Fløjs Etagger (Klokken er nu tolv) og slaar voldsomt ud gennem nogle af Kældervinduerne, synes at ville nøjes med det Rov, de nu holder sikkert fast. Fra Overbygningen til Kirken og fra den lille Udbygning, der fra Grænsen mellem Slottet og Ridehuset strækker sig nær ind mod Museet, sprøjtes der af al Kraft, og Ilden slikker dovent om den Del af disse Bygninger, der er Slottet nærmest. Her er man den voksen. Fra Udbygningen kaster Ingeniørerne, der er blevet kommanderet op paa dens Tag, Bjælker og Sprosser ned i den ydre Slotsgaard, og Brandfolkene vedligeholder en velrettet Strøm af Vand mod de angrebne Dele, saa at Ilden kvæles i Fødslen, hver Gang den tager fat. Paa Overbygningen gaar nogle af Brandfolkene helt hen til Slottets Vinduer og Døre og afkøler

Murene ved uafbrudt Sprøjten. Selve Overbygningen er næsten oversvømmet, idet en Slange fra Kirkens Tag sender plaskende Vandmasser ned over den. Vandet pumpes op fra Kanalen af Pumpevogne, der er stationerede ved Kajen mod Nybrogade. Det er frivillige og Reservebrandsvende, der gør det meste af Arbejdet med utrættelig Arbejdslyst og Beredvillighed.“

Idéen med at dække Musæets og Kirkens Tag med Sejl og uldne Tæpper, som blev gennemvædede, var i Følge „Dagstelegrafens“ undfanget af Kommandør W. A. Carstensen, der udtalte den over for Kongen og fik dennes Billigelse. „Man faar et godt Begreb om,“ siger „Politiken“, „hvormange Tæpper der blev anvendt, naar man hører, at der alene fra Artillerikasernen ved Frederiksholms Kanal kom 750 Tæpper foruden en Del Hestedækkener.“ Dette Blad fortæller iøvrigt fra Arbejdet paa Musæets Tag, at en Matros, der var ved at sprøjte deroppe, opdagede, at der var Brud paa Slangen; resolut tog han sine Bukser af og viklede dem om Slangen, hvorefter han fortsatte sit Arbejde!

„I „Nutiden“ fortæller „En Tilskuer“, hvorledes han gik „fra Assistentshuset ned ad Højbro til: en eneste Menneskemasse! Alle stirrer spændt over mod Thorvaldsens Museum. Det ligger klart belyst; man kan skelne hver Gestus af Folkene, som færdes oppe paa dets Tag. Sprøjtestraalerne ses hvert Øjeblik som blinkende, fine Støvstrimer; man hører ivrige Pibesignaler og ser Mænd raabe som besatte fra Taget af den lige overfor liggende Slotsfløj Op gennem Raadhusstræde! Paa Gammeltorv skinner Telefonselskabets Klokkestativ som „Fuglene“, man skyder til Maals efter ude paa Tivoli; Husene mellem Vestergade og Nørregade ligger gyldent røde og hvidgraa som paa en Teaterdekoration fra Middelalderen; Frue Taarn lyser i gulrød Klarhed. Og Gnister driver og driver i Skyer ind over Byen og daler ned i Gaderne som Kæmpelldfluer og ligger og ulmer sig ihjel.“

„Paa Købmagergade er Folk i rask Gang ud ad Nørrebro til; alle ser op mod Rundetaarn, der ligner et vældigt glasseret Drænrør. Der tales livligt, men ikke højt af dem, som gaar hjem. Sidegaderne er næsten tomme, Gothersgade og Kongens Nytorv lige-

saa. Men der er stærkt besøgt paa Kafeerne, hvor Passiaren gaar travlt og ikke overdreven alvorligt. Et pludseligt, kanontordnende Brag — af Sprængningen — faar dog i et Nu alle Ansigter lagt i blege Folder; man sidder maalløs, spørger saa dæmpet og forskrækket hinanden om, hvad dét dog var, og fortaber sig i Gisinger Udenfor ruller Vogne fra Brandstedet tungt forbi, militære Lastvogne og Flytteomnibusser efter hinanden.“

„Og saa, da Midnat er naaet, har Folkestimen løst sig op og er blevet borte, uden at man har mærket det. Hvor Gaderne munder ud nede ved Holmens Bro og ved Stranden er der nok Mennesker endnu, og i Sidegaderne nærmest bagved passerer mange frem og tilbage; men blot et lille Stykke længere ned ad Gammelholm til er der saa folketomt og stille, som enhver anden Nat. Blandt dem, som holder ud, er der stadig paafaldende mange Kvinder; en enkelt „Fløs“ er blevet drukken og maa under stort Postyr bringes ind i en Droske. Soldater med Tørklæder og Bajrsfrakker snoede om Halsen vender hjem fra Slukningsarbejdet; for første Gang i de seks-syv Timer opdager man en Politibetjent paa Gaden — Sagen er afgjort nu. Hvad der maatte gaa under, er uigenkaldelig dødsdømt, og hvad der kunde frelses, er frelst.“

„Man vender sig om og staar for sidste Gang Ansigt til Ansigt med Ulykken. Dér lige foran én flammer Kongeborgens Façade fra øverst til nederst; gennem hvert eneste Vindue ser man ind til Luer, der lyser, og til Flammer, der boltrer sig og slaar op i vilden Sky; og bagved ses Vægge og Mure underligt afskrabede, som naar man har revet Papiret af en Væg, der skal tapetseres paany. De løsslupne Magter, som nu er paa Hældningen med deres rasende Bakkanal inden for Slottets Mure, lader én ikke i Tvivl om, hvad deres Devise er: „Efter os — Ødelæggelse, den afpillede, trøstesløse fuldstændige Ødelæggelse!““

* * *

Da Ildens Voldsomhed i Slottet mellem Kl. 2 og 3 Nat aftog paa Grund af Mangel paa Næring, svandt Faren for dens videre Udbredelse og for Museet. De fremmede Sprøjter kunde sendes hjem

og Brandvæsenets Reservekorps permitteres; men ellers forblev hele Brandkorpset ved Ruinerne, parat til eventuelt atter at optage Kampen.

Under Branden havde Brandinspektør Meyer modtaget et Telegram, der endnu findes paa Brandvæsenets Museum. Det var afsendt fra Malmø Kl. 8,40 af den derboende danske Konsul H. B. A. J. Münter og lød:

„Malmø Stad tilbyder sende inat en stor Dampsprøjte og nogle Haandsprøjter med Tilbehør og Mandskab om ønskes. Telegraf-svar. Consul Münter.“

Hvorledes Brandinspektøren besvarede — eller om han i det hele taget besvarede — dette Telegram, kan nu ikke konstateres, da Genparten af hans Telegrammer ikke mere findes, hverken her i Landet eller i Sverige. Meyer udtalte senere i et Foredrag, at han afslog Tilbudet, da Hjælpen fra Malmø ikke kunde ventes saa tidligt, at den kunde anvendes i Kampen for selve Slottet. Noget senere paa Aftenen, da en af Dampsprøjterne var blevet ubrugelig, blev der telegraferet til Malmø efter en Dampsprøjte. Dette Telegram blev modtaget Kl. 11 af den danske Konsul. Chefen for Malmø Brandkorps beordrede straks den nye Dampsprøjte med dens 18 Mands Betjening ud. Dampsskibet „Gefion“, der laa i Havnen, blev ved Consul Münters Mellekomst stillet til Brandkorpsets Raadighed. Konsulen kunde Kl. 1,10 Nat telegrafere til Meyer:

„Send 2 Par Heste til Gammelholms Quai før Kl. 3; vi kommer da med Dampsprøjten i Gefion.“

Ved Tretiden naaede „Gefion“ København; men da var Ilden paa Slottet saa hendøende, at Hjælpen fra Malmø ikke længer var nødvendig. Dampsprøjten blev ikke engang ført i Land, og efter at Mandskabet — deriblandt begge Brandcheferne i Malmø — havde betragtet den „vældige Ildebrand“ og dens uhyre Ødelæggelser, afgik „Gefion“ igen til Malmø om Morgenen Klokken halvseks.

I „Politiken“ gives en Skildring af Brandstedet ved den Tid, hvor Ildens Voldsomhed havde haft sin Kulmination:

„Klokken var halvfire i Nat. Branden var stilnet af; fra det

mægtige Bygningskompleks stod nu kun en glødende Røgmasse; Flammerne var døet hen.“

„Der var Tusinder af Folk endnu paa de tilstødende Gader; men man var i Færd med at bryde op; der var intet nyt mere at vente efter. Der hvilede over det hele en døsig Træthed, Udmatelse som Reaktion efter den stærke Ophidselse.“

„Ved Broerne stod Politivagterne tavse og søvnige; Gaderne, Kanalerne og Slotspladsen laa i et dystert, flakkende Lys. Foran hævede sig Slottets nøgne Mure med de aabne Vinduer som eneste lysende Punkter — en illumineret Ruin.“

„Paa Slotspladsen snublede man i Halvmørket over Dynger af ramponerede Sager; henne foran en af Plænerne arbejdede en Sprøjte med ensformige Pumpeslag, akkompagnerede af Mandskabets Opsange. Man sang lystige Viser — om den dejlige Mø Gine og saftige Brandmandssange — for at holde Humøret vedlige og Søvnigheden borte. Sært burlesk lød denne Glæde efter Nederlaget i den ellers ganske stille Nat. Øverst paa Façaden hang glødende Levninger af Frontespicen; med korte Mellemrum faldt Ildstykker ned og smuldredes paa Stenbroen i en gnistrende Regn af Gløder.“

„Slotsgaardene laa øde og mørke; kun hist og her en dunkel Gruppe af Folk, som arbejdede. Man vadede i Vand og stødte overalt paa Bunker af reddede Sager; Statuer rejste, spredt paa maa og faa, deres sorte Skygger. Over ens Hoved væltede den tunge røde Røg, og rundt om lyste Murenes Aabninger som Ildøjne. Og som Efterdønning af Kampen bragede endnu et enkelt faldende Murstykke med Kanonskuds rullende Ekko.“

Brandvæsenets Præstation skulde yderlig efter denne Rædselsnat sættes paa Prøve. Om Morgenen Kl. 5,40 blev der paa Stationen i Nyboder meldt Brand i Brændevinsbrænderiet i Store Kongensgade Nr. 110. Assistent Hyller afgik straks fra Slottet til det nye Brandsted, hvor han fandt en treetages Brænderibygning i Flammer fra øverst til nederst, derimod ingen Sprøjte. Kort efter kom dog Sprøjten fra Stationen i Guldbergsgade, Dampsprøjte Nr. 3, Stationssprøjten fra Kristianshavn samt en militær Sprøjte.

Ogsaa Meyer kom til Stede. Trods det begrænsede Personale og Materiel, Ildens Udstrækning og den foregaaende Nats Anstregelser lykkedes det dog at indskrænke Ilden til den angrebne Bygning, der i Løbet af et Par Timer nedbrændte fuldstændig til Grunden.

Hvor anstrængende en saadan Brandnats Tjeneste var, belyses af Assistent Hyllers Beretning. Da han ved Titiden om Formiddagen vendte tilbage fra Store Kongensgade til Slottet, var han saa medtaget, at de andre Brandofficerer fik ham sendt hjem i en Droske. Da han kom til sit Hjem, maatte han krybe paa alle fire op ad Trappen. Først Kl. 10 Lørdag Formiddag kunde det uforfærdede Slukningsmandskab, Brandmænd og Soldater saavel som Civile, tænke paa at komme hjem for at faa tørt Tøj paa og faa lidt til Livets Opretholdelse.

* * *

Samtidig med det langvarige og vanskelige Slukningsarbejde under Slotsbranden var der foretaget et ikke mindre besværligt og farligt Redningsarbejde. Brandvæsenets Tro paa, at det sikkert skulde lykkes at faa Bugt med Ilden, havde bevirket, at man i de første Par Timer af den korte Tid, inden hele Slottet maatte opgives, ikke havde tænkt paa at redde de mange kostbare Ting inden for Slottets Mure.

Rigsdagsbetjentene havde flyttet Møblerne fra Værelserne, hvor Vandet sivede ned, ud paa Gangen, og Rigsdagsbibliotekar Elberling havde i Bogsamlingen flyttet de Bøger og Kort, der laa fremme paa Bordene, op paa Hylderne for at beskytte dem mod det nedsvivende Vand. Først da Statsrevisor Høgbro henimod Kl. 6 saa Røg og Flamme slaa ud af Riddersalens vestre Vinduer, begyndte han at redde Statsrevisoratets skrevne Sager, som flyttedes ned i Rigsdagens Arkiv i Kælderen under Zahlkammerportens Bygning. Da Folketingets Formand Chr. Berg kort Tid efter fik at vide, at søndre Fløj ikke stod til at redde, bad han Bureauchef Dessau sørge for, at Bogsamlingen og Arkivalierne blev bragt i Sikkerhed, og der blev givet Ordre til at bringe Jernpengeskabet og Regnska-

berne fra Kassererkontoret til et Sted uden for Fare. Selv begav Chr. Berg sig til Folketingsformandsværelserne, til Lokalerne for Finansudvalget og dettes Formand, for at lede Udflytningen af deres Bohave og Bøger.

Rigsdagens Funktionærer kunde naturligtvis ikke alene besørge al denne Udflytning, men fik snart Hjælp af enkelte Civilpersoner og flere militære Kommandoer, hvoriblandt ca. 60 Artillerister under Kommando af Premierløjtnant H. L. Nonboe. Nonboe havde været Tilskuere ved Branden et Kvarterstid, da han lidt før Kl. 6 mente Faren saa stor, at det gjaldt om at redde, hvad reddes kunde. Han ilede ud til Kasernen paa Kristianshavn, fik samlet et Kommando paa 1 Underofficer og ca. 60 Mand og kom til Slottet ca. 20 Minutter over Kl. 6. Han og hans Folk deltog i Redningen af Rigsdagens Bogsamling og af Statsrevisorernes Sager. Omtrent 20 Minutter senere kom Premierløjtnant af Marinen V. J. Schoustrup, med over 50 Mand, navnlig Underofficerselever fra Søetaten. Han sluttede sig til Nonboe.

Ved Syvtiden hørtes et øredøvende Brag. En stor Del af Mezzaningangens Loft blev slaaet ned ved nedstyrtende Dele fra Riddersalens Loft, og Gangen spærredes paa en Strækning mellem Bogsamlingen og Trappen ved østre Fløj af nedstyrtet Træ- og Murværk. Lufttrykket var saa stærkt, at samtlige Stearinlys gik ud, og Redningsmandskabet famlede rundt i Mørke. De Folk, der var i Revisorværelserne, blev ført ned af Høgsbro. Schoustrup og Nonboe befandt sig med en Del af deres Folk i Bogsamlingens Værelser; Schoustrup gik med sine Folk langs Mezzaningangen ud mod Ridebanen og fandt ned ad Trappen ved Kolonnadens søndre Ende, hvor han lod en Hornblæser blæse Appel for at angive Retningen, hvis der skulde være flere i Bygningen. Nonboe blev af Rigsdagsbibliotekaren vist ned ad en Jernvindetrappe til Gangen foran Folketingssalen, hvorfra han og hans Folk ledet af Hornsignalerne fandt Vej ned ad Trappen til Kolonnaden.

En attenaarig Underofficerselev fra Marinen blev dækket af de nedstyrtende Masser fra Loftet og mente at have faaet en Bjælke ned over begge Ben; men han blev dog med Besvær reddet

ned ad en Stige. „Politiken“ fortæller, at han havde faaet slæbt sig hen til et Vindue og ud paa Gesimsen, hvorfra han blev firet ned. Han var stærkt forslaaet og havde faaet meget slemme Brandsaar i Ansigtet og paa Arme og Ben, men slap dog fra det med Livet; men det kostede ham et længere Hospitalsophold.

To Sekondløjtnanter af Artilleriet, H. P. Kraul og S. T. D. Boje, var i Rigsdagsbiblioteket, da Loftet faldt; Kraul kvæstede sin højre Arm, medens Boje slap uskadt derfra. En tredie Sekondløjtnant fra samme Vaabenart, Jørgensen, fik den ene Skulder og Overarm stærkt læderet af en nedfaldende brændende Bjælke. En Oversergerent fra Artilleriet blev, da Loftet faldt, truffet af et stort Maleri eller Skilderi over den ene Arm, og man ansaa ham allerede for fortabt og indebrændt; men Maleriet havde frelst ham. Det havde ved Nedstyrningen taget ham med i Farten, saa han rullede ned ad Trappen og slap derfra med et Par mindre Skrammer.

En Marinesoldat havde hørt Braget, medens han opholdt sig i Bogsamlingen. Han løb ud paa Gangen, men saa den spærret af nedstyrtet Grus og brændende Træværk. Da han troede, at Nedgangen var spærret til begge Sider, løb han tillige med fire andre forvildet om og søgte efter en Udgang. De kom ind i flere Værelser, men fandt ingen Vej ud. Til sidst kom de ud paa en Balkon i et stort Værelse, hvor det brændte i Loftet, men ikke paa Gulvet, antagelig Kavallerlogen ved Siden af Kongelogen (k) i Folketings-salen. De mente, at Afstanden fra Logen til Gulvet, der vel kunde være en 6 Alen, var for stor til, at de kunde springe ned fra Balkonen; men da de ikke fandt nogen anden Redning, lod de sig alligevel falde ned. Heller ikke nede i Salen fandt de nogen Udgang, og de søgte derfor hen til et af Vinduerne mod Kavallergaarden, hvor de raabte paa en Stige. Da der ikke kom nogen Stige, og de var alvorligt truet af Ilden i Loftet, besluttede de at lade sig falde fra Vinduet ned paa Kavallergaardens Fortov. Her blev den ene ramt af en Brand og maatte føres paa Hospitalet, medens hans Ledsagere kom uskadt fra denne mærkværdige og farlige Redning.

Desværre kostede Redningen fra Bogsamlingen Menneskeliv.

Endnu Lørdag Eftermiddag savnede man fire Menige, og om Onsdagen kritiserede „Politiken“, at der ikke var udsendt nogen officiel Meddelelse om, hvormange og hvem der var forulykket under Branden. Først den 11. Oktober fik man under Rydningsarbejderne i Brandtomten de haandgribelige Beviser for, at Redningsarbejdet havde kostet to unge Soldater Livet. De andre savnede kom efterhaanden til Stede i uskadt Stand; en Fæstningsartillerist havde saaledes benyttet sig af Branden til at absentere sig; efter at have sviret ude i Byen i flere Dage blev han fundet og anholdt.

Konstabel Nr. 55 af 1. Regiments 5. Batteri Lars Frederik Nielsen, der siges at være gift, var paa Vej til Bogsamlingen, da Nedstyrtningen skete, og han blev næsten begravet. To andre Konstabler og en Hestepasser opdagede Nielsen og forsøgte at trække ham ud af Ruindyngen; men det var ikke muligt at faa ham løs. Da Ilden i Loftet var rykket nærmere hen mod Trappen, som de skulde ned ad, og der stadig faldt brændende Stykker ned over dem, vovede de ikke at blive der længer. De skyndte sig ned ad Trappen, og paa deres Vej ned hørte de endnu et Par Skrig fra det Sted, hvor han laa begravet. Hans Lig fandtes ved Oprydningen i en meget stærkt forbrændt Tilstand — kun Underkroppen var tilbage — i Gangen omtrent ud for Høgsbros Værelse (i). I Nærheden fandt man tillige Liget af Pioner Nr. 3 Osvald Heilmann. Han var til dels knust og fandtes med Ansigtet nedad, og som om han skærmede for det med Armene. Hvorledes han var kommet her, er ikke klart; ingen havde set eller hørt ham. Man har gættet paa, at han skulde være faldet ned fra Riddersalen sammen med de nedstyrtende Dele; men dette er meget lidt sandsynligt. I „Politiken“ fortælles, at Nielsen og Heilmann laa med Resterne af en Sofa fra Folketingets Værelser imellem sig. Det gjorde et stærkt Indtryk paa de forulykkedes Kammerater, da de ved Udgravningen fremdrog de lemlæstede Rester.

Over de to dræbte Soldater blev der den 16. Oktober holdt en Sørgehøjtidelighed paa Garnisons Kirkegaard; Repræsentanter for Kongen, Kronprinsen og de militære Myndigheder var til Stede, og Æreskompagnier fra Artilleriet og Ingeniørkorpset saluterede

over Graven. Nielsen blev begravet paa Kirkegaarden, medens Heilmann blev ført til Banegaarden, idet han skulde begraves i sine Forældres Egn, Tornemark ved Næstved.

Om det skæbnesvangre Redningsarbejde i Rigsdagens Lokaler skrev „Politiken“:

„Farligst blev Kampen om Folketingets Bibliotek. I sidste Øje-

De to forulykkede Soldater.

blik, da alle andre flygtede, trængte Artillerister derind; men pludselig bragede Loftet, og udenfor i Gaarden saa man Soldaterne i Vinduerne, skrigende om Hjælp. Det forfærdelige var, at ingen kunde finde Vej i den vildsomme Bygning. Det var de klogeste, som søgte Redning gennem Vinduerne. Stiger blev sat til, men naaede ikke helt op. Brandfolk klatrede da op og tog mod Soldaterne, der hang sig i Vindueskarmen og lod sig falde det sidste Stykke. Det lykkedes at redde dem alle; men der var nogle — fire blev der sagt — som savnedes. Det var dem, der søgte Flugt

gennem den brændende Bygning; Angsten har forvirret dem; Ilden har spærret efterhaanden alle Udgange, og de er omkomne.“

„Socialdemokraten“ fandt det i højeste Grad uforsvarligt, at der var givet Soldaterne Befaling til det farlige Redningsarbejde, Befalinger, der var udstedt af Officerer, der ikke var klar over Farens Rækkevidde, til et Foretagende, der ikke var den Pris værd, som det havde kostet. Det havde efter Bladets Mening skortet paa Dømmekraft hos de ledende ved Arbejdet. Bladet „Den ny Tid“ skildrer de forfærdelige Øjeblikke:

„Nogle Soldater, der ikke kender det ringeste til de indviklede Gange, løber rundt i Statsrevisorens Værelser og andre mod Riddersalens Spejle, der blænder dem. En Del Herrer, der var til Stede i Riddersalen, og som kender Vejen, raaber: „Soldater! Kom, inden det bliver for sent!“ og de faar nogle af dem med sig. Men flere bliver tilbage. Faa Minutter efter sker der en Eksplosion og en forfærdelig Sammenstyrtning i Riddersalen. Der lyder Raab: „Der er Folk derinde! De dør, de brænder!“ og en Skare Mennesker styrter ind i Gaarden mellem Tøjhuset og Slottet og raaber, pegende op mod 1. Sal: „Sæt Stiger til! Der er Folk i de Værelser!“ I det samme slaas nogle Vinduer ud i den høje Stue, og flere springer ud. Saa aabnes Ruder paa første Sal; nogle Mennesker, der synes halvfortumlede af Røg, læner sig ud. Under forfærdelig Spænding og Raaben, mens det ofte er ganske umuligt at se noget, fordi Røgen og Flammerne slaar ud, sættes Stigerne til og 4 Mennesker reddes ud. Men paa det ængstelige Spørgsmaal: „Er der ikke flere derinde?“ svares desværre: „Jo, det er der vistnok.“ En af dem, der var sprunget ud fra Stuen, fortæller, at da han, velkendt med Gangene, var sluppet fra 1. Sal til Stuen, var der adskillige tilbage; han er vis paa, der var flere end dem, han har set komme ned ad Stigerne. En Sergent siger, at da han var deroppe, styrtede en Marineløjtnant hvinende frem og tilbage og raabte: „Jeg savner to af mine Mænd!“ Og denne Tanke, at der maaske var Folk, der havde ofret Livet for at redde, dén var det fremfor noget, der i Gaar Aftes gjorde alle Sind saa alvorlige og fyldte København med Sorg.“

En Del af Folketingets og Landstingets Inventar blev reddet; ogsaa fra Folketingsformandens Lejlighed reddedes det meste, bl. a. en Marmorbuste af Tscherning. Det trykte Oplag af Finansloven brændte; derimod lykkedes det at føre Formene med Satsen bort paa en Vogn fra Schultz' Bogtrykkeri. Skønt Rigsdagstrykkeriet laa i Kældrene, gik det altsaa heller ikke fri for Ødelæggelse. I Trykkeriet befandt sig Professor A. H. F. C. Goos' længe ventede 3. Hefte af Alm. Retslære, der var færdig til Trykken; det blev fortæret af Luerne. Fra Rigsdagen reddedes derimod Jernkassen med Kongens Ed paa Grundloven.

Hvorledes Rigsdagens Sager var reddet, derom fortæller et Par Citater:

„Ud i Gaarden, der vender mod Tøjhuset, havde man hulter til bulter smidt Bøger og Papirer fra Folketingssalen og Udvalgsværelserne, Statsrevisionens Arkiv, en Mængde Tryksager fra Landstinget, og saa Møbler, Silkegardiner, Spejle, alt mellem hinanden.“

„Paa Slotspladsen ved Frederik den Syvendes Statue vadede Soldater og Brandfolk ufortrødent om i Rigsdagens Arkiv og Inventar, som efter først at være smidt ud ad Vinduerne dannede store Hobe af Bøger, Papirer og Møbelstumper. Andre Steder flød det rigeligt med Statsobligationer — dog ikke gyldige.“

De gottorpske Tapeter, der var udført af en Elev af Karel van Mander, opbevaredes over Riddersalen og gik tabt. Nogle Modeller i to Sale i Nærheden af Riddersalen — bl. a. Model af den gamle Dok paa Kristianshavn og Gerner'ske Skibsmodeller — blev ogsaa et Rov for Luerne.

* * *

Den kongelige Malerisamling, der nu har hjemme i Statens Museum for Kunst, befandt sig i 1884 i Kronprinsens Etage paa Kristiansborg. Her optog den 22 Sale, hvortil sluttede sig Biblioteksværelser, Magasiner, Ateliers og lignende Lokaler.

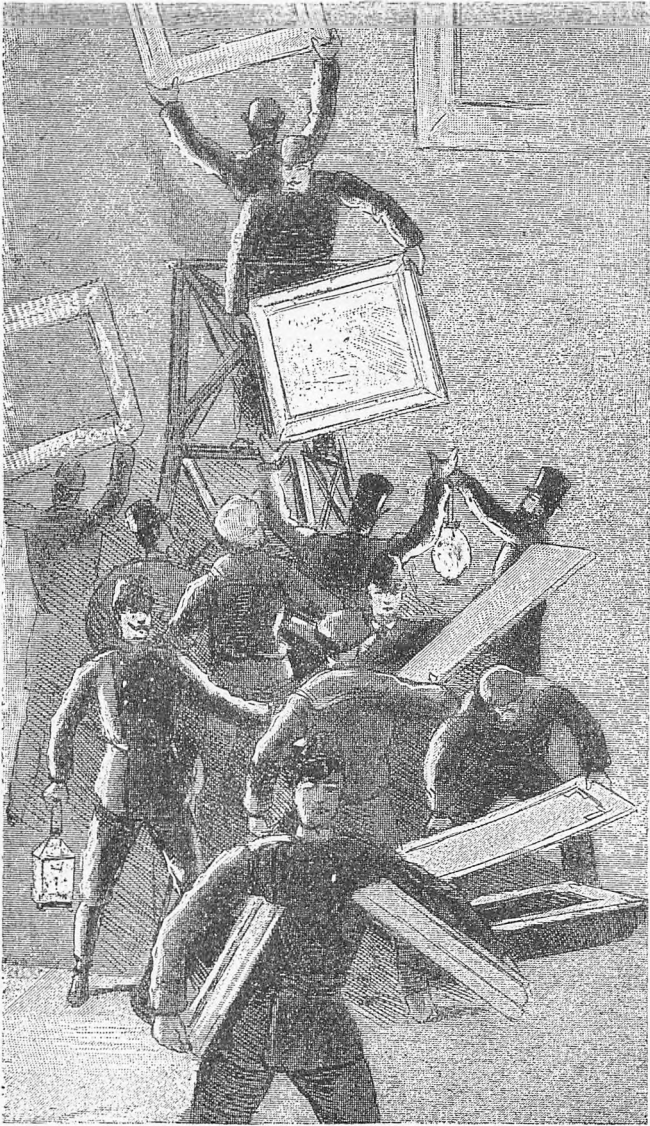
Under Branden blev der udfoldet et stort og beundringsværdigt hurtigt og heldigt Redningsarbejde i Malerisamlingen. Dens Direktør var Udenrigsministeren, Baron O. D. Rosenørn-Lehn, og da

Branden udbrød, var han netop paa Vej til Taflet paa Bernstorff. Samlingens Inspektør Emil Bloch, en Broder til Maleren Carl Bloch, havde derimod i nogen Tid været til Stede ved Slukningsforsøgene i Riddersalen; men saa anede han, at der var Fare for Samlingen, og hurtigt begav han sig op i dens Lokaler. Med Hjælp af Kustode Hansen, der boede paa Slottet, dennes Hustru og Pige fik han nedtaget og flyttet de allermest værdifulde af Samlingens nederlandske Billeder til de vestlige Værelser i Dronningefløjen.

Den næste, der indfandt sig, var Professor Joh. Fred. Nik. Vermehren, der straks begyndte Redningen i den danske Afdeling. Kl. 6 kom Snedkermester Thorvald Knøffler op i Malerisamlingen; han var huskendt med Trapperne og fik forskellige Civile til at hjælpe med Redningsarbejdet, endnu inden militær Assistance kom til. Kort efter kom Etatsraad, Arkitekt Ferd. Meldahl med Soldater og Civile, og nu begyndte Redningen i stor Stil.

Det var vanskelige Forhold at arbejde under. Først og fremmest færdedes man næsten i Mørke. Gas var der ikke indlagt i Samlingens Værelser, og man havde derfor kun enkelte Lygter at manøvrere ved. Dernæst var det uhyre besværligt at løfte de store Malerier, der hang højt oppe, ned til Gulvet. Der blev sat et Par Stiger til; to Mand gik op, løftede til og løsnede Malerierne og lod dem synke ned til dem, der stod nedenunder. Flere Gange stod Mændene paa Stigerne i Fare for at styrte ned med en kolossal Ramme over sig; men heldigvis gik alt godt.

Alle tog fat med Mod og Energi. Her var Kunstnere og Studenter, Artillerister og Gardister og vistnok ogsaa nogle Kadetter. Blandt de mere kendte af Redningsmændene her nævner Bladene Forfatterne Edgar Collin og A. Falkman, Overførster, Dr. P. E. Müller, Sceneinstruktør William Bloch, Vekselerer Lorck, en Forgylder Mogensen, Museumsdirektør, Justitsraad Chr. Fred. Herbst, Maleren Otto Bache, Arkitekt Zinn, Brygger Carl Jacobsen, en Vinhandler Brandt, Fabrikant Viggo Hammer, Fotograf Hartmann, Assistent Hage i Kultusministeriet, Konservator V. F. O. Steffensen, Samlingens Konservator F. F. Petersen og hans Assistent Figurmaleren Carl Chr. Andersen, Løjtnant Galster,

Malcrisamlingen reddes.

en Student Kinzi m. fl. Ja, man mente ogsaa at have set en yngre Operasangerinde redde to Buster fra Samlingen! „Det var en af Nationens skønneste Samlinger, som det gjaldt at redde; men Følelsen heraf besjælede ogsaa alle dem, der var til Stede, i den Grad, at paa 1 á 2 Timer var samtlige Malerier taget ud af Ramme

og bragt i Sikkerhed, og alt, hvad der kunde flyttes af Skulpturarbejde, bragt bort. Til Trods for hele Situationens Uhygge var der noget eget betagende ved at se den Kraft, hvormed der arbejdedes.“

Arbejdet foregik under Ledelse af Meldahl, der ikke var bange for selv at lægge Ryg til under Arbejdet, medens Vermehren gav Anvisning paa, hvad der først og fremmest burde reddes. Alle de reddede Billeder bragtes til Ridehuset i Filosofgangen. „Naturligvis kunde det ikke undgaas, at meget blev ramponeret, og det skar undertiden i Hjertet at se, hvilken Skade enkelte af Kunstværkerne tog.“ Saaledes fik Lundbyes store Refsnæsbillede en Flænge, der dog senere lod sig reparere. Lykkeligvis var Kobberstiksamlingen ikke — som paatænkt — endnu blevet flyttet fra Prinsens Palæ til Kristiansborg. „Politiken“ skrev om Samlingens Redning: „Der var gjort uhyre Anstrængelser; Kampen for at redde Malerigalleriet, som kronedes med saa afgjort Held, at næppe mange af Kunstværkerne vil savnes, var lutter Vidundere af Mod og Energi hos alle. Man blev, til Lofterne faldt, til Trapperne gled i Glødemasser under ens Fødder.“

I samme Blad fortælles forøvrigt en morsom Iagttagelse under det ivrige Redningsarbejde. En af Samlingens Embedsmænd lagde Mærke til, at en høj, lidt skallet Mand med største Iver anviste, hvorledes Billederne skulde tages ud af Rammerne, med Tilraabet: „Sørg bare for Malerierne! Bryd Dem ikke om Rammerne!“ Det var en kendt Forgylder, oplyser Bladet! I „Dagbladet“ findes denne Skildring:

„Blandt de først tilstedekomne er Malerisamlingens Bestyrere. Skønt Faren endnu er fjern, har Ilden en saadan Magt, at man maa være forberedt paa alt. Hurtig beslutter man sig til at frelse Malerisamlingen. Andet Artilleriregiments Mandskab rekvireres fra den nærliggende Kaserne og møder med militær Præcision i den indre Slotsgaard. Med Etatsraad Mehl Dahl i Spidsen stormer det op ad Trappen i Kolonnaden, op til Samlingen. Man spreder sig gennem alle Salene. Persienerne, der dækker Vinduerne, fjernes hurtigst, for at de ikke skal antændes af Gnisterne. Skæret fra

Ilden oplyser Værelserne og hjælper nogenlunde til at vejlede. Inspektøren og Assistenterne udpeger de værdifuldeste Stykker; de tavse Sale fyldes af Raab; man hidkalder Assistance for at løfte de større Billeder; Stiger sættes til for at nedtage disse, eller ogsaa lader man Maleriet glide ned ad Væggen, til det har naaet Gulvet. Endnu synes Arbejdet kun at ske planløst; man arbejder paa maa og faa i de forskellige Værelser; men efterhaanden fyldes Rummene; Garden giver Møde; ansete Borgere, Venner af Kunsten og Galleriet, strømmer til; de tager personlig Del i Redningsværket, og nu søger man ikke blot at naa til at redde Mesterværkerne; men man bestræber sig for at faa alt med. Ildens Fremvækst synes at fordoble den febrilske Iver, hvormed man arbejder; ved de første Billeder tog man Rammerne med; nu hugges Malerierne formelig ud af Rammerne. Man indskrænker sig ikke til Malerierne alene, men vil ogsaa redde Billedhuggerarbejderne. Disse skilles ad, saa godt man formaar; et og andet, især af Gibsarbejderne, gaar naturligvis i Løbet; men selv de store Broncearbejder løftes med næsten overnaturlig Kraft fra deres Fodstykker og slæbes under Pusten og Stønnen ned ad den store Trappe. Over Slotspladsen gaar Vejen over mod Ridehuset, hvor man foreløbig stabler alt hen saa godt, som man formaar, og hvor ogsaa en Del Inventar, som andetsteds fra reddes ud af Slottet, f. Eks. fra Folketingsformandens Lejlighed, faar Plads. I Løbet af en Timestid er næsten hele Malerigalleriet ryddet, med en saadan Kraft er der arbejdet dér; kun hist og her staar endnu et større Billedhuggerarbejde, som man ikke har vovet at binde an med ... Gibsstykker betegner helt ned ad Trapperne, gennem Kolonnaden og over Pladsen hen til Ridehuset den Vej, Flytningen er gaaet for sig. Til sidst slæbes Bøger og Mapper i store Klædestykker bort fra Samlingen.“

Det lykkedes at redde samtlige Samlingens Billeder med Undtagelse af to nederlandske Malerier af ukendte Kunstnere fra det 17. Aarhundrede; af disse gik det ene helt tabt, medens det andet blev stærkt beskadiget. Af Skulpturerne reddedes den største Halvdel i mere eller mindre god Stand, og Samlingens Bibliotek blev

i det væsentligste frelst. Det var jo naadigt sluppet i Betragtning af, at Samlingen i 1885 blev vurderet til knapt 3 Millioner Kr. Derimod gik en Del Malerier tabt, som tilhørte private Samlinger. De blev opbevaret hos Malerisamlingens Konservator F. F. Petersen for at blive restaureret; men under Branden stod de ikke til at redde. Overlæge M. E. A. Haslund mistede saaledes den bedste Del af sin Samling, for ca. 6—7000 Kr.; de bedste af Broderen Otto Haslunds Billeder var deriblandt; de var assureret, men deres midlertidige Opholdssted ikke meddelt Forsikringssselskabet. En Malerisamling af Betydning, der havde tilhørt den afdøde svensk-norske Generalkonsul Ewerlöf, brændte under samme Forhold, ligesaa et Par Billeder, der tilhørte Museet paa Frederiksborg, og et Dameportræt af en nederlandsk Kunstner (i Grev Moltkes Eje). I Malerisamlingens Magasiner opbevaredes Carl Blochs store Billede „Samson og Dalila“, der ejedes af en Privatmand i Hamburg; ogsaa det gik tabt. Landskabsmaler Libert mistede 16 af sine Malerier til en Værdi af ca. 16.000 Kr.; de var anbragt i et Lokale over Ridder-salen og var ikke assureret. Figurmaleren Carl Chr. Andersen, der som Assistent hos Konservatoren havde Atelier paa Slottet, mistede alle sine Studier, lige fra de allerførste til de sidste fra en Stipendierejse til Tunis, nogle tunesiske Dragter og en kostbar „Gliedermann“, alt uassureret. Han reddede kun en Sparekassebog, som han stak i Lommen, før han ilede til Redningsarbejdet i Malerisamlingen.

Mandag Formiddag blev Malerisamlingen flyttet fra Filosofgangens Ridehus til Udenrigsministeriets Palæ.

* * *

I alle Slottets Fløje fandt der under Branden et energisk Redningsarbejde Sted. Soldater af næsten alle Vaabenarter, Studenter og andre Civilpersoner gjorde deres Bedste for at redde saa meget ud af de brændende Bygninger som muligt. Ofte blev Livet sat paa Spil for at bringe Genstande ud, hvis Værdi ikke stod Maal med Indsatsen, og undertiden var der over det hele et Præg af Planløshed. Inventar og Billeder, Skulpturerne i Gemakkerne og paa Trapperne, alt prøvede man paa at fravryste Luerne, med mere

eller mindre Held. „Nationaltidende“ tegner følgende Situationsbillede:

„Kl. 7½ havde Ilden ompændt hele Hjørnefløjen ved Zahlkammerporten. Den lille Regnbyge, som var falden, var nu hørt op. Ilden knitrede stærkere og stærkere; hoppende Tunger løb hen

Jerichaus „Herkules og Hebe“ reddes.

ad Tagrygningen, nærmere og nærmere mod Midten af Slottet. Nu begynder man at nære Frygt ogsaa for den anden Halvdel, og man vil da redde, hvad reddes kan. Man vil op ad Dronningens Trappe, der tilhøjre i Slotsgaarden fører op til Audiensgemakkerne o. s. v.“

„Porten er lukket. Vicebrandinspektør Carlsen iler til, fulgt af et Par Brandfolk, nogle Ingeniører og nogle russiske Matroser, og snart ryster Porten under stærke Økseslag. Men Porten er solid; den holder Stand, indtil endelig en Fylding er slaaet ind. Gen-

nem denne kryber Carlsen ind, fulgt af flere, og kraftige Slag indefra sprænger snart Porten.“

„Nu er der aabent. Ind styrter Skaren. Der er civile Folk, Militære, Brandfolk, Matroser. Der er Arme nok; der er Vilje nok. Man er ikke kendt i Slottet; man ved ikke, hvor det kostbareste er; men hjælpe vil man. Man stormer op ad Trappen ind i Salen; paa det bonede Gulv snubler én; en anden falder. Det, man først tænker paa, er Malerierne. Dér kommer én slæbende med et lille Maleri, her fire med et stort, her to med et Bord og her fire med en Silkesofa.“

„De russiske Matroser, ført af deres Officerer, har taget fat paa en af de store Figurer, der staar paa Trappen, og under Officerens Kommando ser man dem forsigtig løfte Statuen ned af dens Fodstykke og bære den ud paa Slotspladsen. Hist kommer en Student med et Sokrateshoved, her en Arbejdsmand med en Silkeportiere. Alle vil hjælpe. Man er naaet op i Værelserne ud mod Slotspladsen. Her gaar det løs paa at flytte Borde og Stole, Vaser og Kandelabrer; alt bæres med den største Forsigtighed ned, som var det Bærernes personlige Ejendom. Alle er alvorlige, ingen kaade Udbrud. Man fatter Landets Sorg. Man spørger en af Kongens Adjutanter, som leder Bortflytningen, om der er flere kostbare Kunstgenstande. Han nævner Basreliefferne i det saakaldte Thorvaldsenske Værelse; men da Røgen begynder at trænge ind, tør han ikke føre Skaren.“

„Kongen er kommet; fulgt af sin Søn Prins Valdemar og ledsaget af nogle Kavallerer kommer han op i disse Rum, hvor han senest beværtede Europas Videnskabsmænd. Han passerer igennem Værelserne, indtil hans Følge erklærer, at længere kan han ikke komme. Her er intet mere at flytte ud. Stolene synes man er for lidt, og Rummene, hvori Røgen bliver stærkere, forlades; men inden man gaar, kaster man Øjet ud over Slotspladsen. Det er, som det var Dag. Paa den anden Side Kanalen, langs ned ad Holmens Kanal, staar Hoved ved Hoved, Tusinder af Mennesker, der beskuer Kongeborgens Brand.“

I et Brev til „Bogense Avis“ fortæller en Indsender om Rednin-

gen af Jerichaus Statue „Herkules og Hebe“, der stod paa Dronningetrappen:

„Det sidste, der bjærgedes, var Jerichaus Gruppe „Herkules og Hebe“. En Del Artillerister slæbte en Blokvogn op ad Trapperne, men gik saa bort igen; en sprængt Dør blev lagt paa Vognen, og vi søgte med Tove at rokke Statuen, men forgæves. Der kom Bud om, at det brændte over os; men saa kom Kongen selv; han spurgte mig, der tilfældigvis var nærmest, om, hvor Tovet var, og tog saa fat om Hænderne paa mig og sled og halede sammen med os andre. Med nogle Jernstænger fik vi Statuen rokket; der kom igen Bud om, at der var Fare paa Færde, og Kronprinsen bad Kongen gaa; men han svarede, at han blev, og først senere, da Gesimsen begyndte at falde ned, gik han og bad os høre op. Vi havde imidlertid flyttet Statuen halvt ud fra Væggen og vilde ikke give Slip; vi tog fat igen, vel en Sned (5—6 Soldater, lige saa mange Studenter, nogle Officerer og private); der kom to Gange fra Brandvæsenet Befaling til at gaa ud, og Røgen stod om os; endelig fik vi Statuen paa Vognen, fik den væltet, og afsted gik det ned ad Trapperne; lige i Døren stoppede Vognen; en Bom havde drejet sig, saa at vi var indespærrede; Vognen blev halet tilbage, Bommen drejet, og endelig kom vi ud i sidste Øjeblik. Saa fik vi ogsaa et Hurra, og Kongen takkede os personlig.“

Et andet Sted meddeles, at Statuen blev reddet af ca. 60 Artillerister. Herkules' Kølle blev knækket ved Redningen. „Politiken“s Referent, der havde set Gruppen ligge paa en Blokvogn i den indre Slotsgaard, skriver meget rigtig: „Figurerne ser underlig korte og sammentrængte ud“ i den Stilling.

De russiske Matroser reddede en kostbar Prismelysekrone ved oven paa et Bord med akrobatagtig Behændighed at danne Pyramide og løfte Kronen ned. Kadetterne deltog i Rømningen af Dronningens Gemakker; en af de allermindste stod paa Skuldrene af en Landofficer og pillede Emblemerne over Tronstolen af.

De fleste Malerier og lignende Værdigenstande fra Hovedfløjens Gemakker blev reddet, ligesaa de fleste af Konge- og Dronningetrappens Statuer. Af Jerichaus Arbejder reddedes „Pantherjæge-

ren“, en tung Bronzefigur, omend med knækket Spyd. Derimod gik hans „Adam og Eva“ tabt. Af den ældre Bissens Arbejder blev ødelagt: Frisen „Bacchus' og Ceres' Tog“, „Achilles“, Basrelieffet af to Landsoldater, der gravlægger en tredje (det fandtes dog ogsaa i Bronze paa Fredericia Kirkegaard), den lille Statue af Landsoldaten (der skulde være bedre end den store, der er Mindesmærke), Statuen af Fru Heiberg, „Orestes, der flygter for Furierne“; forskellige Buster blev ødelagt mere eller mindre ved Redningsarbejdet. Af den yngre Bissens Arbejder reddedes kun „En liggende Pige“, medens hans „Ekko“ og „Ægeus“ blev ødelagt. Friends store Ragnaroksfriese i Marskalssalen gik tabt; der sad efter Branden Rester, som man tog ned med stor Forsigtighed; en lille Skitse dertil, i brændt Ler, stod paa Slottets Loft og ødelagdes ved Branden. Eckersbergs store historiske Billeder blev ogsaa delvis fortæret af Luerne.

Fra Højesterets Lokaler i Dronningefløjens Stueetage reddedes ogsaa de vigtigste Papirer. Da det begyndte at se truende ud for Dronningefløjen, begyndte man at blive ængstelig for Højesterets Arkiv. Kadetterne under Schoustrups Kommando tog da rask fat paa Redningsarbejdet, assisteret af forskellige Civilpersoner, hvoriblandt saas Højesteretsassessor R. C. With, Højesteretsadvokat A. L. Hindenburg og en Kandidat Buntzen, alt under Ledelse af Protokolsekretær C. C. Græbe. „Vigtige Dokumenter og Makulatur, gamle Domsakter og uafgjorte Retsakter blandes imellem hinanden og kastes dels ud ad Vinduet og dels bæres ned. Gud ved, om ikke en eller anden Synder faar en Udsættelse af sin Straf ved denne Brand,“ siger „Dagstelegrafen“. „Men at alt reddedes, skyldtes dog 4 behjertede Mænd, nemlig Overbetjent Selsted, Oversergent af Garden Hansen, Sergent af Artilleriet Pram og en civil Person. Da Tilbagetoget blev beordret, vilde disse Mænd ikke forlade Lokalet, da de endnu saa 2 Rækker Folianter og Retsakter staa tilbage, og det lykkedes da disse 4 Mænd at redde Resten. Men det var ogsaa i sidste Øjeblik, at de naaede ud; thi næppe var Sergent Pram, der var den sidste, naaet ud paa Gangen, før Loftet styrtede sammen.“

Rettens vigtigste Akter, Protokoller og lignende tillige med en Del af Inventaret blev reddet. Dubleteksemplaret af Rettens Voteringer fra 1700 til 1882, ofte med to Protokoller for eet Aar, gik dog tabt, da det opbevaredes paa Loftet over Kavallerfløjen. Skaden paa Højesterets Møbler og Bøger blev anslaaet til 2000 Kr.

En Del af Kongens private Haandbibliotek, af Protokollerne og Bøgerne fra Kabinetssekretariatet blev reddet. Straks efter sin Ankomst til Brandstedet begyndte Kabinetssekretær Rosenstand at flytte det store og værdifulde Arkiv over i Slotskirken, ligesaa af det kongelige Haandbibliotek de mest værdifulde og uerstattelige Bøger; men mange Bøger brændte dog, da man kun naaede midt i Redningsarbejdet. Kabinetssekretæren forlod ikke Biblioteket, før Loftet truede med at styrte ned. Da Kirken senere blev saa stærkt udsat, blev Arkivet i Huj og Hast kørt til Amalienborg og kom derved i den største Uorden. Desværre befandt den ældste Del af Arkivet sig paa Loftet i Dronningfløjen og gik tabt.

Ordenskapitlet, der havde Lokaler i Kongefløjens nederste Mezzanin, led ogsaa Tab ved Branden. Sekretæren Etatsraad J. P. Aastrup boede paa Frederiksberg, men kom til Brandstedet allerede Kl. 7. Med Hjælp af en af Institutionens Betjente Rasmussen og af Bogholderen Etatsraad A. V. Lindberg og Overfyrbøder Rosen lykkedes det ham at redde Værdisagerne, Vaabenbøgerne og Ridderfortegnelserne ned i de brandfrie Kældre; derimod naaede man ikke at faa frelst det personalhistoriske Arkiv med de dekorerede Personers Biografier, og ogsaa Bohavet og en Del Bøger gik tabt. Efter Branden udbetalte Brandassurancekompagniet en Erstatning for Tabet i Ordenskapitlet paa 5886 Kr.

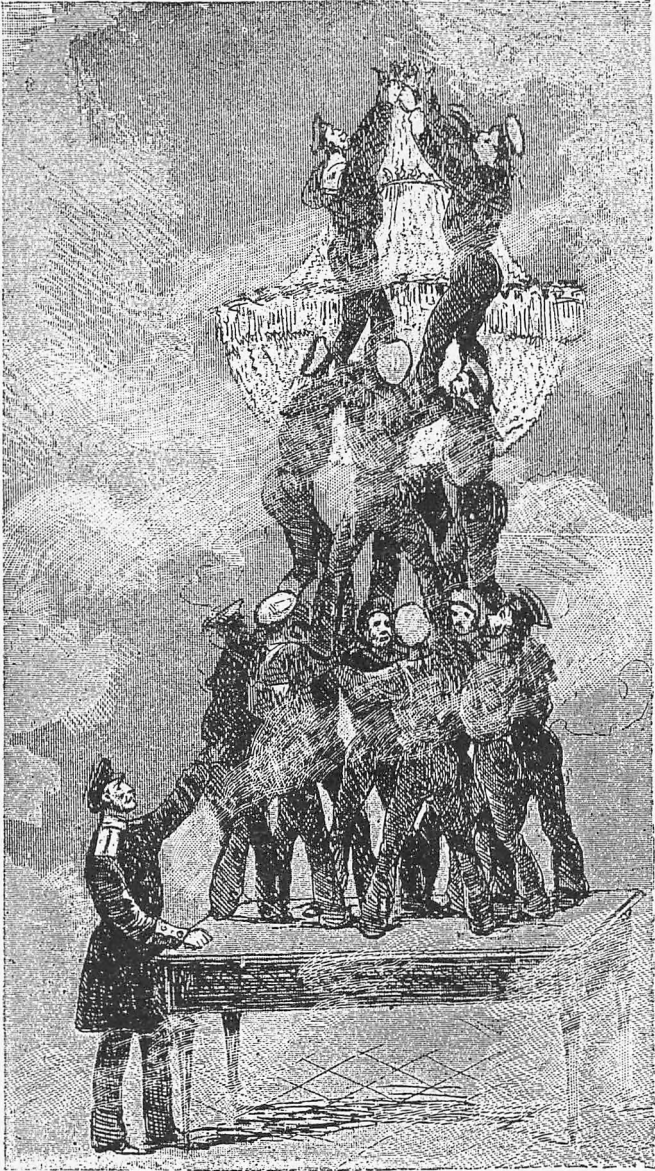
Sølvkamrets Beholdninger blev i det store Hele reddet og ført først til Slotskirken, senere til Amalienborg; det gælder baade Sølvtøjet, Sèvresporcellænet og Flora Danica-Stellet; det opgives dog, at der er ødelagt for ca. 9 Kr. Guldtøj, for 2221 Kr. Sølvtøj og for 9543 Kr. Porcellæn. De vigtigste Papirer i Statsraadssekretariatet lykkedes det ogsaa Statsraadssekretæren J. L. R. Koefoed at faa frelst.

Blandt det reddede fra Slotskirken nævnes Alterkorset og Alterkarrene.

De af Slottets og Hoffets Embedsmænd og Funktionærer, der havde Bolig i den brændte Del af Slottet led naturligvis Tab ved Branden. Saaledes siges Blomstermaleren Professor C. V. Balsgaard at have mistet alt, og han havde ikke assureret. Overhofmarskallen, der boede i Dronningefløj, fik dog reddet sine værdifulde Malerier, private Papirer og en Del af sine kostbare Møbler, hvoraf adskillige havde historisk Værdi. Efter Branden tog han Ophold paa Hotel d'Angleterre.

For Finansministeriets Lokaler i Zahlkammerbygningen, Forbindelsesbygningen mellem Slottet og Ministerialbygningen, blev Spørgsmaalet om Udflytning aktuelt paa et meget tidligt Tidspunkt af Branden. Der blev da ogsaa foretaget Bortflytning af Sager fra Kontorerne i denne Bygning, bl. a. fra Statsgældskontoret; dettes Værdipapirer blev anbragt i Grosserersocietetets Pengeskab paa Børsen; Arbejdet gjordes af 20 Soldater under Kaptajn H. F. Bilsted og Sergenterne Glistrup og Andersen. Mandagen efter Branden flyttedes Papirerne videre til Nationalbanken, hvor Statsgældskontoret fik midlertidige Lokaler paa 2. Sal. Efter Branden savnedes der i Kontoret for udenlandske Betalinger forskellige Papirer af Værdi, f. Eks. Testamenter. En af Kontorets Embedsmænd savnede Værdipapirer til et Beløb af ca. 50.000 Kr., som han havde i Forvaring for forskellige Privatpersoner; Lørdag Morgen blev de fundet uskadt i deres Kasse paa en af Plænerne paa Slotspladsen. En Del af Statsaktivkontorets værdifulde Beholdninger blev bragt over i Ministerialbygningen.

Af det store Personale, der havde sit daglige Arbejde i Ministerialbygningen, mødte mange ved Efterretningen om Brandens Opstaaen. De forstod Faren og rustede sig imod den, siger „Dags-telegrafens“. „I kort Tid bragtes Sprøjteslangerne i Orden; Sække til at bortbære Akterne i fordeltes i Kontorerne, og Bestemmelse toges om, hvilke Sager der først vilde være at redde, dersom der blev Fare paa Færde. Fra Krigsministeriet som Centrum eller Hovedkvarter udstilledes der Vagtposter ved Portene; Gaardene fyld-

Den store Prismelysekroner reddes af russiske Marinesoldater.

tes med Trækvogne, og paa Gangene stod Mandskab opmarcheret med Sække, beredt til ved første Vink at begynde „Arbejdet“ under Ledelse af de tilstedeværende Embedsmænd. Man sikrede sig Lokaler i Frederikskirken paa Kristianshavn for at kunne stable Sagerne op paa et bekvemt liggende Sted; der holdtes skarpt Ud-kig med Branden, og Vindretningen observeredes uafbrudt. Men det var heller ikke Smaating, det drejede sig om. Man kan ikke sige, hvilken Pengeværdi Regeringskontorernes Akter og Bøger har; men blot en Bunke Papirer, som fra det brændende Slot var bragt over i Ministeriebygningen, bestod af Værdipapirer til et Beløb af 70 Millioner Kroner. Der blev holdt Vagt ved dem; men ikke engang Vagtmandskabet anede, hvilken uhyre Sum det bevogtede.“

Flere af Bladene beretter en lille Episode under Redningsarbejdet, der nærmest er af humoristisk Karakter; saaledes hedder det i „Politiken“: „Da Ilden var naaet ned i Kælderetagen i Dronningefløjen, og brændende Bjælker og store Stykker af Gesimser og Cementpuds endnu fremdeles bragede ned med en voldsom Kanonade, saa man pludselig en lille tyk Underofficer (et andet Sted siges Stabssergent) styrte over imod et Vindue i Kælderen og krybe halvvejs ind. Et Par behjertede Politibetjente og Brandmænd fulgte efter for at holde den forvovne tilbage. Men kort derpaa vendte saa Flokken velbeholden tilbage, og højt løftet imellem dem førtes et Bur med to Kanariefugle, som var blevet reddet fra en forsmædelig Død i Flammerne.“

* * *

Det vilde have været af skæbnsvanger Betydning, hvis Malerisamlingen var gaaet tabt; men en Katastrofe vilde det ogsaa have været om Gehejmearkivet og det kongelige Bibliotek i Bygningen Syd for Slottet var blevet et Rov for Luerne.

Om Slotsbrandens Virkninger ovre i Gehejmearkivet har Arkivets Leder, Historikeren Gehejmearkivar A. D. Jørgensen, aflagt Beretning til Ministeriet. Han kom til Brandstedet omtrent Kl. 7 og forsøgte forgæves at faa sagkyndiges Vejledning om de Forholdsregler, der burde tages for Arkivets Vedkommende. Man syn-

tes kun at være enig om, at Faren for Arkivet, det kongelige Bibliotek og Ministerialbygningen var ringe. „Jeg nøjedes da med at træffe de nødvendigste Forholdsregler. Faren maatte efter al Sandsynlighed særlig true os fra to Sider, nemlig fra den Løngang, som fra Zahlkammerfløjen fører ind i Kancelliet gennem en af Arkivets Hvælvinger, og fra Taget.“ Han paalagde derfor Finansministeriets Bude at passe paa, at Jerndøren, der lukkede for Løngangen blev lukket, saasnart Udflytningen fra Zahlkammerfløjen var tilendebragt, „et Paalæg, som jeg dog maatte gaa ud fra næppe vilde blive efterkommet under den allerede da herskende Forvirring, som rimeligvis vilde vokse i samme Forhold, som Faren nærmede sig.“

Fra Taget og Loftet mente Gehejmearkivaren ikke, der truede større Fare for Arkivet. „Derimod indeholdt Trappegangen, som helt ned igennem Huset er af Træ og fører lige op til Taget, en betydelig Fare. For at forebygge tilfældig Antændelse stillede der en Vagt af Haandværkere og Soldater ved Tagvinduerne med Vandbeholdere og den ene af Arkivets Ekstinktører; men det viste sig rigtignok noget senere, at de uden at anmelde det havde forladt deres Post for fra Zahlkammerfløjens Tag at deltage i Kampen mod Ilden.“

Paa en enkelt nær var Arkivets Personale efterhaanden kommet til Stede og var blevet fordelt til de forskellige Arkivhvælvinger, hvis Vinduer tildels var uden Jernskodder. Paa A. D. Jørgensens Anmodning samlede Oberstløjtnant, Stabschef for Artilleriet O. E. Blom sit Mandskab i Proviantgaarden bag Arkivet og stillede Tøjhusets store hvælvede Rum til Raadighed for en eventuel Udflytning. Ved dette Tidspunkt aflagde Kultusministeren J. F. Scaenius Besøg i Arkivet.

„Imidlertid forværredes i Løbet af de følgende Timer Tilstanden betydelig. En lille Forandring i Vindens Retning og den stærkere Luftning, som opstod omkring Ildhavet, der nu bredte sig over hele Slottet, maatte alt forurolige; men endnu værre var det, at Flammerne fra Kongeetagen, der først nu kom i Brand paa dette Sted, slog vandret ud over Zahlkammerfløjen, medens jeg først

nu fik Vished for, at denne ikke ved Jerndøre kunde isoleres fra Slottet. Man begyndte nu at rydde Værelserne over Porten for Indbo, og der blev truffet Forberedelser til en Sprængning af denne Del af Bygningen. Under disse Omstændigheder kunde jeg ikke mere anse det for forsvarligt at opsætte Bortflytningen fra Arkivets nærmest udsatte Hvælvinger, medens det endnu var Tid. Soldaterne blev derfor kommanderede ind i Huset, og Udflytningen til Tøjhuset begyndte.“

„Der blev som sagt foreløbig kun Tale om de mest udsatte Arkivhvælvinger. Den ene var den før nævnte, gennem hvilken Løngangen fra Slottet til Kancelliet fører, og i hvilken de udenlandske Sager er samlede. Det maatte forudses, at Brandfolkene under Ildens fortsatte Fremtrængen i Zahlkammerfløjen vilde tage denne Hvælving i Besiddelse og nedbryde Løngangen for fra Vinduet og Døren at bekæmpe Branden; en Udflytning vilde da ikke mere kunne foretages, og Ødelæggelsen af de dér ophobede Papirer være uundgaaelig. Den anden var den øverste Arkivsal, som lige havde modtaget alle Egeskabene, indeholdende alle Arkivets Pergamentsbreve, samt Kongehusets Arkivalier og de vigtigste Statsakter. En Bortflytning af disse Sager var saa meget mere ønskelig, som det maatte forudses, at det paa et senere Tidspunkt, under en maaske overhængende Fare, vilde være umuligt at foretage den med den nødvendige Ro. Skabene er nemlig under vor nuværende midlertidige Indretning stillede saa tæt og har saa store Døre, at det selv under almindelige Forhold ikke er uden Vanskelighed at færdes mellem dem.“

Man prøvede først at flytte selve Skabene, og tre blev bragt ned i Gaarden; men Oberstløjtnant Blom erklærede, at Skabene var for tunge og Trappegangen for snæver. I Stedet aabnede man saa Skabene og lod Soldaterne bære Arkivalierne ned i Kasser og Kurve eller i Favnen. Ogsaa de ældste Kancelliregistranter blev flyttet. Dette foregik i bedste Orden og Ro. Efterhaanden var 60—80 Soldater kommet til Stede, ogsaa Husarer og Marinesoldater. Paa to Timer var Hvælvingerne tømte; Klokken var da godt 12. Overførelsen til Tøjhuset blev kontrolleret ved udstillede Vagtposter,

og derefter lod Tøjhusets Kommandant, Oberst N. P. C. T. Bruus, Tøjhusets Porte lukke og bevogte. Om Redningsarbejdet skrev „Politiken“:

„Man begynder at tumle op ad Trapperne i Gehejmearkivet. „Hvor skal vi hen? Her er jo mørkt! Skaf Lys!“ raaber Stemmer. Siden Kl. 6½ har man været belavet paa at tømme Arkivet; men Lys til at se ved har man ikke tænkt paa. Endelig faar man to Lamper og et Stearinlys tændt og begynder at slæbe Kisterne med Pergamenter ned ad Trapperne; store og tunge, formede som Ligkister er de; hvert Øjeblik standser Soldaterne, uagtet der er fire Mand om hver Kiste. Seglskabene tømmes og læsses paa Soldaterne og bringes ned i Arsenalets Gaard; meget ødelægges; men meget er ogsaa bragt uden for Fare. Faren for, at Ilden skulde brede sig over Arkivet og Biblioteket, var endnu stor, da dette Referat blev sluttet; Flammerne slikkede lige udholdende op under Taget paa den lille Mellembygning.“

Ved Midnatstid var Faren for Bygningerne Syd for Slottet ikke mere overhængende; men uforudsete Tilfælde kunde dog faa skæbnesvanger Betydning. Man lod Soldaterne tage Hvil paa Trapperne for muligvis senere at kunne tage fat paany; men efterhaanden som Faren tog af, blev Mandskabet sendt bort. De sidste forlod Arkivet henved Kl. 1½. „Ved denne Tid,“ skriver Gehejmearkivaren, „var Slottet paa hele denne Side faktisk nedbrændt, medens en jævn Regn begyndte at falde. Der blev derfor foretaget et omhyggeligt Eftersyn af hele Bygningen, som havde været oplyst med løse Lys i Flaskehalse; Jerndørene lodes alle aabne ud til Gangen og Nattevagten overtoges af en af Assistenterne tillige med Arkivets Portner.“ Kl. 1½ aflagde Kultusministeren atter Besøg i Arkivet, og ved Totiden forlod alle undtagen Nattevagterne Bygningen.

Allerede Lørdag Eftermiddag flyttedes de bortførte Arkivalier tilbage til Arkivet ved Hjælp af en Kommando paa 30 Søfolk; Tilbageflytningen tog dobbelt saa lang Tid som Udflytningen trods de mindre besværlige Arbejdsforhold. Arkivet undgik naturligvis ikke at lide et og andet Tab; noget blev makuleret, og adskillig Uorden kom der i Sagerne ved Udflytningen; men den var nød-

vendig; „man maa vel huske paa,“ siger A. D. Jørgensen, „at en Ulykke som den, der her truede, i faa Øjeblikke vilde have tilintetgjort vor Historie og udslettet Mindet om mange Slægters Livsgerning.“ Arkivets Værdi kunde slet ikke maales i Penge.

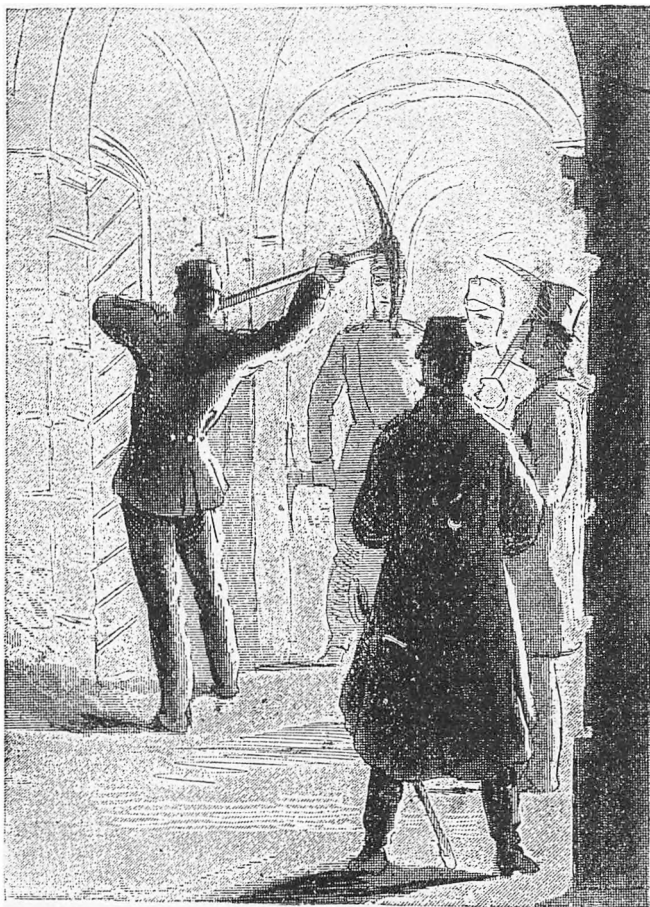
Lederen af det kongelige Bibliotek Chr. Bruun har givet en Beretning til Ministeriet om det Liv, der rørte sig i Biblioteket under Branden. Da han vilde forlade Biblioteket Kl. 4 $\frac{3}{4}$, fik han af Portnerens Kone at vide, at der var Ildløs paa Slottet. Han gik derfor atter op i Biblioteket, hvor han var alene, samlede i en Fart nogle meget vigtige Haandskrifter sammen og lagde dem paa Bordet i Kontoret. Derefter fik han sammen med Portneren alle Jerndørene lukket. Derpaa skyndte han sig hjem, sendte Bud til Underbibliotekar Johs. Vahl, der boede i Nærheden, om at ile til Biblioteket. Selv fik han lidt Middagsmad, telegraferede til næsten hele Bibliotekets Personale og skyndte sig tilbage til Biblioteket.

„Situationen havde imidlertid forandret sig; hvor jeg tidligere kun havde set Røg, saa jeg nu Flamme; Slotsfløjen lige over for Biblioteket stod i Lue. Da jeg kom op i Bibliotekssalen, traf jeg straks Underbibliotekar Vahl, som meddelte, at alle Slangerne var skruet fast og rullet ud, og at der var sat Vand i Vandrørene. Flere af Personalet var allerede kommet til Stede, forinden mit Telegram havde naaet dem.“

Foreløbig var der ikke meget at gøre; dog flyttede man Bøgerne i Forbindelsesbygningen over i Bibliotekssalen ud til Tøjhusgade. Alle de danske Palæotyper (indtil 1550) blev bragt fra 2. Sal til Kontoret for om nødvendigt hurtigt at kunne føres bort. Fra Tøjhuset kom efterhaanden Officerer og Mandskab til Assistance. I den store Sal og Etagen ovenover posteredes Vagter under Løjtnanterne Boje og Kraul for at iagttage, om nogen Rude skulde springe ved Heden; dette skete dog ikke. Paa Loftet posteredes en Underofficer og 18 Mand. En stor Del Mandskab blev holdt i Beredskab; Sække blev bragt til Veje, og 18 af dem blev straks fyldt med værdifulde Haandskrifter, sjældne Bøger og med Svend Grundtvigs haandskrevne Samlinger af danske Folkeviser.

„Fra Mellembygningen lød Efterretningerne efterhaanden mere

truende. Lokalet maatte fuldstændig rømmes. I denne Mellembygning var der 1841 lagt en Gang ind med Bindingsværks-Skillevæg, der førte fra Slottet til Hofboligerne og Hofteatret; denne Gang,

Porten til Dronningens Trappe slaas ind.

som havde Jerndøre i Slotsmuren, var taget i Brug af Rigsdagen. Det kom an paa at holde Ilden borte fra denne Gang. 22 Mænd blev kommanderet derop, og i en kort Tid blev hele den danske Avislitteratur baaret bort til Salen ud mod Tøjhusgaden. Det var et utroligt Arbejde, der her blev udført. Ialt blev ca. 7000 Bind, mange umaadelig tunge, bragt bort.“

Det blev anset for nødvendigt at fjerne alle Reolerne i Mellembygningen, og med Bibliotekarens Tilladelse hentede Artilleristerne Økser, Brækjern og lignende i Tøjhuset, huggede Reolerne løs og kastede dem ud paa Gaden. Samtidig førtes de 18 fyldte Sække over i Tøjhuset, ligeledes det haandskrevne Katalog paa 65 Folio-bind over den danske Samling.

Mellem Kl. 10 og 11 kom der kort efter hinanden to Artilleriofficerer og meldte, at Modstanden mod Ilden var brudt; skulde noget frelses, maatte man straks tage fat paa at flytte bort. Soldater, Civile og Matroser kom til, fik Favnen fuld af Bøger, Reformationstidens Skrifter, og bar dem ind i Tøjhuset; „men efterhaanden udeblev de fleste af disse Hjælpere; de kom sammen med en anden Strøm, der førte dem ind i det kongelige Gehejmearkiv. Jeg havde sendt alle de ledige Sække op paa anden Sal, for at den Hjelmstjerneske Samling kunde blive fjernet; nu gik der Bud op til Bibliotekets Personale, som var posteret dér, om at føre denne Samling bort saavel som de indiske Haandskrifter; disse Sager blev pakket ned i Sækkene, af Artillerister bragt ned ad Vindeltrappen og sat nede i Forstuen imod Gehejmearkivet, hvorfra de let kunde komme ud af Huset. Moths danske Ordbog fremhævedes som en Samling, der burde frelses; af det Müllerske Pina-kotek blev de første Bind ført bort.“

„I stor Spænding spejdede jeg fra den store Sal op imod Mellembygningen under Forventning af at se Vinduerne oplyst; men de vedblev at være mørke. Saa kom der Bud om, at Faren var overstaaet; Ilden i Slottet var sunket ned i lavere Etager. Men Faren havde været stor; takket være de 4 flinke Brandsvende, som havde det farefulde Hverv at holde Ilden borte fra Mellembbygningen, lykkedes dette; en Gang var Flammerne eller Heden ved at antænde Tagværket dér; men Gløderne blev slukket. Endnu Kl. 1 om Natten var den ovenfor nævnte Bindingsværks-Mur varm i en Afstand af 30 Alen fra Døren i Slottets Mur.“

Personalet forblev samlet til Kl. 1½. Da skiltes man, og efter en Konference med Brandfolkene og Bibliotekaren permitterede Kaptajn P. G. Ramm Artilleristerne. „Men der var i al den Tummel,

der herskede i Biblioteket denne Aften og denne Nat, en alvorsfuld Ro over os alle; vi vidste, hvormeget der var os betroet; vi vidste ogsaa, hvorlidet vore Kræfter og alle deres, som var samlet i Biblioteksbygningen, havde kunnet udrette til Redning, hvis Der herskede Resignation.“

I sin Indberetning til Ministeriet nævner Chr. Bruun med Tak sit Personale, især Vahl, Artilleristerne, forskellige Officerer, samt nogle Civile, nemlig Historikeren Sophus M. Gjellerup, Filologen og Skolemanden S. L. Tuxen, Bogbinderen Joh. Olsen med Svend, stud. philol. Mozart Cohn, Lærer Kamp og Bibliotekarens Søn stud. jur. (senere Dommer) H. C. Bruun.

Om Lørdagen blev Sagerne, der var flyttet under Branden, ført tilbage til Biblioteket, men var naturligvis kommet i Uorden. Et Uheld havde Biblioteket haft under Branden. Et Vandværk var sprunget, og 1000 Bind fransk Retslitteratur og Medicin var blevet slemt medtaget af Vand. I den følgende Tid modtog Bibliotekaren adskillige Breve fra Kolleger i Udlandet, hvori man udtrykte Glæde over, at Branden ikke havde angrebet Biblioteket. I 1885 vurderedes Biblioteket til over 6 Millioner Kroner.

* * *

Forskellige Træk kan yderligere belyse Brandnatten, som blev den store Begivenhed for Datidens Københavnerne, blev Samtaleemnet for lange Tider for Mennesker, der ikke var saa sensationsforvænt som vore Dages Mennesker.

En voldsom Askeregn fra Branden begyndte Kl. 9. „Den var saa stærk,“ fortæller „Berlingske Tidende“, „at Gaderne tildels saa ud som belagt med nyfalden Sne. Vinden førte Asken langt nordefter; Rejsende, der kom kørende flere Mil nordfra, fik Asken ført imod sig, tildels saa tæt, at det sved i Øjnene.“ „De omkringflyvende Gnister tændte et Par Gange paa Kvisterne i Dr. Plougs Hjørneejendom paa Højbroplads og i en Ejendom i Læderstræde; men Ilden blev begge Steder hurtigt slukket.“ Ogsaa et Træ i Kongens Have blev antændt af Gnisterne. Kl. 10 Aften fik Beboerne i Holmens Kanal, Ved Stranden, paa Højbroplads og Købmagergade

Ordre til at holde Vinduerne lukkede paa Grund af Faren fra Gnisternerne. Da Vinden slog om til Øst, faldt store Gløder i Mængde ned over den Masse Mennesker, der stod forsamlet langs Kanalen fra Højbro til Holmens Bro, sved Hul i Frakker og Paraplyer; der opstod derfor panikagtig Trængsel for at komme bort; ud for Hotel Royal styrtede en Herre over den dybe Rendesten og brækkede Benet.

I Læseselskabet „Athenæum“'s Lokaler i Hotel Royal var mange Medlemmer til Stede; de var højst urolige over Gnistregnen ned over Bygningen, der husede Selskabets store Bibliotek. Flere ældre Politikere betragtede fra Vinduerne Flammernes gradvise Fremtrængen i Slottet.

„Politiken“ havde gjort en Iagttagelse, som gav Bladet Anledning til Kritik: „Besynderligt var det at se en Regn af Gnister suse igennem en Vinduesaabning paa Slotskirken — den, hvori Klokken hænger; den var utildækket; det havde dog næppe været umuligt at sætte noget for Hullet.“ Bladet fortæller, at Lufttrækket fra Brandstedet var saa stærkt, at halvt brændte Papirstumper fra Rigsdagsbiblioteket om Lørdagen blev fundet paa Nørrefællid. Med Hentydning til de politiske Forhold hedder det videre: „Det var Stykker af Rigsdagstidende, Taler af Berg, Thomsen og Thomas Nielsen, der paa denne Maade blev spredt ud til Østerbros modtagelige Befolkning. Mulig er en og anden Gnist fulgt med, som har kunnet fænge.“ Helt ude paa Markerne ved Gentofte, Lyngby, Lundtofte, Vangede og Søllerød fandt man i de nærmest følgende Dage en Masse halvt brændte Papirstumper fra Slotsbranden, dels trykte, dels beskrevne; det var saaledes Tilfældet ude i Lorens Frølichs Have ved Charlottenlund.

Som foran meddelt kunde Brandskæret iagttages fra Bernstorff Slot; men endnu længere borte kunde Slotsbranden ses. Det fortælles, at Masnedsundtogets Passagerer allerede i Køge, hvortil Toget ankom Kl. 7, kunde se Lysningen af Branden. I Fredensborg blev der slaaet Alarm med Tromme i Gaderne, da man troede, der var Brand i Karlebo, en Milsvej borte. Paa samme Maade slog Trommeslageren Alarm i Hørsholm Kl. 7, og Sprøjten med Mand-

skab kørte af Sted i den Tro, at det var til en Ildløs i Sandbjerg eller Trørød. Ogsaa i Lund kunde Branden ses; de første Telegrammer derom kom først til Lund Kl. 7½; men forinden havde man iagttaget det stærkt lysende Brandskær; „da man fik at vide, hvor Ilden var, søgte man hen til de højeste Udsigtpunkter, og man kunde fra Byens højeste Punkt ligesom se Slottets Konturer

Kristiansborg Slot efter Branden, set fra Holmens Kirke.

afspejle sig paa Himlen, alt eftersom Ilden fik større og større Udbredelse.“ Selv i Helsingborg og Helsingør kunde man være Øjenvidne til Branden. Mange fra Helsingør rejste da ind til Hovedstaden, medens andre fulgte Brandskærets vekslende Styrke fra Havnemolen og fra Strandvejen.

Ovenfor er omtalt, at Branden krævede Menneskeliv; men adskillige blandt Sluknings- og Redningsmandskabet kom til Skade i lettere eller sværere Grad. Bladene nævner, at der paa Garnisonshospitalet blev indbragt flere kvæstede: En Sø-Underofficerslev, der var forbrændt paa Arme, Ben og i Ansigtet, en Marinesoldat,

der havde forstuvet den ene Fod ved at springe ud gennem et Vindue, en Artillerist, der var kommet til Skade paa samme Maade, en Artillerisekondløjtnant, der havde faaet sine ene Skulder stærkt kvæstet af en nedfaldende, brændende Bjælke, samt en Infanterist, der var blevet syg af Overanstrengelse. Paa Kommunehospitalet blev foruden Premierløjtnant Schoustrup indlagt tre Brandmænd, den ene kvæstet over Lænden, den anden paa det ene Ben, den tredje med et dybt Snit i Haandleddet, skaaret af en søndret Rude. Ved Halvottetiden trængtes Mængden om nogle Politibetjente, der bar en Mand over Gaden og ned i Ministerialbygningens Kælder; det hed sig, at det var en haardsaret Soldat; men det var en gammel Slotsfunktionær, der af Sindsbevægelse over Katastrofen var blevet bevidstløs.

Til Stede paa Brandstedet var begge Tingenes Formænd og flere af Ministrene, saaledes Undervisningsminister J. F. Scavenius og Konsejlspræsidenten J. B. S. Estrup. Om et Møde mellem de to bitre politiske Modstandere Estrup og Christen Berg fortæller „Dagstelegraf“; da Branden var paa sit højeste, kom Berg hen til Estrup tæt uden for Slottet og spurgte: „Tør jeg spørge Deres Ekscellence, hvor vi skal samles paa Mandag?“ — „Det ved jeg saamænd ikke,“ lød det korte Svar.

En Handelsmand kørte, da Branden var paa sit højeste, i en saa uforsvarlig Fart over Højbroplads, hvor der stod tæt med Mennesker, at Ulykker sikkert var sket, hvis Politiet ikke havde standset og anholdt den berusede Mand og sat Køretøjet ind i en Gæstgivergaard.

Ikke alle Tilskuerne var lige rare at have at gøre med for dem, der dannede Afspærringskæden. En Trænkonstabel, der hjalp Politiet med Afspærring ved Stormbroen paa Brandaftenen, blev slaaet haardt over den ene Arm af en Brolægger, der saa blev anholdt. Ved Holmens Bro anholdt Politiet en Sejlmager, der stod og generede Publikum; han gjorde vældig Modstand, inden han blev overmandet og ført bort. En Bogbindersvend fik senere Bøde for at have fornærmet Politibetjentene under Branden.

Heller ikke var alle Redningsmændene i Aktivitet af uegennytt-

tige Grunde; der var enkelte, der søgte at „redde“ til sig selv. 3. Kriminalkammer kunde efter Branden oplyse, at en Del Personer Fredag Nat og Lørdag var blevet anholdt af Politiet, da de stod i Begreb med at tilegne sig mere eller mindre værdifulde Sager, der laa henkastet som tilsyneladende herreløst Gods; der nævnes saadanne Sager som en lille Petroleumslampe, et Sølvlaag til et Krus, et Par Rammer, en lille Sølvplade og en Merskumspibe; blandt de anholdte nævnes en Opvarter. Tirsdag fortæller Bladene, at der stadig trods den opretholdte Afspærring indfinder sig uvedkommende paa Brandstedet, ikke altid i de bedste Hensigter. En kongelig Lakaj meldte en Løjtnant af Ingeniørerne, at nogle Personer var ved at plyndre Vinkælderen. Det lykkedes, men ikke uden Besvær at faa drevet de ubudne Gæster ud; de fandt let Skjul i de svagt oplyste Kældre. Der blev derefter uddelt Rødvin, Øl og Sodavand til det arbejdende Mandskab.

Adskillige Malere og Tegnere, bl. a. Otto Bache, arbejdede i Brandnatten paa at gengive Katastrofen paa deres Lærreder og Papir. Ogsaa forskellige Fotografer tog Billeder af den luende Slotsbygning og bragte Fotografierne i Handelen. De illustrerede Ugeblade udsendte særlige „Brandnumre“, der af Publikum blev købt i stort Tal; „Illustreret Tidende“ solgte saaledes 11.000 Eksemplarer inden den 16. Oktober og satte et Oplag paa yderligere 5.000 i Arbejde. „Nutiden i Billeder og Text“s Brandnummer naaede hurtigt et Salg paa 20.000 Eksemplarer.

Paa det kongelige Teater spillede man Brandaftenen „Statsmand og Borger“; men efter 1. Akt blev Forestillingen afbrudt. Skuespiller Emil Poulsen traadte frem og meddelte Publikum efter Paalæg af Teaterchefen Kammerherre M. E. Fallesen, at da Ilden nu havde angrebet den kongelige Malerisamling, ansaa man det for rigtigt at standse Forestillingen. Publikum gav sin Billigelse af denne Beslutning til Kende og fik forøvrigt sine Penge tilbage ved Kassen. Forskellige Forlystelser og Festligheder blev paa Grund af Branden aflyst eller udsat. Nævnes kan saaledes, at det kongelige Skydeselskab udsatte sin Fugleskydning, der var bestemt til den 8. Oktober, indtil videre. Dansk Bicycleclubs Væddeløb i Tivoli blev ud-

sat til den 12. Oktober, og ogsaa Studentersamfundets Rusgilde blev skudt nogle Dage ud.

* * *

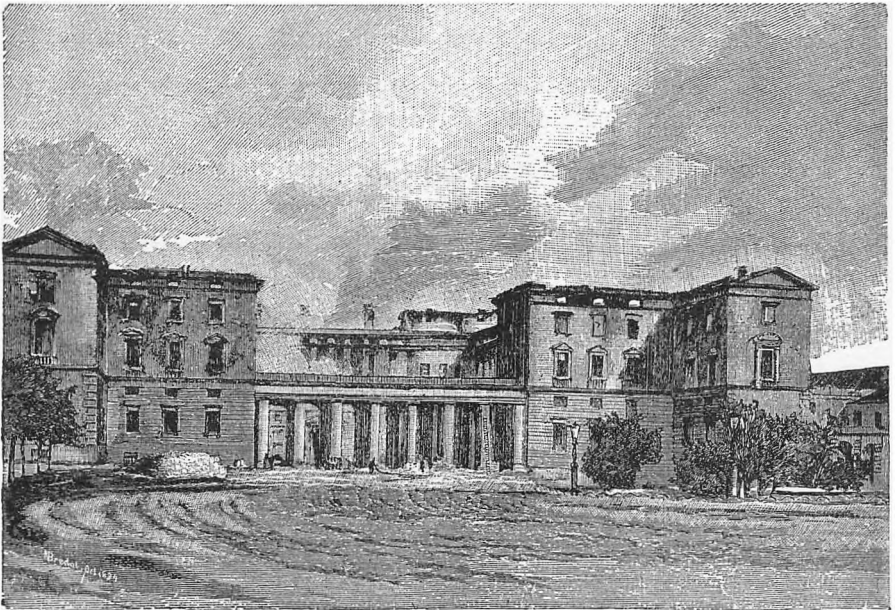
Lørdagen igennem brændte det stadig i Slottet, og stor Agt-paagivenhed var nødvendig for Brandvæsenet, hvis man ikke skulde risikere, at Ilden pludselig begyndte at brede sig igen. Lørdag Middag opdagede en Sergent, at der var gaaet Ild i Slotskirkens Tagværk; der blev bragt en Slange og en Haandsprøjte op paa Kirkens Loft, og uden Vanskelighed blev Ilden slukket. Om Udseendet af Brandtomten og dens nærmeste Omgivelser om Lørdagen skriver „Berlingske Tidende“:

„Ulykkens Omfang og Storhed viser sig først tilfulde ved Dagslyset. Et Besøg i Slottets Ruiner efter den sørgelige Nat afslører fuldt ud, hvad man frygtede; man faar ret Øjet op for, hvad der er hændet, og vaagner til Virkeligheden efter den naturlige Sindsbevægelse og Ophidselse. Mægtige, taarnhøje Mure med gabende tomme „Øjenhuler“, nøgne afskallede Mure, hvor Ilden endnu springer frem i smaa klare Flammer hist og her, hvor den kan finde Næring, eller ulmer, idet den udsender en osende Damp, som lægger sig tyngende paa Hjærtet, Grus og Murbrokker i uoverskuelige Dynger, nedfaldne Gesimsdele, forkullede Bjælker, ituslaaet Bohave, sønderrevne og tilsmudsede Papirer, Stumper og Stykker af Ornamente, en uhyggelig Blanding af sønderflængede, sønderslaaede, iturevne, halvt fortærede og ukendelige Rester af alt det, som i Gaar var Slottets Pragt, og som paa utallige Steder i den uhyre Bygning endnu ligger og brænder sig sammen til en væmmelig Masse, Grus og Murbrokker og atter Grus, er alt, hvad der er tilbage af Kristiansborg.“

„Paa Højbroplads og Amagertorv, langs Stranden og Frederiksholms Kanal, kort sagt paa alle Steder, hvor der er fri Udsigt til den forhen saa imponerende Kongeborg, staar Tusinder af Mennesker og betragter i Tavshed det sørgelige Skuespil. Der er ingen Støj eller Uro; der høres ingen Larm; der er ingen Vanskelighed ved at holde Adgangene til Slottet afspærrede; Mængden er betaget

af virkelig Sorg; thi den har nu den ubarmhjærtige Sandhed for Øje.“

„Slottet frembyder et Skue fuldt af Forvirring og Forstyrrelse. Man behøver ikke at vende Blikket op mod de sværtede, tilrøgede, afskallede Mure for at faa et tydeligt Indtryk af Nattens Begivenheder. Den store, til daglig Brug velholdte og pyntelige Plads er

Kristiansborg Slot efter Branden, set fra Ridebanen.

som oversaaet med Brudstykker, Stumper af Bohave, Bøger, Papirer; alt, hvad der under Kampen med Ilden er blevet den frarevet, er opstabled her, skønt som oftest i en Forfatning, der trodser al Beskrivelse. Det brede Fortov langs Slotsfaçaden er dækket af Murstensstumper, løsrevne Gesimsdele, Bjælker, forkullede Tag-spær og lignende; foran Midtportalen er de store plastiske Sandstensornamenter, i hvilke man endnu, trods Røgens og Ildens Magt, kan spore Menneskehaanden, faldne til Jorden og knuste i Stumper, hyppig saa store, at et Menneske næppe kan flytte dem. Man faar her et klart Begreb om Nattens Farer ved at færdes uden for

det brændende Slot; man kommer til at tænke paa et Bombardement.“

„Længere ude paa Slotspladsen, paa de grønne Plæner, er man beskæftiget med at ordne de frelste Levninger af Rigsdagsbiblioteket, hvoraf andre Dele henligger i Buegangen mellem de kongelige Karosser og Kareter, stablet sammen paa maa og faa. De mest heterogene Genstande ses her i broget Forvirring: Husgeraad fra Beboelseslejlighederne i de lavere Etager, Papirer, for en stor Del sønderrevne og splittede, Møbler o. d. Uden for Slotskirken midt ude paa Pladsen ligger Stolene fra Slotskirken samt alt andet der-værende Materiale, hvilket i en Hast blev fjernet, da Kirken var truet, henslængt i en Bunke. Kirkeporten er, skønt den ikke blev berørt af Ilden, sprængt ved den Dynamitekspllosion, som iværksattes for at frelse Slotskirken og det hosliggende Thorvaldsens Museum. Forneden er den tildels spærret af nedfaldne Murbrokker og splintrede Bjælker; foroven ser man den blaa Himmel. I Gaarden indenfor arbejdes der endnu ivrigt med Sprøjterne; thi dér har Ilden forplantet sig til Kældrene, hvor Slottets Oplag af Brændsel fandtes.“

Ogsaa hele Lørdagen var Sporvognskørselen over Slotspladsen afbrudt og Pladsen afspærret for uvedkommende. „Politiken“ meddeler, at det var en utrolig Masse Studenter, der netop den Dag skulde op paa det kongelige Bibliotek; ogsaa Børspublikummet var usædvanlig stort. Da Tilstrømningen stadig vedblev, blev Pladsen fuldstændig ryddet Kl. 3¾. Lørdag Middag mellem Kl. 12 og 1 besøgte Kongeparret, Kronprinsparret og Prins Valdemar Brandtomten.

Man lagde Mærke til, at et enkelt Værelse til Venstre for Hovedporten, Landstingsformandens Værelse, stod ganske urørt, skaanet ved et sært Lune af Flammerne. Gardinerne hang stadig for Vinduerne, hvis Ruder var hele; Møblerne stod tilsyneladende urørt paa deres Plads.

Medens Figurerne i Frontespicen saa ynkelige ud, forbrændte, hovedløse og sammentrykte, var Thorvaldsens Alexandertogsfrise nogenlunde bevaret. Paa den ene Sidevæg var Frisen for største

Delen faldet ned; men paa de andre Vægge var den omtrent uskadt; især de menneskelige Figurer var skaanet af Ilden; derimod stejlede et Sted en Hest med kun eet Forben, et andet Sted en uden Bagben.

I „Morgenbladet“ findes følgende Skildring af et Besøg i den stadig brændende Ruin, som dets Referent har aflagt om Lørdagen:

„Det brændte endnu, dels i Grunden, dels rundt om Bygningen, og Ilden holdt sig hele Dagen. En Trøst i Sorgen var det, at Thorvaldsens Museum og Kirken bevaredes. Det vil sige: Kirkemurene er reddede; men alt det indvendige Inventar, Stole, Bænke, Galleri o. s. v. er hugget sønder og sammen for at faa det ud, og ligger i et sørgeligt Kaos udenfor paa Plænen og der omkring. Selv Pillerne inde i Kirken er beskadigede mer eller mindre. Alle Figurer er baaret ud, selv den store Kristusfigur, nogle ubeskadigede, andre temmelig medtagne; Gulvet er besaaet med Bøger og Blade, for en Del værdifulde Sager. Overalt er der Virvar. Og nu Museet! Selve Museet har ingen Skade taget og Skulpturarbejderne for saa vidt heller ikke. Muligvis vil man nok Tid efter anden opdage mindre Beskadigelser paa nogle af dem; men de kan dog betragtes som frelst. Kun en eneste Figur skal være baaret ud, ned i Kælderen, sagde en Opsynsmand, og den var han mest bange for. Men en Mængde etrusiske Vaser blev i Farens Stund kastet hulter til bulter ned i Kurve, jævnlige sammen med mere solide Ting, og det ser nok sørgeligt ud med dem. Man erindrer de smukke, antikke Stengemmer; de befinder sig ogsaa nu i Kælderetagen, hobet sammen i Kurve. Mange er der vist ikke igen; de var saa sarte! Malerierne er fuldstændig skaanede. Derimod saas ikke en hel Rude i hele den Side af Museet, der vender ud mod Slottet; de faldt klirrende ud ved Sprængningen af Portbygningen. Et Flygel ligger ude paa den store Trappe til Museet; det har nok ogsaa faaet sin Bekomst.“

„Vi stiger op ad en Jernvindetrappe i den sprængte Portbygning; snæver som den er, er den vanskelig at komme op ad. Store forkullede Stykker Tømmer hænger alle Vegne; en Bjælke falder ned med et forfærdeligt Bulder, og de flyvende Kulstumper sværter én næsten sort. Nu kan man ikke komme længere. Dog, der

staar en Brandmand ovenover; han rækker en hjælpende Haand, og man kommer op. Her er alt totalt splintret og kastet omkring, en Følge af Sprængningen. Lige i Portbygningen er den gabende Aabning, der vel for en stor Del maa siges at have frelst Kirken saa som saa. Man stiger ned ad en anden Trappe, hvor Ødelæggelsen har været mindre; men Sprængningen spores dog ogsaa her. En Syltetøjskrukke er blevet slynget mod en Væg; dens Indhold har farvet Væggen rød.“

„Vi gaar op i Hovedfløjen. Overalt mødes man af kvælende Røgskyer og knitrende Smaaild; den synes aldrig at faa Ende. Man maa holde sig lige midt i Gangen, saa vidt Vragstumperne tillader det; thi Murene gløder; hvide og nøgne staar de alle i en uhyggelig Skikkelse. Og overalt flyder der Vand. Paa en Gang i nordre Fløj, der ikke var synderlig medtaget, var der ikke mindre end 3 Tommer Vand, og dog maa Brandvæsenet vedblivende oversprøjte det endnu brændende Træværk. Een spørger en Brandmand, om nogle af hans Kammerater er kommet til Skade. Han ser alvorligt op og siger: Ja, desværre vist mange. En havde faaet sin ene Arm omtrent hugget over, og medens Blodet sprøjtede frem fra Pulsaaeren, vred han Armen i Smerte og viste derved et skrækkeligt gabende Saar. Han udstøder et Suk og siger: „Men De saa vel selv noget lignende?“ og tager atter fat paa at hugge en brændende Dørkarm ned. Gaar man højere op, standses man af en forfærdelig, næsten utænkelig Hede og Røg. Man støder en Jerndør op og faar saaledes lidt Luft, ren, men brændende. Vandringen fortsættes. Hist ligger en Marmorhaand, her en antik Kobberlysestage, Stoleben, Lagener, Vandfade, alle mulige Ting, forkullet Træ og Tøj, Metal i de særeste Former. Og midt iblandt alle disse forkullede Mure, sammenstyrtede Piller o. lign. findes et eet Fags Værelse fuldstændig uberørt af Ilden. Selv Vinduessprosserne er hele, ikke engang forkullede. Det er næsten en Skæbnens Ironi. Hvorfor er det ikke brændt ligesom alt det andet?“

„Nu kan man ikke komme længere; her møder én kun gabende Afgrunde, fra hvis Bund og Sider en Helvedes Ild og Røg vælder frem; man maa ogsaa ned og have lidt frisk Luft; det er uudhol-

deligt længere. Nede i den nederste Gang staar en meget tung Jerndragkiste; hvordan er den kommet dér ned?“

„Vi er nu i Gaarden; det lettede. Men vi maa op igen, op i Riddersalen — den fordums —, Folketingssalen, Kolonnaden, hvor Brandvæsenets Folk Aftenen forud viste en saa beundringsværdig Ro og Iver. Vi gaar op ad en Trappe og vil ind i den søndre Fløj, hvor Riddersalen og Folketingssalen har været; men det er umuligt. Her stod næsten kun begge Ydermurene, og hele Gulvet var én stor, gnistrende og uformelig Masse, hvorfra der af og til lød Knald som smaa Kanonskud. Det sydede og kogte alle Vegne; Murene var kridhvide af Varme og udsendte en bedøvende Hede. Kolonnaden var heller ikke til at komme op paa.“

* * *

Lørdagen gik, og Aftenen faldt paa. Natten mellem Lørdag og Søndag kunde forøvrigt byde paa en Maaneformørkelse; den varede fra Kl. 9.05 Aften til Kl. 12.39 Nat og var total i halvanden Time. Der var sikkert yderst faa i København, som skænkede denne Begivenhed nogen Interesse. Al Opmærksomhed var stadig samlet om Slotsbranden, og det skulde vise sig, at man stadig maatte være beredt paa Overraskelser fra den ulmende Ild i Ruinerne. Lørdag Aften og Nat skildres i „Socialdemokraten“ saaledes:

„Dagen gik monotont over den monotone Ruin. Efteraarshimmels milde Blaa kastede Lys ned gennem de uhyre tomme Rum mellem de nøgne Vægge. I en og anden Krog oppe til Vejrs stod en rustrød Kakkelovn; sammenkrympede Jerndøre hang mellem et Par ramponerede Murpilller; forvredne Jernstænger, slangebugtede Gas- og Vandledninger stak ud fra alle Kanter — det var de pragtfulde Hallers Skelet. Men ikke en hel Træsplint var levnet; forkullet laa hver Stump oven paa de osende Murstensmasser i Bunden, hvor nogle faa Trappetrin havde modstaaet det nedstyrede Kaos.“

„I Sidefløjene saa man fra Kavallergaarden og Prins Jørgens Gaard endnu enkelte Loftsbjælker langsomt gløde op og blive til smuldrende Kul. Gennem Vinduesaabningerne viste sig et Par

Brandmænd sprøjtende paa opblussende Dynger. En svulmende Vandslange hang langs Ydermuren; de andre laa slatne mellem alskens Vraggods paa Brostenene og Slotspladsens opblødte Jord.“

„Saa mørknedes det langsomt, og tydeligere og tydeligere traadte Gløderne frem, hvor Ilden endnu gnavede paa det næsten helt afpillede Skelet i dens Polyparme. Den syntes ikke at kunne faa nok.“

„Aftenen faldt paa, og Ruinens Konturer antog kæmpemæssige Dimensioner. Maaneformørkelsen begyndte. Og den ynkeligt falmende Skønhed hyllede sig i det ravnsorte Slør. Funkerne gloede ud i Natten som Katteøjne; smaa knitrende, blaa Flammer listede sig hen ad den mindste Rand, der endnu kunde frembyde sig; nu og da lyste et flakkende Skær ud i Mørket; det lumske Element laa ligesom paa Lur for nu og da at blusse op paany. Fra Ruinens Indre hørte man Knitren af Flammer, der slikkede Murværket, Syden af Vandstraalerne i de ulmende Dynger, Rislen fra sprungne Ledninger; Kommandoraab gennemskar den tykke, sorte Atmosfære, som hvilede over Slotspladsen, medens Skyerne gled deroppe.“

„Et sælsomt Natstykke dette! Paa den tunge Baggrund af det momentvis lysende Slots Levninger bevægede utydelige Skikkelser sig om i Mørket; man slæbte med Slinger hist ovre — her blev man pludselig varskoet af en Post i en Krog eller bag et Murhjørne. Men alt i alt lod det hele væsentlig til at være forbi. Der gjordes intet for at hæmme en stakkels Rest i at fænge, og en pludselig Blussen kunde desværre ikke forfærde mere. Man arbejdede kun paa at dæmpe de ulmende, kaotiske Brokker i Grunden.“

„Da var det, at der — ved Midnatstid — paa én Gang udbrød Ild i Kolonnaden fra Folketingsfløjens Side. De stolte Søjler havde hidtil ydet Overlaget deres mægtige Støtte; men nu fængede Taget uforudset, og atter hvislede Flammerne op, medens en tyk Røg væltede ud over Slotspladsen. Kobbertaget glødedes; Bjælkerne forkulledes; Sten- og Kalkværket styrtede ned med dumpe Brag, der drønedes gennem den hule Borgruin.“

„En Dampsprøjte kom i Gang og sendte sin hæse Stønnen ud i

Rummet som et Uhyre, der var ved at kvæles i Røgmassen. Trin drønedede gennem det røgmættede Mørke: udkommanderede Soldaters taktfaste Opmarschering, ilfærdige Fødders Klasken mod Stenene, Ramlen i de sammenkastede Brædder eller Vaden gennem Papirmasser

„Natten fyldtes saaledes med travl Virksomhed, og det graa

Folketingets Vestibule efter Branden; til venstre Vindeltrappen til Rigsdagens Bibliotek.

Skær, som bebudede Søndag, fandt skærmende, ryddende og hæmmende Hænder alle Vegne.“

Med stor Voldsomhed var Ilden ved Midnatstid brudt ud i det kobberklædte Træværk over Kolonnaden. Skønt der hurtigt blev bragt to Slinger fra Dampsprøjte Nr. 3 og to fra to Stationsprøjter i Virksomhed mod Flammerne, blev alt Træværket dog ødelagt. Kun de murede Søjler med nedhængende, sønderflængede Kobber-

plader blev tilbage. Et Par Timer senere viste der sig pludselig en hæftig Ild i Kældrene under Folketingssalen i søndre Fløj ud mod Tøjhusgaarden, i Rigsdagstrykkeriet. Af begge disse natlige Forskrækkelser for det overanstrengte Brandmandskab tegner „Avisen“s Referat et Billede:

„Var der ved den første Brandnat trods al Rædselen dog noget imponerende og betagende, saa var Uhygge det betegnende for denne Nat. Over de tilstedeværende, civile som militære, hvilede der en trykket Stemning. Der var ved den overalt ulmende Ild, ved Faren, der truede paa alle Kanter, noget snigende listigt, uærligt, og det var det, der trykkede alle. Kl. 8 havde man opdaget Ild i Kolonnaden, en Ild, der efter alt foreliggende at dømme maa have ulmet længe. Dampsprøjten var kørt op i Gaarden, hvor der ogsaa sprøjtedes fra Vandhanerne. Ilden var begyndt henne ved Folketingsfløjen og vandrede saa langs den indre Række Kassetter hen til Højesteretsfløjen for derfra langs den ydre Række at gaa tilbage efter at have ødelagt og nedstyrtet alt paa sin Vej. Af og til luede det op i Højesterets Lokaler, sandsynligvis fra Brændekælderen; hyppigt blussede det op i Folketingssalen, der syntes at være et rent Arsenal af brændbare Sager. Medens man stod foran Kolonnaden, blev man Kl. ca. 1 $\frac{3}{4}$ opmærksom paa en stærk Lysning i den østre Buegangs Ende mod Slottet. Da det kunde være fra Biblioteket eller Tøjhuset eller snarere fra Forbindelsesbygningen mellem Slottet og disse, opstod der stor Bevægelse, og man ilede straks derhen. Imidlertid var det heldigvis kun mægtige Luer, der slog ud fra Kælderen under Folketingssalen. Disse truede dog stærkt med at antænde en Mængde tørre Brædder af Boghylderne i Forbindelsesbygningen, der var smidt ned i Gaarden. En Del Studenter og Artillerister tog ufortrødent fat paa at bortfjerne dette letfængelige Materiale. Slinger fra Havnen som ogsaa en Sprøjte sattes i Virksomhed mod Ilden og fik den til at søge Udbrud længere inde i Bygningen.“

„Ilden i Folketingsfløjen tog til, og man førte derfor nogle Slinger ind gennem Stueetagens Vinduer. Belært af Erfaringerne fra Kolonnaden gav man sig til at undersøge Forbindelsesbygningen

uden dog straks at opdage noget mistænkeligt; imidlertid førte man flere Slinger derop og sendte en Del Brandmandskab, hvilket straks gav sig i Lag med at smide en Masse Folketingstidender, Betænkninger og gamle Aviser ned i Gaarden. Man sendte nu Kl. ca. 2 $\frac{3}{4}$ Bud efter Dynamit og lod samtidig alarmere i Ingeniørkaserne. Et Halvkompani Pionerer kom særdeles hurtigt til og blev straks sendt op saavel i denne Forbindelsesbygning som i Zahlkammerportbygningen, hvor de gav sig i Arbejde. I Forbindelsesbygningen ved Rigsdagsfløjen huggede de løs paa Taget, Gulvet og alt andet Træværk, men fandt heldigvis ingen Ild dér. Derfor blev ogsaa den paatænkte Dynamitsprængning opgivet, hvorimod Vagten saavel her som i Forbindelsesbygningen mellem Højesteretsbygningen og den vestre Buegang blev forøget. — Omtrent Kl. 4 var alt atter roligt.“

* * *

Søndag Formiddag opstod der pludselig Ild i Brændet, der var stablet op i flere Kældre i Fløjen mod Prins Jørgens Gaard. Et Par Hundrede Favne Brænde blev flyttet af Artillerister bort fra de tilstødende Kældre, og Ilden blev slukket. Men rundt om i Slottet sydede og brændte og røg det stadig.

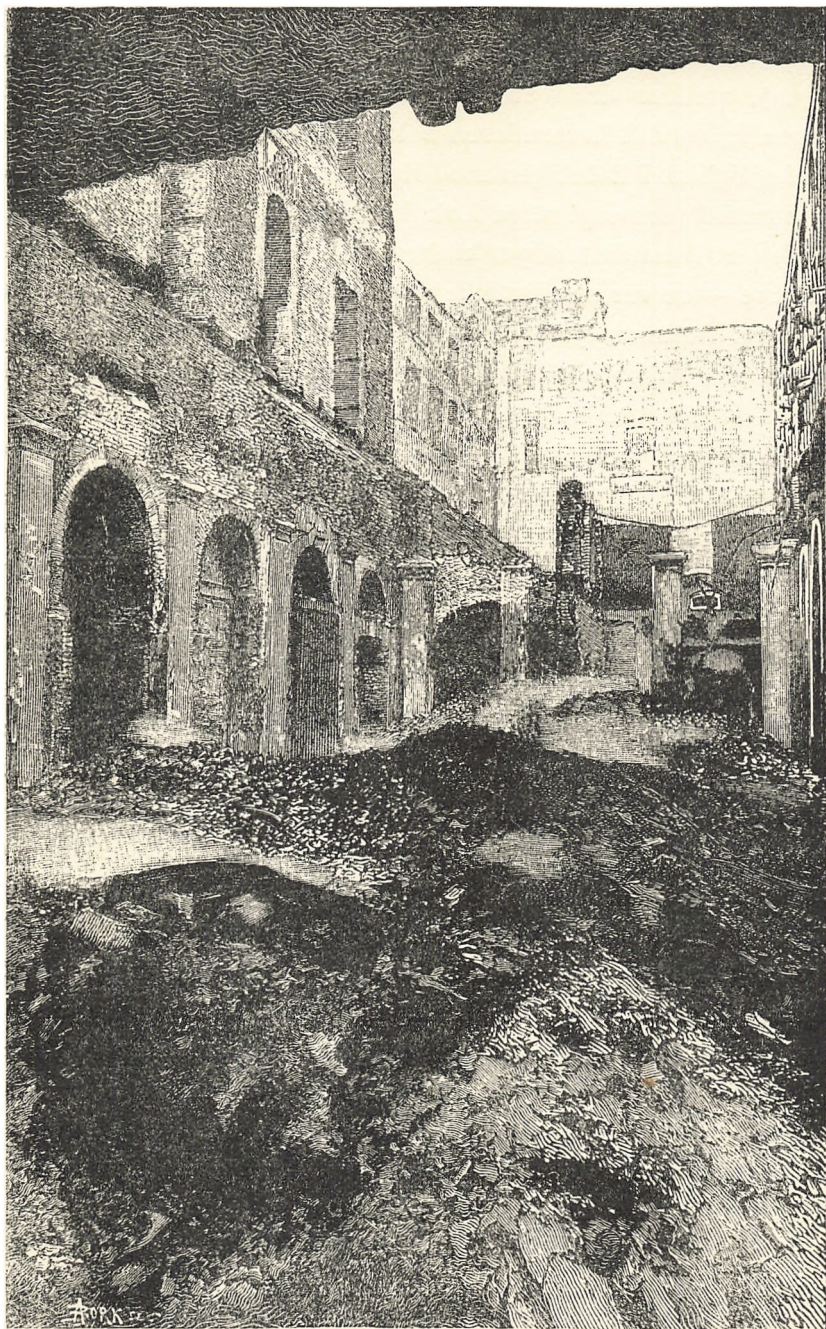
De Billeder af Ruinerne, der ledsager denne Fremstilling, er Træsnit, som er skaaret efter Fotografier. Redaktøren af „Vort Forsvar“ Carl Christian Hall, Søn af den nationalliberale Politiker, var en dygtig Amatørfotograf, og udstyret med en „Permesso“, der gav Ret til at passere alle Spærringer paa Brandtomten, besøgte han om Søndagen Ruinerne for at finde passende „Sujetter“. I „Illustreret Tidende“ har han givet sit Indtryk af denne Vandring gennem de sørgelige Rester af Slottet:

„Til foreløbig Orientering afsøgte først det hele Terræn: Op over den til en uformelig Grusdyngede Trappe til Folketinget i Kolonnaden tilhøjre — gennem Folketingsformandens Lejlighed til det uhyre Rum, som forud var Folketingssalen og Ridersalen. Herfra smaa Krydstog til Vestibulen, Bureauet, de øvrige Folketingslokaler og videre ad Korridoren til Landstingssalen. Gennem Hovedfløjen fulgtes Indsenderen (d. v. s. Red. Hall) med

en velvillig Brandmand og fik af denne diverse nyttige Vink om nedfaldende Kalkpuds, Murbrokker og andre lignende Behageligheder, der muligvis kunde genere „Arbejdet“. Op ad Jernvindetrappen i Forbindelsesbygningen umiddelbart ved Slotskirken og derfra langs med den lille „Fjeldryg“, der nu danner Broen over den sprængte Kirkeport, hen til Slottets Ydermur i Beletagen — en Afstikker, der fandt Sted nærmest for at forevige Skuepladsen for et Par indholdsrige Timer i Brandnatten. Endelig gennem hele Dronningefløjen og atter ned i Kolonnaden ved Gitterdørene for den tidligere Opgang til Malerisamlingen.“

„Det var en ejendommelig Vandring, som ikke mere lader sig gentage. Endnu om Søndagen havde Ruinen nemlig delvis bevaret Karakteren af et sydende Ildhav; det gnistrede og kogte saaledes, at man paa mange Steder maatte „tage for sig“ med en vis Varsomhed. Men allerede om Mandagen og end mere de følgende Dage var Slotsruinen, som Brandsted betragtet, blevet mere fredelig af sig, medens den maaske nu er nok saa chikanøs i Retning af alskens Kasteskyts fra oven.“

„Fra den velbevarede Hovedtrappe i Kongefløjen kan man overse hele Apartementssalen gennem de nu aabne Jerndøre. Tidligere var dette en Umulighed; men Ilden har jo skabt en Række ny og temmelig mærkelige Interiør-Udsigter. Det hosstaaende Billedet er taget i Beletagen; paa det jævne Terræn var „Exponeringen“ — for at bruge et teknisk Udtryk — jo grumme nem. I de faa Sekunder, medens Lyset virkede paa Pladen, kom Indsenderen til at mindes den eneste Gang, han havde været i denne Sal. Da straaledede den i den festligste Glans. Et Lyshav faldt ned over Kvindernes hvide Skuldre og pragtfulde Dragter, over brogede Uniformer og vajende Fjerbuske, medens Dansen gik saa let gennem Salen. Nu fortalte „Virkelighedsbilledet“ noget andet. Overalt, hvor man saa hen imellem Ruinerne, mødte Øjet umaadelige Rum med afskrællede Mure, og nede paa Bunden et Kaos af rygende Grusmasser, osende Murbrokker og sodede Bjælker med „krympede“ Jerndøre og Vand- og Gasledninger i allehaande fantastiske Slyngninger. Overalt det samme Syn.“

Folketingssalen i Ruiner, set fra Tilhørerpladsen.

„Billedet af Højesteretssalen er taget fra Dronningetrappen i Beletagen. Højesteretssalen laa som bekendt i „Dameetagen“ (Stueetagen), medens de oven over denne liggende Lokaler i første Mezzanin, saavidt Indsenderen bekendt, hørte til Overhofmarskallens Lejlighed. I Beletagen med Kongens og Kronprinsens Gemakker henstod forøvrigt store Lokaler ufuldendte.“

„Fra et Amatørstandpunkt frembyder de andre Billeder mere Interesse — de var nemlig ikke saa lige at komme til. Det ene forestiller en sammenstyrtet Gang gennem første Mezzanin i Dronningefløjen. Foroven tilvenstre ses en halvaaben Jerndør, der fører til Dronningens Trappe. Mezzaningangen blev ikke afsøgt lige til Enden, fordi hele Partier af Bunddyngerne jævnlige skred bort under Fødderne, og saaledes aabnede Udsigt til en Sortie med en endelig Afslutning i Dameetagen nedenunder, der næppe havde været heldig for „Apparatet“. Men Folketingsfløjen var alligevel den ubetinget interessanteste Del af Slotsruinen. Folketingssalen med tilgrænsende Rum var dengang et stort rygende Brandsted, som i sin glødende Favn havde opslugt Riddersalen med alle dens kendte Herligheder: de 16 korinthiske Søjler, de chamoisfarvede Vægge, der var afdelte ved Pilastre af hvidt Gibsmarmor, Parketgulvet i Eg og Mahogni etc. Thorvaldsens berømte Frise i Formakket synes der jo lykkeligvis at være Udsigt til at bevare i nogenlunde uskadt Stand.“

„Det var med en vis Forsigtighed, at man traverserede hele Salen og besteg den lille rygende Vulkan, der repræsenterede „Folketingets Tilhørerplads“ — i det ganske smaa mindede denne Promenade om Vandringen omkring det øverste Krater paa Toppen af Vesuv. I Salens modsatte Ende, altsaa omtrent ved „Formandspladsen“, var der vel ogsaa ret upaaklageligt med Hede, men her havdes en forholdsvis nær Retrætelinje i den bagved liggende Korridor, som omstaaende er gengivet, lidt køligere i Bunden; men til Gengæld syntes baade denne og Forsalen at have en mindre behagelig Tiltrækningskraft for nedfaldende og lignende Projektiler. Billedet er taget fra Indgangen nærmest Korridoren, der fører til Landstinget.“

„Blandt Forhindringer kan endelig nævnes, at ogsaa Menneskene af og til søgte at hæmme „Arbejdets“ rolige Gang. Saaledes lød det engang højst uparlamentarisk fra en Opsynsbetjent i den indre Slotsgaard: „Er De gal, Mand, vil De se, De lister ned!“ Permessø'en beroligede dog heldigvis hans Nidkærhed.“

Der skulde om Søndagen have været afholdt Konfirmation i Slotskirken; men naturligvis lod det sig nu ikke gøre; Konfirmanderne maatte i Stedet møde i Kastelskirken.

Afspærringen af Slotspladsen opretholdtes stadig. Dog blev det Søndag Eftermiddag tilladt Sporvognene at køre over Pladsen; men det var Passagererne forbudt at stige ud inden for det afspærrede Omraade; med hver Sporvogn, der kørte over Pladsen, fulgte derfor en Politibetjent, der skulde paase, at Forbudet overholdtes. Da Afspærringen vilde blive opretholdt i flere Dage, blev der udstedt særlige Passértegn til Personer, der hørte til i Hof- og Staldetaten, Arkiverne, Bibliotekerne.

* * *

Sørgeligt og trøstesløst tog det brandhærgede Slot sig ud! Og store var de Tab, der var lidt, selvom endnu større Tab var undgaaet ved Brandnattens ihærdige Redningsarbejde. Dele af det ødelagte kunde slet ikke maales i Penge, f. Eks. de brændte Arkiver i Højesteret og Ordenskapitlet; men ogsaa det Tab, der rent materielt kunde beregnes, var stort nok. Der opgives som brændt eller ødelagt følgende Værdier:

Slottet selv	8.000.000 Kr.
De fire Forbindelsesbygninger	75.000 -
Slotskirken	10.989 -
Ridehuset og Vognremisen	1.158 -
Slottets Brandredskaber	2.500 -
Møbler og Inventar paa Slottet	381.108 -
Højesterets Møbler og Bøger	2.000 -
Sølvkamrets Guldtoj, Sølvtoj og Porcellæn	11.773 -
Dækketøj, Linned, Sengetøj	16.200 -
Køkkeninventar	146 -
Vinkælderinventar	430 -

altsaa ialt ca. 8½ Million Kroner, og Listen er sikkert endda slet ikke udtømmende! Slottet selv, der i 1872 var takseret til 6.247.000

Kr., her i 1884 vurderet til 8 Millioner Kr., var slet ikke brandforsikret. Slotskirken var i 1874 takseret til 954.000 Kr. og var brandforsikret for 400.000 Kr. i „Kjøbenhavns Brandforsikring“, det højeste Beløb dette Selskab dengang tegnede paa en enkelt Bygning. Skaden paa Kirken, der navnlig skyldtes den unødvendige Nedhugning i dens Indre, blev vurderet til 10.298 Kr., hvoraf Brandforsikringen erstattede knapt 5.000 Kr. Skaden paa en af Forbindelsesbygningerne erstattedes med 1000 Kr. Forøvrigt maatte „Kjøbenhavns Brandforsikring“ yderligere udrede henved 5.200 Kr. i Erstatning for „Sideskader“, mest for Ruder, der skulde være knust ved Sprængningen af Kirkeporten, næsten alle i Øster og Strand Kvartér.

Af selve Slottet var, foruden de sværtede Mure, kun Kældrene, Kongeporten, Kongens og Dronningens Trapper og Landstingets Formandsværelse tilbage, da de havde været beskyttet med Hvælvinger og Jerndøre. Mange Mennesker, ogsaa en Del Svenskere, valfartede i den følgende Tid til Brandstedet, efter at Afspærringen af Slotsholmen var hævet; selve Ruinen var dog stadig afspærret med Rækværk. Det var heller ikke farefrit at komme Ruinen for nær. „Politiken“ gjorde straks efter Branden opmærksom paa Faremomentet og raadede til, at man snarest skulde rive de usikre Mure ned. De stadig nedfaldende Dele af Gesimser og Mure viste, at Frygten ikke var overdreven. Et Par Ulykkestilfælde indtraf da ogsaa. Et Provinsblads Referent blev om Torsdagen slaaet bevidstløs i Tøjhusgaarden af et Gesimsstykke, og samme Dag blev ogsaa en menig Artillerist saaret paa lignende Vis. Der var Tale om at foretage Sprængninger i Ruinerne; men Brandvæsenet modsatte sig Tanken, og den blev ikke virkeliggjort.

Hele Ugen efter Branden, lige til den 11. Oktober, vedblev det at brænde i Ruinen, navnlig i Kældrene i søndre og nordre Fløj; Brandvæsenet var saa godt som hele Tiden i Arbejde. Af Garnisonen blev der daglig afgivet 160 Mand til Oprydning under Ledelse af Ingeniørregimentets Officerer. „Nutiden i Billeder og Text“ giver en Skildring af dette Rydningsarbejde:

„I alle Stueetagens Vinduer ser man Soldater i Bajsfrakker

travlt beskæftigede med at grave ud; den ene Spadefuld efter den anden slynges ned paa Pladsen, og nu og da væltes store Stykker af Kakkelovne, gaadefulde Jernstumper, Brandhjelme og lignende ud ... Vil man have et skarpt Billede af Ødelæggelsen i al dens grufulde Storhed, maa man ind paa Ridehusbanen og ind i den indre Slotsgaard. Ude fra Højbroplads tager Skaden sig langt fredeligere ud ... Anderledes derimod omme paa Slottets modsatte Side, ved Ridehusbanen. Allerede Kolonnaden gør et gruopvækkende Indtryk af rasende Hærværk. Søjlerne staar; men Gulvet imellem dem er én kaotisk Dynge af kullede Bjælker, Metallaser, Kalkpuds, Træstumper. Og ser man op til Kolonnadens Tag, møder Blikket det ubeskriveligste Virvar af Stolper paa Skred, hængende Murbrokker, Blik- eller Kobberflager, Brædder, der ser ud, som de er vredet over ... Og haabløst og trøstesløst er det saa at staa inde i Slotsgaarden. Her er skrælet og skallet af til alle Sider, saa det er en Gru; hér fyldes Trappegangene af vældige Grusdynger; hér griner de nøgne Mure og de favnehøje tomme Rum én haansk i Møde med Ødelæggelsens Vederstyggelighed bredt ud i sit fulde Omfang. Et Par enkelte Vinduer har besynderligt nok holdt sig hele i den stærkest medtagne Fløj (den ud imod Thorvaldsens Museum), og de glør nu som udslukte Øjne mat og sløvt hen over Kæmperuinen.“

Den 11. Oktober blev Militærets Rydningsarbejde afsluttet, og Brandtomten overgik til Indenrigsministeriet, der overdrog Arbejdets Fortsættelse ved civile Arbejdere til Slotsforvalter Zeltner med Assistance af Ingeniørofficerer — for Kunstsagernes Vedkommende med Bistand af Professor ved Kunstakademiet J. C. H. T. Stein og Billedhugger Malthé. Der var dog endnu i længere Tid til Stadighed fire Brandmænd med 400 Alen Slange til Stede ved Ruinerne.

Det lykkedes at nedtage og bevare mod Ødelæggelse forskellige Rester af de Kunstværker, der havde været anvendt ved Slottets indre Udsmykning, saaledes Thorvaldsens Alexandertog, Rester af Friends Ragnarokfrise, otte Basrelieffer, Statuer fra Kongetrappen, en Portrætbuste af Thorvaldsen, to Karyatider m. m. Billed-

støtterne, der stod i Nicher ved Siden af Kongeporten, var ganske urørt af Ilden.

* * *

Paa forskellig Maade modtog Kristian IX en Mængde Beviser paa den Deltagelse, Branden vakte ud over Landet, ogsaa i Udlandet. Horsens Byraad sendte Kongen Kondolencetelegram. Mandagen efter Branden fik den tyske Gesandt Max von Philipsborn Audiens for paa det herværende Corps diplomatique's Vegne at bevidne Kongen sin Medfølelse. De danske Købstæder sendte en Deputation, bestaaende af Delegeretudvalgets faste Bestyrelse. Torsdag efter Branden modtog Kongen tre Deputationer: Rigsdagsformændene, Repræsentanter for Højesteret og for Københavns Kommunalbestyrelse. Fra en Mængde af de Læger, der om Sommeren under Lægekongressen havde været Gæster paa Kristiansborg, indløb Kondolencetelegrammer, ligesaa fra den tyske Kejserinde, den engelske Dronning, Storhertugparret af Baden, det svensk-norske Kongepar, det russiske Kejserpar, Landgreveparret af Hessen-Kassel, Enkehertuginde Wilhelmine af Glücksburg og mange andre.

I de københavnske Dagblade læste man efter Branden følgende Tak fra Kristian IX:

„Under den Sorg, som igaar har ramt Os, Vor Hovedstad og hele Landet, idet det stolte Kristiansborg Slot i Løbet af faa Timer blev et Rov for Flammerne, føle Vi Trang til at udtale Vor oprigtige og hjertelige Tak for de Beviser paa Mod og Uforsagthed, utrættelige Ihærdighed og opofrende Beredvillighed til at yde Hjælp — som Vi selv personlig havde Lejlighed til at overbevise Os om — i fuldt Maal aflagdes ikke blot af Kjøbenhavns Brandkorps og af Hærens og Flaadens forskellige Afdelinger, Officerer, Underofficerer og Menige, men ogsaa af den studerende Ungdom saavel som af Borgere af alle Samfundsklasser. Det er disse forenede Bestræbelser, det skyldes, at de nationale Skatte, som Slottet husede, i det væsentligste ere blevne frelste fra Undergang.

Givet paa Amalienborg den 4. Oktober 1884.

Christian R.“

Den 6. Oktober skrev Justitsminister Nullemann til Københavns Politidirektør Crone, at Kongen Dagen før mundtlig havde paalagt ham at bringe det københavnske Politi hans Tak for dets udmær-

Højesteretssalen og Kongens Gemakker efter Branden.

kede Virksomhed under Slotsbranden; dette gjorde Crone ved en Dagsbefaling. Politidirektøren havde forøvrigt paa Grund af svigtende Helbred været forhindret i selv at være til Stede ved Branden; Politiet havde derfor været under Kommando af Vicedirektøren Eugen Petersen.

Politiassistent Korn, der selv var en af de allerførste paa Brandstedet, indledede i Følge „Dagstelegrafen“ umiddelbart efter Branden Forhørene, og de forskellige Befalingsmænd indsendte ogsaa deres tjenstlige Rapporter om deres Virksomhed under Slotsbranden. Den egentlige Forhørvirksomhed, hvor man søgte at naa til Klarhed over Brandens Opstaaen og Forløb, foregik i 4. Kriminalkammer og lededes af Kriminalretsassessor Thiele.

* * *

Om Slotsbrandens Betydning indeholdt Bladene selvfølgelig ledende Artikler. Vurderingen var meget forskellig, idet Højrebladene søgte at udnytte Katastrofen politisk. Kun eet synes der at være nogenlunde Enighed om: at Slottets arkitektoniske Værdi kun var saa som saa. „Berlingske Tidende“ skrev:

„Vel har man ingensinde tillagt Christiansborg Slot nogen fremragende Betydning i arkitektonisk Henseende, og Fortidens Minder er ikke knyttede til det paa samme Maade som til Rosenborg og Frederiksborg Slot; men det var desuagtet en af Hovedstadens mest dominerende, monumentale Bygninger og af uvurderlig Betydning ved de mange Kunstskatte, der gemtes dels i selve Slottet, dels i dets allernærmeste Omgivelser.“

I „Dagstelegrafen“ hedder det:

„Vor Rigsdag bør ikke lade haant om Værdien af et nationalt Residensslot, kan ikke undlade at tage Del i Smerten over Ødelæggelsen af hint Hjem for saa talrige historiske Minder, vil ikke forsømme de Selvpaamindelser, hvortil denne ulykkelige Ildsvaades Ophav nødvendig fører, og hvis Vægt ingen Partiparole kan forringe. Hvad der end i kommende Aar vil blive gjort med Christiansborg Slots osende Ruiner eller paa den store Tomt: under intet Vilkaar bør og skal det glemmes, at hvad her sank i Grus, var meget mere end et dødt Monument fra en forgangen, fortabt og foragtet Tid — det var et levende Mindesmærke om vort Folks Liv i Lykke og i Nød, i Hæder og i Skam, i fagre Drømme og i alvorligt Arbejde — det var vor gamle nationale Kongeborg!“

Lignende Toner lyder fra de øvrige Højreblade, saaledes i

„Dagbladet“. I Villiam Sechers nye Venstre-Aftenblad „Den nye Tid“ er Vægten straks lagt paa det økonomiske Tab, der er lidt:

„Det maa siges — navnlig naar man tænker paa de Tab, man løb Fare for, men lykkeligt undgik — at Slottets Brand vel var en sørgelig stor Begivenhed, men at den dog ikke hører til dem, der slaar en Nation eller By dybe, farlige Saar.“ Det vilde efter Bladets Mening have været en Katastrofe, hvis Thorvaldsens Museum, det kongelige Bibliotek eller Malerisamlingen var gaaet tabt. „Slige Tab blev vi heldigvis forskaaned for; men meget er dog tabt. Ganske vist havde Slottet hverken ved sit arkitektoniske Ydre eller ved sine historiske Minder synderlig højt Værd; men det var dog en stor, anselig Bygning, i hvilken der var nedlagt betydelige Kapitaler; det gav Husly til mange Institutioner, som nu er husvilde, og for hvilke der maa bygges kostbare Bygninger. Saa meget turde dog allerede nu være sikkert, at Kristiansborg Slot aldrig vil rejse sig i sit tidligere Omfang og i sin fordums Skikkelse. Selv i Absolutismens Dage lykkedes det ikke at fuldføre den kæmpemæssige Kongeborg, der var altfor uformelig stor for vort lille Land og vore jævne Forhold. Hvor meget mindre vilde det kunde tænkes nu, da Landet er blevet mindre, og vore offentlige Forhold har faaet et endnu mere borgerligt Præg.“ Bladet foreslaar derfor, at der bliver opført et mindre Slot med Festlokaler for Kongehuset, en tidssvarende Rigsdagsbygning og en Bygning til Domstolene.

Det nye Blad „Politiken“ var under Viggo Hørups Redaktion begyndt at udkomme den 24. September, og — som det er udtalt af P. Munch — „journalistisk slog det igennem ved Referater af Slotsbranden, der kom en halv Snes Dage efter det nye Blads Begyndelse.“ „Politiken“ kritiserede i en Artikel i meget skarpe Vendinger de ubekvemme og lidet hensigtsmæssige Lokaler, som Rigsdagsmyndigheden hidtil havde haft tildelt i det nu nedbrændte Slot. I en ledende Artikel skrev Bladet:

„Det er vist nok, at Kristiansborg ikke har nogen mærkelig Historie; det er lige saa sikkert, at det som Kongebolig længe har været overflødig og altid for overdaadigt for vore Forhold. Allige-

vel knejste det ganske fornemt og bredt i sit kolde halvantike Skrud. Om Aftenen, og især ved Maaneskin, saa det helt imponerende ud med sine store Murflader og sin lille fintkuplede Kirke, og fra Ridebanen var det i heldig Belysning godt i Stand til at gøre et baade kraftigt og festligt Indtryk.“

„Der er til Tider sagt meget ondt om dets Bygmester C. F. Hansen. Han var maaske mere Konferensraad end Kunstner, sikkert mere af en flittig og ihærdig Bygningsleder end Arkitekt i større Stil; men det vilde være Skam at nægte dette hans Hovedværk den Ære, det fortjener, særlig nu da det er sunket i Grus.“

„Kristiansborg er brændt, og vort Folk har atter lidt et føleligt Tab. Et nyt Palads har vi ikke Brug for; men Nationen og Byen har Brug, endog paatrængende Brug, for monumentale og tidsvarende Bygninger til sine lovgivende Forsamlinger, til sine Musæer og Biblioteker, der alle opbevares i daarlige og brandfarlige Bygninger. Her er Opgaver at løse for en Regering og en Rigsdag, der kan mødes i frugtbart Samarbejde.“

I en anden Artikel — om Slottets eventuelle Genopførelse — skrev „Politiken“: „Der er ingen, der tænker paa at rejse den nedbrændte Bygning i sin gamle Skikkelse. Slottet havde liden kunstnerisk Interesse og endnu mindre historisk.“

„Socialdemokraten“ nægtede ikke, at Slottets Brand selvfølgelig var et Tab; Kristiansborg havde været meget kostbart at bygge og var betalt af det arbejdende Folk. Det var først kommet til virkelig Nytte fra 1848, da Rigsdagen rykkede ind; men de Lokaler, den fik indrømmet, var ubekvemme. „Spørgsmaalet om Tilvebringelsen af en Parlamentsbygning, en Museumsbygning o. s. v. har derfor ofte og med stadig forøget Styrke været rejst, og deres Løsning er i den senere Tid bleven kun et Tidsspørgsmaal. Ved Kristiansborg Slots Brand er disse Spørgsmaal aabenbart rykkede Løsningen et godt Stykke nærmere. Man har nu en Byggetomt, som det vil være urigtigt ikke at gøre Brug af, saasnart der haves tilstrækkelige Midler til at afbenytte den, og vi betragter det som givet, at den vil blive benyttet i ovennævnte Øjemed. Ihvorvel det altsaa er et materialt Tab, Staten har lidt ved Branden, mener vi

Sammenstyrtet Gang i Dronningefløjen.

dog, at en væsentlig Del af dette vil blive opvejet ved den nyttigere Brug, der vil blive gjort af Pladsen til Løsningen af Spørgsmaal, som det alligevel vilde koste meget betydelige Midler at løse.“

Venstres Hovedstadsblad „Morgenbladet“ var betydelig mere skarpt i Tonen; man mindedes de skæbnesvangre Beslutninger,

der paa Kristiansborg var blevet truffet i Novemberdagene i 1863; derefter hedder det:

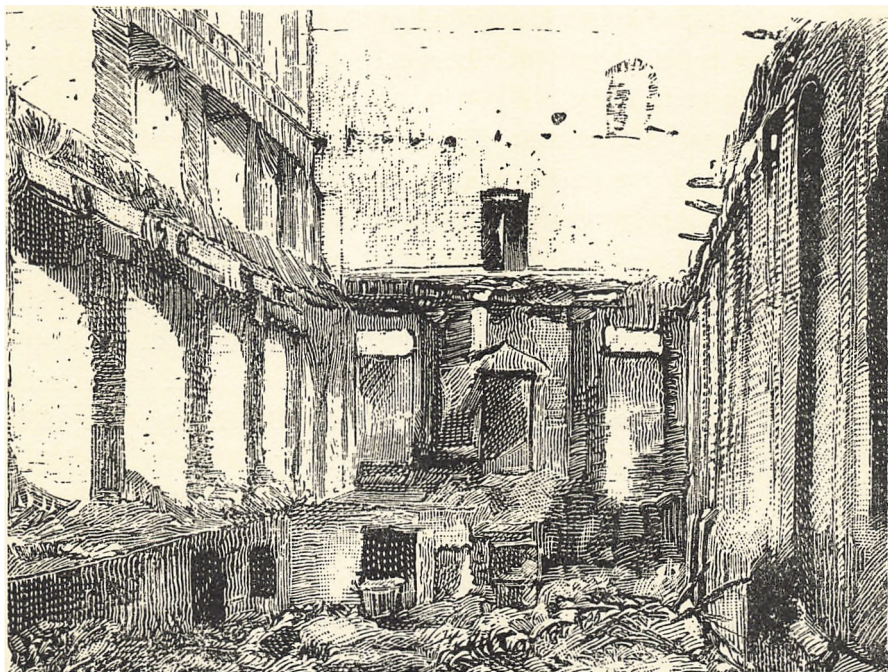
„Til Kristiansborg Slot er derfor ikke for det danske Folk i Nutiden knyttet ublandet lyse Minder. Det kolde Stenmasser repræsenterede det anstandsmæssige, det officielle Forhold mellem Konge og Folk; der er ikke med dets Forsvinden sønderrevet noget Baand lig det, paa hvilket Frederik den Syvendes kæreste Kongesæde Frederiksborg var et Symbol, som Folket var enigt om at rejse for sin Konge. Kristiansborg har i den nyeste Tid været mere folkekendt som Repræsentationens end som Kongens Sæde, men det er blevet det forment at være et lykkeligt Hjemsted for Folkets Ønsker. Det har derfor ikke nogen Adkomst til Folkets Taknemlighed, det synker ikke i Grus med berettiget Forventning om at blive rejst af Ærbødighed for, hvad det i vor Tid har været som Kongebolig og Rigsdagshus. I de store Tab, Branden har voldt, er det en Trøst, som alle straks har søgt, at det væsentlige af de nationale Skatte, som Slottet rummede, er frelst.“

Bladet bragte som de andre Blade en udførlig Reportage fra Branden, og efter et Par Linier om Slottets Historie kom følgende Udtalelse: „Paa denne Tomt rejses intet Kristiansborg for tredje Gang.“ Disse Ord vakte vild Forbitrelse i Højrepressen i Hovedstaden. Dagen efter bragte „Dagbladet“ „Morgenbladets“ ledende Artikel og de famøse Ord som hørende sammen, og brugte det som Udgangspunkt for stærke Angreb paa Berg; det gik ind i Folks Bevidsthed, at det var ham, der havde sagt Ordene om Tomten; han fralagde sig siden Ansvar for dem. „Dagstelegrafen“ skrev:

„Dette havde man Hjerte, for ikke at sige Dristighed, til at skrive paa „Morgenbladets“ Kontor, medens Slottet brændte, og uagtet man vidste, at Ilden var opstaaet i de af Rigsdagen benyttede Lokaler. Hr. Berg, glad over at have faaet sine Pakkenelliker reddet, har ikke kunnet afvente Slottets totale Tilintetgørelse, forinden han dekreterede, at dette Slot skal ikke genopføres.“

„I „Punch“ fremkom et Helsidesbillede, hvor man saa Berg staaende paa den ene Side af Kanalen og vise over mod det brændende Slot, idet han udtalte de slemme Ord.

Om denne Udtalelse beretter Journalisten og Politikeren N. J. Larsen i sine Erindringer, der fremkom i 1923 i Svendborg Avis og senere er kommet i Bogform. N. J. Larsen havde været Medstifter af „Morgenbladet“ og var dets Redaktør til 1881, da han paa Grund af sin Modsætning til Brødrene Brandes traadte tilbage som Redaktør; han var dog i 1884 stadig knyttet til Bladet som Med-

Apartementssalen efter Branden.

arbejder. Han fortæller om Forfatterskabet til de famøse Ord, at de „blev skudt Berg i Skoene, men ganske med Urette. Berg var til Stede paa Redaktionen, men raadede bestemt fra at lade Udtalelsen blive staaende. Jeg tilstaar, at jeg var Synderen; den var Udtryk for den Bitterhed, Ministeriets Holdning havde skabt.“

De voldsomme Angreb paa Bergs Person var saaledes uberettigede, og „Morgenbladet“ udtalte da ogsaa selv, at „Kristiansborgs Ødelæggelse vil hele Landet over føles som et Tab, der rammer enhver, som har Sind for Nationens Fælleseje og for dens Historie.“

Medens mange jævne Venstremænd opfattede Branden som en Himlens Straf for Estrups antiparlamentariske Styre, tog man fra Højremændenes Side straks fat paa at starte Indsamlinger til Slot- tets Genrejsning, og under Agitationen herfor kastede de sig med Iver over Bergs Person; han beskyldtes for at have været altfor ivrig for at faa frelst sine egne Sager i Formandslejligheden; navn- lig synes det at være galt med hans Seng; men i en Erklæring redegjorde han for sin uangribelige Optræden under Branden. Hele Episoden bidrog til at skærpe de i Forvejen meget stærke politiske Modsætninger.

Det gik saa vidt, at man ikke var langt fra at beskylde Berg for at være Ophavsmanden til Branden. I det af Morten Pontoppi- dan og F. Falkenstjerne udgivne Ugeblad „Tidens Strøm“ hedder det derfor i et Brev fra „Søren Norby“ meget ironisk:

„Vore endnu levende Højreblade opdagede Sandheden i det gamle Ord, at der er ingenting saa galt, det er dog godt for noget. Den Brand var fortrinlig skikket til at stille Venstre i den rette Belysning for den svigtende københavnske Befolkning. Du vilde da have set, hvorledes den har oplyst de uhyggeligste Kroge i Fol- ketinget, har aabenbart et Dyb af Ondskab i Venstre, som selv „Dagbladet“ ikke havde anet var til, og det værste af alt, at Berg, Danskeren Chr. Berg, som selv „Dagens Nyheder“ i Sommer havde begyndt at tænke sig siddende paa en Ministerstol, at denne Berg har været værre end den værste Petroleumsmænd og Euro- pæer — ja det gruelige lader sig næppe sige: vel er det endnu ikke soleklart bevist, at han med Vilje har brændt Slottet af, men Sand- synligheden taler derfor.“

Branden havde jo gjort Rigsdagen husvild, og man maatte ty til et midlertidigt Opholdssted, hvor Aabningshøjtideligheden kunde foregaa. Valget faldt paa Universitetets Festsal, og Mandag den 6. Oktober Kl. 12 aabnede Kristian IX personlig den nye Rigs- dagssamling paa dette Sted. I Trontalen udtalte han:

„Med dyb Sorg hilser Vi i Dag Rigsdagen paa et uvant Sted, fordi den gamle Kongeborg, som hidtil har givet Ly til Folkets Udkaarne, nu ligger i Grus. Den ny Ulykke, hvoraf vort haardt-

prøvede Fædreland er blevet hjemsoøgt, stemmer til den alvorligste Eftertanke. Langt fra at berøve os Modet, bør den være en kraftig Opfordring til endrægtigt at arbejde for alt, hvad der kan tjene til at fremme Landets og Folkets aandelige og materielle Vel.“

Ved Tingenes konstituerende Møder udtalte begge Tingenes Formænd — Christen Berg i Folketinget og C. C. V. Liebe i Lands-tinget — deres dybe Beklagelse af Slotsbranden.

* * *

En Begivenhed som Slotsbranden blev naturligvis ogsaa skildret i bunden Stil og i mere eller mindre vellykkede Udtryk. Mest kendt er Vilhelm Bergsøes store Digt „Oktobernatten“ fra 1892; men straks efter Branden fremkom et Digt af Alfred Ipsen (i „Nu-tiden“); det lyder:

De vævre Luer rendte
langs Slottets høje Tag,
om alle Bjælker spændte
de sig med Gny og Brag,
fra alle Bjælker straaled
det oplyst som til Fest: —
men det var Flammekongen,
som var paa Slottet Gæst.

I malerisk Belysning
de tavse Gader laa,
der fæg en Regn af Gnister,
saa langt som Øjet saa.
Usete Hænder strammed
det røde Flammelagen
og løfted det op mod Himlen,
saa det blev lyst som Dagen.

Det knitred og det blussed
i Nattens tavse Mørke,
for hver en ængstlig Time
vandt Ilden dobbelt Styrke.
Og den Gang Solen atter
faldt over Byens Tage,
stod kun de tomme Mure
af Kristiansborg tilbage.

Paa Slotsholmen sort og sodet
nu Borgruinen staar,
omsust af myldrende Minder
fra mer end hundred Aar.
Minder fra sjette Kristian,
Minder gode og onde:
om Folkets Frihedsmorgen
og om den danske Bonde.

Her var det, Folkets kaarne
i Pagt med Danmarks Drot
tømred med ranke Taarne
vor Friheds lyse Slot.
Dets Mure staa saa trygge,
trodsende Baal og Brand:
de knejse til Held og til Lykke
for Konge som for Land!

Kraftige Spor afsatte Branden naturligvis især i den Afart af Digtkunsten, der repræsenteres af Gadeviserne; de florerede i Mængde; men blev straks gjort til Genstand for kritisk Bedømmelse af „Argus“ i „Nutiden“:

„De, der hin Brandaften færdedes paa Gaderne og havde Ørene aabne for, hvad „simple Folk“ sagde, vil med Interesse læse de mange Gadeviser om Branden, som er skrevne for og købes rigeligt netop af „simple Folk“. Der ser man igen, hvor stor Forskel der dog er paa Mennesker, medens de personlig er Vidne til en Ulykke, og medens de læser eller synger „Digte“ om Ulykken. Stemningen paa Gaderne var sindig, meget kritiserende, ofte en Del raa; men Stemningen i Gadeviserne er patetisk og sorgbetynget, loyal indtil Yderlighed, patriotisk og religiøs. Hvor løber dog ikke dén vild, som i Poesien — det være sig Gadepoesi eller Salonpoesi — tror at finde et nøjagtigt Aftryk af Folks virkelige, dagligdags Følelsesliv! Det hele man finder i den, er et Udtryk for Folks Stemninger i de faa Øjeblikke, hvor deres Fantasi har ligesom drukket sig en Rus.“

„De fleste af Viserne søger at beskrive Branden; de leverer et Referat paa Vers. Alle tilskriver de som sagt Befolkningen den utrøsteligste Sorg over Ulykken. „Med Taarer (!) stod de Fleste (!) foran Stedet,“ hedder det, og det forsikres, at „med Bæven (!) hen til Tomterne vi triner,“ samt at „nu er Glæden ganske slukt.“ Hvis man saa ser efter, hvad der da sørges over, falder kun sparsomt et Ord af om Erindringerne, der knytter sig til Slottet, og som alene gav det dets nationale Betydning; nej, Eftertrykket lægges paa, at det indesluttede saa mange Kostbarheder, og først og sidst paa, at det var Kongens Hus. Skulde man dømme efter Gadepoesien, maatte dens Publikum være mere kongebegeistret end et feudalt Aristokrati. Et Steds angives Grunden til vor „Landesorg“ f. Eks. saaledes:

„Dér, hvor man tænkte sig kun Glands og Ære
Og skued op med dyb Ærbødighed,
Hvor Danmarks Konger monne Kronen bære,
Dér sank den stolte Borg i Gruset ned.“

Det er den gennemgaaende Tone. Og i Overensstemmelse hermed fremhæves overalt Kongens Tilstedeværelse paa Brandstedet:

„Og Kongen han mødte, hans Sønner ham fulgte,
Det var smerteligt at se den nagende Sorg,
Taaren randt ad Kinden, og de ikke det dulgte ...“

ligesom de fleste Viser munder ud i et Haab om, at man vil bygge Kongen hans Hus igen. Derom er de alle enige, at Slottet skal rejses paany, og de ser et Varsel om, at det vil ske i, at Slotskirken blev reddet:

„Det stolte Slot skal vel fremstaa
Som nyt ved Folkets Røst,
Og da skal Glæden atter naa
Til Orde i vort Bryst.“

Foruden selve Ildsvaaden er det Redningsmændene, der har ægget Visedigterne til Sang. I en højstemt Tak „fra det danske Folk“ siges der om dem, der hjalp, at

„I Røg og Flammers Glød
I kæmped som Bersærker (!),
Da Konge-Ordet lød.
Lig Danmarks Helteskare stor
I veg ej, før I sejred,
Thi i Jer Troskab bor.“

Hvilke begejstrede Følelser skulde man ikke efter sligt et Vers tro maatte besjæle Gadens Publikum over for dem, der hin Aften gjorde deres Pligt og mér end deres Pligt? ... Men lad én af de brave Redningsmænd melde sig i det daglige Liv hos den, der bevæget har sunget Verset, saa kan han jo se, om han vil faa noget i Retning af Begejstring at mærke!“

„Den sidste Sang af den halve Snes, der er kommet mig for Øje, er helliget en af de Stakler, som indebrændte. Jeg hidsætter Slutningsversene som en Prøve paa alvorlige og rørte Gadeviser fra 1884, og som en Prøve baade paa deres Tankegang og deres poetiske Værd. I det nærmest foregaaende Vers er der fortalt, hvorledes en af Staklens Kammerater havde søgt at trække ham ud under Gruset og Stenene, men at „der faldt mere ned, det hvæsedes og sang“:

Forfatteren H. P. Barfod, der var Hospitalsforstander i Aalborg, udgav endnu i Oktober nogle Digte om Branden under Titlen „Slot-
tets Brand: Herrens Indgangs-Prædiken til den nye Rigsdags-Sam-
ling“. Han tog Ulykken som et Guds Formaning til Forsoning mel-
lem de politiske Modsætninger: „o, tag mod Varslet, at ej Dødens
Porte for Danmarks Folkeliv skal lukkes nu!“ Skriftet gav An-
ledning til en besk Artikel i „Politiken“. Ogsaa Valgmenigheds-
præsten i Ryslinge, Vilhelm Birkedal, udsendte et Skrift: „Kri-
stiansborg-Slottets Brand, mer end en Begivenhed“; han lagde noget
symbolsk i de forskellige Forhold ved Branden og tog ogsaa Ulyk-
ken som et Varsel, men tillige som en Forjættelse ved, hvad der
var reddet: Musæet og Malerisamlingen (Kunsten), Biblioteket
(Oplysningen) og ikke mindst Kirken (Kristendommens Magt i
det danske Folk).

* * *

Den 13. Oktober indsendte Brandinspektør Meyer til Magistraten
en Redegørelse for Brandvæsenets Forhold under Slotsbranden og
foreslog, at der blev udbetalt Korpsets Underbefalingsmænd og
Brandmændene forskellige Dusører, og han indstillede ligeledes
Vicebrandinspektøren og Assistenterne til Magistratens Anerken-
delse for deres udmærkede Tjeneste under Branden. Magistraten
indvilligede heri; der blev udbetalt hver Sprøjtemester og Maskin-
mester 20 Kr., hver Sprøjtefører og Maskinist 15 Kr. og Brandmæn-
dene hver 10 Kr. Det overordnede Personale maatte derimod nøjes
med Æren af at have deltaget i denne Rædselsnats anstrengende
Arbejde .

Den københavnske Dagspresse udtalte sig i sine Referater gen-
nemgaaende rosende om Brandvæsenets Optræden. Saaledes skrev
„Morgenbladet“: „Brandvæsenet arbejdede med stor Dygtighed;
men den Hurtighed, hvormed Ilden udbredte sig, gjorde snart en-
hver Tanke om at redde nogen Del af Slottet til intet.“ I „Dagbla-
det“ hed det: „Den nye Brandinspektør, Kaptajn Meyer, roses for
det Mod og den Koldblodighed, han under hele den anstrengende
Aften og Nat lagde for Dagen. Og som han var ogsaa det ham

underlagte Personale. Et andet Spørgsmaal er det, om ogsaa Brandvæsenets Organisation og Materiel har vist sig fyldestgørende, og herpaa maa der sikkert svares et bestemt Nej.“ Ogsaa i „Politiken“ hedder det, at Brandfolkene som sædvanlig har vist sig behjertede og uforfærdede, og det nævnes saaledes, at en Brandmand havde faaet et dybt Saar i Hovedet; men da han var blevet forbundet, meldte han sig atter til Tjeneste.

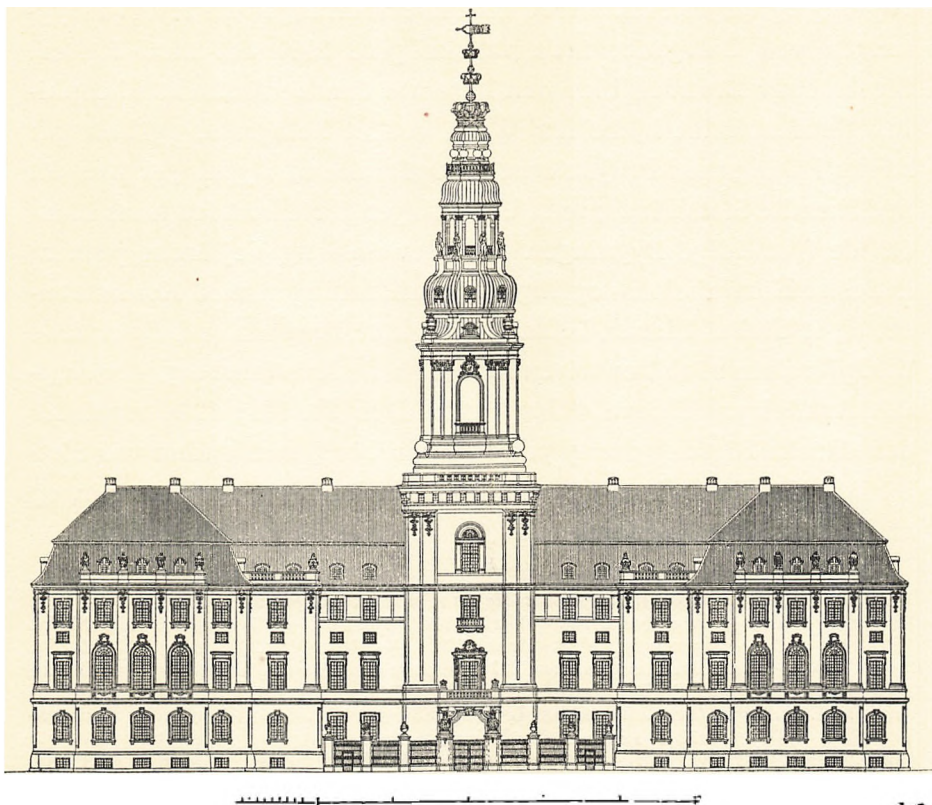
Kun et enkelt Blad, „Dagsavisen“, havde en anden Mening. Det fremhævede, at Kongen havde maattet gribe personlig ind i Ledelsen, og at Kommandørerne O. A. K. Wilde og W. A. Carstensen, samt Etatsraad Julius A. Blom havde Æren for Thorvaldsens Museums og Kirkens Redning; „men Overledelsen, som Hr. Meyer skulde have udført, den svigtede. Det bør siges rent ud, at Hr. Meyer var konfus og ikke Opgaven voksen.“

Ved en Erklæring i „Berlingske Tidende“ gav imidlertid samtlige menige Brandmænd deres Chef et Tillidsvotum og tog Afstand fra „Dagsavisen“s Artikel. I selve dette Blad skrev Kommandør Wilde to Artikler, som heller ikke gav Bladet Medhold, hvorfor Angrebene paa Meyer hørte op. Meyer selv var tavs overfor Offentligheden; som Embedsmand vilde han kun udtale sig i tjenstlige Indberetninger til Magistraten. Senere fik han Lejlighed til indgaaende at drøfte Slotsbranden med Brandcheferne for saavel Berlins som Londons Brandvæsen; de erklærede begge, at de med deres langt stærkere Brandkorps ikke vilde have kunnet beherske Ilden under de ved Slotsbranden givne Forhold.

Imidlertid tog Diskussionen en helt anden Retning. I to Artikler i „Dagbladet“ („Hvad kunne vi lære af Kristiansborg Slots Brand?“) sagde Brygger J. C. Jacobsen med hele sin Autoritet sin uskrømtede Mening. Han paaviste det københavnske Brandvæsens slette Organisation og lagde Ansvaret derfor paa Borgmesteren for Magistratens 4. Afdeling E. D. Ehlers. Resultatet blev en større Debat i Borgerrepræsentationen og forskellige Forslag fra Brandinspektøren om Omordning og Fornyelse af Brandvæsenet. Meyer blev sendt paa en Studierejse til de europæiske Storbyer, og alt sammen resulterede det i Brandvæsenets Nyordning ved Regula-

tivet af 1890, hvorved man fik en helt tidssvarende Organisation af Slukningsvæsenet i Hovedstaden.

Branden bevirkede selvfølgelig ogsaa, at man nu endelig fik gennemført en ordentlig Brandsikring af de offentlige Bygninger,

Det tredje Kristiansborg med Spiret fra 1934. Façade mod Ridebanen.

der som Museerne, Arkiverne og Biblioteket rummede saa værdifulde Sager.

Straks efter Slotsbranden maatte man sørge for Lokaler til de husvilde Institutioner. Rigsdagen fik Lokale i det i Frederik IV's Tid opførte Operahus i Fredericiagade, der nu var Kaserne, og hvor i vore Dage Østre Landsret har til Huse. Højesteret flyttede ud i Kong Georgs Palæ i Bredgade, der oprindeligt var bygget til J. H. E. Bernstorff, men i vor Tid ejes af „Baltica“. Hoffets Fest- og Gæstelokaler blev for Fremtiden Amalienborg. Malerisamlin-

gen blev efter nogen Tids Magasinering for en Del ophængt i Udstillingsbygningen ved Charlottenborg.

Alt dette var naturligvis kun en Nødhjælp. Der maatte skaffes en ny Kunstmuseumsbygning og værdige Lokaler for Konge, Rigsdag og Højesteret. I 1896 fik Malerisamlingen sit Hjem i Bygningen ved Sølvgade; men vanskeligere blev det med Resten. Straks efter Branden blev den berømte danske Arkitekt Theophilus Hansen kaldt hjem fra Wien ved et Telegram, og han gik straks i Gang med Projekterne til Opførelse af Bygninger paa det nedbrændte Slots Plads; men Udviklingen førte bort fra hans Ideer om de fremtidige Bygninger. Det blev en lang Vej frem gennem endeløse Kommissions- og Rigsdagsforhandlinger, med Konkurrencer og et Utal af Planer, Udkast, Projekter, før man endelig naaede til Opførelsen af det nuværende, det tredie Kristiansborg, der skyldes Arkitekten Thorvald Jørgensen. Den 28. Maj 1918 samledes den danske Rigsdag paany paa Kristiansborg, men endnu var Slotet ikke fuldført. Først i denne Sommer har det faaet sit Spir, og endnu mangler Kobbertaget.

Raadstuearkivet: Brandinspektør Meyers Indberetninger af 12/10 og 10/11 1884 til Magistraten. — Brandvæs. indk. Skriv. 1884, Nr. 524. — Brandvæs. udg. Skriv. 1884, Nr. 250. — Brandvæs. Vagtjournal 1884. — Brandvæs. Befalinger 1884, Nr. 2 af 17/10. — „Brandvæsenets større Ildebrande“: Pakken om Kristiansborgs Brand 1884. — Københavns Politis Journal 1884, Nr. 4744. Rigsarkivet: Udskrift i Justitsmin. 1. Eksped.kontors Journalsag L 5936/1884 af 4. Kriminalkammers Forhørsprotokol 1884, Nr. 381, 11/10—6/12. Krigsministeriets Arkiv: Ingeniørregimentets indk. Skriv. 1884, Nr. 1721. — Orlogsværftets Ekvipagemesters Kopibog 1884, Nr. 60 af 11/10. Universitetsbiblioteket: Smaatryk C. 2809 f (2 Pkr.). Kgl. Bibliotek: Avisudklip og Illustrationer om Slotsbranden, samlet af Høegh-Guldberg (Katalog 32, fol. 147). Kjøbenhavns Brandforsikring: F. C. Jensens Samlinger til Brandvæsenets Historie. — Kjøbenhavns Brandforsikrings Regnskab 1884/85.

Uge- og Dagblade for Oktober 1884: Ill. Tidende. — Nutiden i Billeder og Text. — Tidens Strøm. — Punch. — Ravnen. — Berlingske Tidende. — Politiken. — Morgenbladet. — Dagbladet. — Dagens Nyheder. — Dagstelegrafen. — Den ny Tid. — Dagsavisen. — Nationaltidende. — Socialdemokraten. — Avisen. — Aftenposten.

Meddelelser fra det kgl. Gehejmearchiv 1883—85. Kbh. 1886. — Aarsberetninger fra det store kgl. Bibliotek III: 1874—1889. Kbh. 1890. — L. Both: Christiansborg Slot. Kbh. 1884. — Vilhelm Møller: Mindeblade om Christiansborg Slot. Kbh. 1884. — Christiansborg Slots Brand. Jul. Strandbergs Forlag. Kbh. 1884. — H. P. Barfod: Slottets Brand. Kbh. 1884. — Vilhelm Birkedal: Kristiansborg-Slottets Brand. Kbh. 1884. — Chr. Axel Jensen: Christiansborg. „Ord och bild“, Stockh. 1925. — Fr. Schiøtt: Christiansborg Slot. Tillægshæfte til „Arkitekten“ VI. Kbh. 1904. — Af de mange Erindringer, hvori Slotsbranden nævnes, skal her kun nævnes to: N. J. Larsen: Erindringer fra Kamppolitikens Dage. Kbh. 1923, og Morten Pontoppidan: Minder og Oplevelser. Kbh. 1922. — Arthur G. Hassø: Københavns Brandvæsens Historie, udg. af Kjøbenhavns Brandforsikring. Kbh. 1931.

BILLEDFORTEGNELSE:

Titelvignet: Kavallerfløjens Brand, set fra Marmorbroen. („Ill. Familie-Journal“).	
Kristiansborg før Branden 1884, set fra Holmens Kanal. Af Niels Bredal. („Ill. Tidende“)	Side 5
Kristiansborg før Branden 1884, set fra Prinsens Palæ. (Trap: Danmark, 3. Udg.)	” 7
Kristiansborg før Branden 1884, set fra Nord. (Vilh. Møller: Mindeblade om Christiansborg Slot, 1884)	” 9
Skitse af Slottets og dets Omgivelsers Beliggenhed	” 11
Plan af Mezzaninen og Kongens Etage i søndre Fløj. (Arthur G. Hassø: Københavns Brandvæsens Historie)	” 15
Snit gennem Værelset, hvor Ilden opstod (samme Værk)	” 17
Brandens Begyndelse, set fra Kavallergaarden. („Ill. Tidende“)	” 21
Riddersalen i Kristiansborg Slot. („Ill. Familie-Journal“)	” 23
Kavallerfløjens Brand Kl. 7, set fra Ridebanen. Af Knud Gamborg. („Ill. Tidende“)	” 29
Kongefløjens Brand, set fra Marmorbroen. Af N. Wiwel (Vilh. Møller: Mindeblade om Christiansborg Slot, 1884)	” 35
Kongefløjens Brand Kl. 9, set fra Havnegade. Af Hans Nic. Hansen. („Ill. Tidende“)	” 41
Da Branden omspændte alle tre Fløje. („Nutiden i Billeder og Text“)	” 47
Slotsbranden, set fra Vor Frelzers Kirketaarn. („Ill. Tidende“)	” 53
Thorvaldsens Museum i Fare. Af Johs. Boesen. („Ill. Tidende“)	” 59
De to forulykkede Soldater. („Ugens Nyheder“)	” 71
Malerisamlingen reddes. („Ill. Tidende“)	” 75
Jerichaus „Herkules og Hebe“ reddes. („Ill. Tidende“)	” 79
Den store Prismelysekrone reddes af russiske Marinesoldater. („Ill. Tidende“)	” 85
Porten til Dronningens Trappe slaas ind. (Ill. Tidende“)	” 91
Kristiansborg Slot efter Branden, set fra Holmens Kirke. („Ill. Familie-Journal“)	” 95
Kristiansborg Slot efter Branden, set fra Ridebanen. Af Niels Bredal. („Ill. Tidende“)	” 99
Folketingets Vestibule efter Branden. Træsnit efter Fotografi af C. C. Hall. („Ill. Tidende“)	” 105
Folketingssalen i Ruiner, set fra Tilhørerpladsen. Træsnit efter Fotografi af C. C. Hall. („Nutiden i Billeder og Text“)	” 109
Højesteretssalen og Kongens Gemakker efter Branden. Træsnit efter Fotografi af C. C. Hall. („Ill. Tidende“)	” 115
Sammenstyrtet Gang i Dronningefløjen. Træsnit efter Fotografi af C. C. Hall. („Ill. Tidende“)	” 119
Apartementssalen efter Branden. Træsnit efter Fotografi af C. C. Hall. („Ill. Tidende“)	” 121
Det tredje Kristiansborg med Spiret fra 1934. Façade mod Ridebanen. Tegning af Slotsarkitekt Thorvald Jørgensen	” 129

PERSONREGISTER:

- Aastrup, Jens Peter, Etatsraad, Ordenskapitlets Sekretær. 83.
Absalon, Ærkebiskop. 7.
Alexander III, russisk Kejser. 114.
Andersen, Carl Christian, Figur-maler. 74, 78.
Andersen, Sergent. 84.
Augusta, tysk Kejserinde. 114.
Bache, Otto, Maler. 74, 97.
Balsgaard, Carl Vilhelm, Blomster-maler, Professor. 84.
Bang, Herman, Forfatter. 31, 48.
Barfod, Hans Peter, Hospitalsfor-stander, Forfatter. 127.
Beissenherz, Johannes Eduard v., Kammerherre, Oberst og Chef for Livgarden. 30.
Bentzon, Edvard Ludvig, Løjtnant, Assistent ved Københavns Brandvæsen. 26, 33, 50, 57 flg.
Berg, Christen, Politiker, Folketin-gets Formand. 13 flg., 16, 20, 22, 67 flg., 73, 77, 94, 96, 120—123.
Bergsøe, Vilhelm, Forfatter. 123.
Bernstorff, Johan Hartvig Ernst, dansk Statsmand. 129.
Bilsted, Henning Frederik, Kaptajn ved Infanteriet, Chef for Hærens Militærarbejderdepot. 84.
Birkedal, Schøller Parelus Vilhelm, Præst, Forfatter. 127.
Bissen, Christian Gottlieb Vilhelm, Billedhugger. 82.
Bissen, Herman Vilhelm, Billedhug-ger. 28, 82.
Bloch, Carl Heinrich, Maler. 74, 78.
Bloch, Emil Harald, Inspektør ved den kgl. Malerisamling. 19, 74, 77.
Bloch, Emil Hammerich Valdemar Søren, Borgmester i Odense. 52.
Bloch, William Edward, Forfatter og Sceneinstruktør. 74.
Blom, F. V., Tømrermester, Arki-tekt. 57.
Blom, Julius Andreas, Etatsraad, Tømrermester, fhv. Direktør for det kongelige Brandkorps i København. 26, 34, 36, 56 flg., 128.
Blom, Otto Emanuel, Oberstløjtnant ved Artilleriet, Stabschef. 87 flg.
Boeck, Bianco, Kammerjunker, Kap-tajn ved Livgarden. 60.
Boje, Severin Theodor Due, Se-kondløjtnant ved Artilleriet. 69, 90.
Bræm, Peter Holger, Kommandør, Ekvipagemester. 30.
Brandes, Brødrene Edvard og Georg. 121.
Brandt, August, Vinhandler. 74.
Bruun, Christian Walter, Historiker, Bibliotekar ved det kgl. Biblio-tek. 90—93.
Bruun, H. C., Dommer. 93.
Bruus, Niels Peter Carl Theodor, Oberst ved Artilleriet, Chef for Tøjhusafdelingen. 89.
Buntzen, Kandidat. 82.
Carlsen, Carl Henry August, Vice-inspektør ved Københavns Brandvæsen. 13, 26, 32—34, 79 flg.
Carstensen, William August, Kom-mandør, Chef for Søofficers-skolen. 30, 63, 128.
Christensen, Snedkersvend. 17.

- Cohn, Mozart, stud. philol. 93.
 Collin, Edgar, Forfatter og Journalist. 74.
 Crone, V. C., Københavns Politidirektør. 115.
 Dagmar (Marie Feodorowna), russisk Kejserinde. 114.
 Dessau, David, Bureauchef i Rigsdagen. 14, 16, 20, 67.
 Eckersberg, Christoffer Vilhelm, Maler. 82.
 Ehlers, Eduard Diderik, Polytekniker, teknisk Borgmester i København. 128.
 Eigtved, Nicolai, Arkitekt. 8.
 Elberling, Rudolf Emil, Bibliotekar i Rigsdagen. 14, 16, 67 flg.
 Ellinger, Heinrich Oscar Günther, Fysiker, Politiker, Direktør for Landbohøjskolen. 58, 60.
 Erik af Pommern, dansk Konge. 7.
 Ernst, Jacob Frederik Marius, General, Chef for Ingeniørkorpset. 30.
 Estrup, Jacob Brønnum Scavenius, til Kongsdal og Skaføgaard, Konsejlspræsident. 13, 96, 122.
 Ewerlöf, F. A., svensk-norsk Generalkonsul i København. 78.
 Falkenberg, Einar, Oberstløjtnant ved Ingeniørregimentet. 30, 54 flg.
 Falkenstjerne, Frederik Ferdinand, Højskolemand, Politiker, Præst. 122.
 Falkman, A., Forfatter. 74.
 Fallesen, Morten Edvard, Kammerherre, Oberst, Chef for det kgl. Teater. 97.
 Francis, Madam, Rengøringskone. 14, 16.
 Frederik IV, dansk Konge. 7, 129.
 Frederik VI, dansk Konge. 11.
 Frederik VII, dansk Konge 11, 49 flg., 73, 120.
 Frederik VIII, dansk Konge. 37, 70, 81, 100, 125.
 Freund, Hermann Ernst, Billedhuger. 113.
 Friedrich, Storhertug af Baden. 114.
 Frølich Lorens, Tegner, Historiemaler. 94.
 Galster, Løjtnant. 74.
 Garde, Hans Georg Friboe, Kommandør, Chef for Orlogsværftet. 30.
 Georg I, græsk Konge. 129.
 Gjellerup, Sophus Michael, Historiker. 93.
 Glistrup, Sergent. 84.
 Goos, August Herman Ferdinand Carl, Retslærd, Professor, Kultusminister. 73.
 Grundtvig, Svend Hersleb, Litteraturforsker og Sprogmand. 90.
 Græbe, Christian Christopher, Protokolsekretær i Højesteret. 82.
 Hage, Hother Friedenreich, Assistent i Kultusministeriet. 74.
 Hall, Carl Christian, Redaktør. 107 flg., 110 flg.
 Hammer, Viggo, Fabrikant. 74.
 Hans, dansk Konge. 7.
 Hans (egl. Johan), Prins af Glücksburg, Broder til Kristian IX. 37.
 Hansen, Kustode i den kgl. Malerisamling. 74.
 Hansen, Oversergent. 82.
 Hansen, Christian Frederik, Arkitekt. 5, 8, 10, 118.
 Hansen, Theophilus Edvard, Arkitekt. 130.
 Hartmann, Fotograf. 74.
 Haslund, Magnus Edvard Alexander, Overlæge. 78.
 Haslund, Otto Carl Bentzon, Maler. 78.
 Heiberg, Johanne Luise, Skuespillerinde. 82.
 Heilmann, Osvald, Pioner Nr. 3. 70 flg., 126.
 Hemmingsen, Theodor Emil, Oberst ved Ingeniørregimentet. 52 flg.
 Herbst, Christian Frederik, Justitsraad, Inspektør ved Museet for nordiske Oldsager og ved Møntog Medaillesamlingen. 74.

- Hindenburg, Arthur Leopold, Dr. jur., Højesteretsadvokat. 82.
- Hoskiær, Otto Valdemar, Oberst, Chef for Ingeniørregimentet. 51—53.
- Hyller, Hjalmar Christian Maximilian, Assistent ved Københavns Brandvæsen. 13, 18—20, 22 flg., 32—34, 50 flg., 66 flg.
- Häuser, Elias David, Officer, Bygmester. 8.
- Høgsbro, Sofus Magdalus, Højskoleforstander, Politiker, Statsrevisor. 14, 17, 67 flg., 70, 72.
- Hørup, Viggo, Politiker, Redaktør. 117.
- Ipsen, Peter Alfred Buntzen, Forfatter. 123.
- Jacobi, Frederik Ferdinand v., Oberst, Departementschef i Krigsministeriet. 36.
- Jacobsen, Carl Christian Hilmann, Brygger, Kunstsamler, Legatstifter. 36.
- Jacobsen, Jacob Christian, Brygger, Politiker, Legatstifter. 36, 128.
- Jensen, Chr. Axel, Museumsinspektør ved Nationalmuseet. 10.
- Jerichau, Jens Adolf, Billedhugger. 37, 79, 81 flg.
- Jørgensen, Sekondløjtnant i Artilleriet. 69.
- Jørgensen, Adolf Ditlev, Historiker, Gehejmearkivar (sen. Rigsarkivar). 27, 86—90.
- Jørgensen, H. O., Oversergent ved Ingeniørregimentet (sen. Gros-serer). 54 flg.
- Jørgensen, Thorvald, Arkitekt, kgl. Bygningsinspektør. 129 flg.
- Kamp, Lærer. 93.
- Kinzi, E. F., Student. 75.
- Knøffler, Thorvald, Snedkermester. 74.
- Koefoed, Jens Laasbye Rottbøl, Statsraadssekretær. 37, 83.
- Korn, Henrik Frederik, Politiassistent ved Københavns Politi. 116.
- Kraul, Hans Peter, Sekondløjtnant ved Artilleriet. 69, 90.
- Kristian I, dansk Konge. 7.
- Kristian III, dansk Konge. 7.
- Kristian VI, dansk Konge. 7 flg., 123.
- Kristian VIII, dansk Konge. 11.
- Kristian IX, dansk Konge. 12, 36 flg., 49, 52 flg., 63, 70, 80 flg., 100, 114 flg., 122, 125.
- Larsen, Niels Jakob, Politiker, Redaktør. 121.
- Libert, Georg Emil, Landskabsmaler. 78.
- Liebe, Carl Christian Vilhelm, Advokat, Politiker, Landstingets Formand. 96, 100, 123.
- Liisberg, Valdemar Peter Emil, Assistent ved (sen. Chef for) Københavns Brandvæsen. 26, 34.
- Lindberg, Adolph Vilhelm, Etatsraad, Bogholder i Ordenskapitlet. 83.
- Lorck, F. A., Vekselerer. 74.
- Louise, dansk Dronning (g. m. Kristian IX). 100.
- Louise, dansk Dronning (g. m. Frederik VIII). 100.
- Louise, Storchertuginde af Baden. 114.
- Lundbye, Johan Thomas, Dyre- og Landskabsmaler. 76.
- Lunn, Lauritz Christian, Oberst ved Artilleriet. 56.
- Løvenskiold, Carl Ludvig, Kammerherre, Gehejmekonferensraad, Overhofmarskal. 37, 84, 110.
- Malthe, Rasmus Secher, Billedhugger. 113.
- Mander, Karel van, Historie- og Portrætmaler. 73.
- Meldahl, Ferdinand, Arkitekt. 74, 76.
- Meyer, Deodatus Fredericus Sextus, Oberst, Chef for Københavns Brandvæsen. 13, 20, 23—26, 32—34, 45, 53—56, 65, 67, 127 flg.
- Mogensen, Forgylde. 74.
- Moltke, Greve. 78.

- Moth, Matthias, Oversekretær, Leksikograf. 92.
- Munch, P., Politiker, Historiker. 117.
- Müller, Peter Erasmus, Forstmand og Naturforsker. 74.
- Münter, Hermann Balthazar Alexander Jacob, dansk Konsul i Malmø. 65.
- Møller, Rogert, Arkitekt, tidl. Assistent ved Københavns Brandvæsen. 26, 34, 36, 44, 58.
- Nielsen, Lars Frederik, Konstabel Nr. 55 af 1. Artilleriregiments 5. Batteri. 70 flg.
- Nellemann, Johannes Magnus Valdemar, Justitsminister. 115.
- Nielsen, Thomas, Politiker. 94.
- Nonboe, Henrik Lund, Premierløjtnant ved Artilleriet. 68.
- Olsen, Maskinist ved Københavns Brandvæsen. 25 flg.
- Olsen, Andreas, Portner i Rigsdagen. 16.
- Olsen, Johannes, Bogbindermester. 93.
- Oscar II, svensk-norsk Konge. 114.
- Pasteur, Louis, fransk Kemiker og Gæringsfysiolog. 12.
- Petersen, Eugen, Københavns Vicepolitidirektør. 115.
- Petersen, Fritz Ferdinand, Konservator ved den kgl. Malerisamling. 74, 78.
- Philipsborn, Max von, tysk Gesandt i Danmark. 114.
- Ploug, Parmo Carl, Digter, Bladredaktør, Politiker. 93.
- Pontoppidan, Morten, Politiker, Forfatter, Præst. 122.
- Poulsen, Christian Emil, Skuespiller. 97.
- Pram, Sergent. 82.
- Ramm, Peter Gottfred, Kaptajn ved Artilleriet. 92.
- Rasmussen, Betjent i Ordenskapitlet. 83.
- Reinstrup, Sadelmager. 16.
- Riedel, Frederik Vilhelm, Maskinmester ved Københavns Brandvæsen. 24—26.
- Rosen, C. J., Ventilationsmester (Overfyrbøder) paa Kristiansborg Slot. 14, 17, 83.
- Rosenstand, Frants Vilhelm Ferdinand, Etatsraad, Ekspeditionssekretær i Kabinetssekretariatet. 37, 83.
- Rosenørn-Lehn, Otto Ditlev, Kammerherre, Udenrigsminister. 73.
- Scavenius, Jacob Frederik, Kammerherre, Kultusminister. 87, 89, 96.
- Schoustrup, Victor Julius, Premierløjtnant (sen. Kommandør) 55, 68, 96.
- Secher, Villiam, Bladredaktør. 117.
- Seligmann, Johan Valdemar Emil, Sekondløjtnant ved Ingeniørregimentet, sen. Rentier og Bankraadsformand i Horsens. 54.
- Selsted, H. F. V., Depotforvalter ved Generalstaben. 82.
- Sofie Magdalene, Kristian VI's Dronning. 8.
- Sophie, svensk-norsk Dronning. 114.
- Steffensen, Valdemar Frederik Ove, Konservator ved Museet for nordiske Oldsager. 74.
- Stein, J. C. H. T., Professor ved Kunstakademiet. 113.
- Struckmann, Erich Wilhelm, Etatsraad, Intendant for den kgl. Civilliste. 57.
- Thiele, Julius August, Kriminalretsassessor. 45, 116.
- Thomsen, Christian Albert Frederik, Officer, Krigsminister, Politiker, Formand for Folketingets Højre. 94.
- Thomsen, Brandvagt paa Kristiansborg Slot. 26.
- Thorvaldsen, Bertel, Billedhugger. 100, 113.
- Thurah, Laurids Lauridsen de, Arkitekt, Generalbygmester. 8.

- Tscherning, Anton Frederik, Officer og Politiker. 73.
- Tuxen, Søren Ludvig, Filolog og Skolemand. 93.
- Ulrich, Hjalmar, Premierløjtnant (sen. General) ved Ingeniørregimentet. 51—56, 58.
- Vahl, Johannes, Underbibliotekar ved det kgl. Bibliotek. 90, 93.
- Valdemar, Prins, Søn af Kristian IX, 37, 80, 100, 125.
- Vermehren, Johan Frederik Nikolai, Professor, Genre- og Portrætmaler. 74, 76.
- Wilde, Otto Alexander Klemme, Kommandør, Forfatter. 55, 57, 128.
- Wilhelmine Marie, Enkehertuginde af Slesvig—Holsten—Sønderborg—Glücksburg. 114.
- With, Reinhard Christian, Højesteretsassessor. 82.
- Wulff, Martin Andreas Christian Charles, Kommandør (sen. Admiral). 30.
- Zeltner, Johan Theodor, Kammerraad, Slotsforvalter ved Kristiansborg Slot. 14, 16, 19 flg., 26, 49, 113.
- Zinn, J. G., Arkitekt. 74.
-

